

Kur tu, susuo gera kur jūs, draugai,
likimo
I vakarus ar šaltą šiaurę nunešti?
Kur šauks visus varpai Dangaus
Taikos gimimo,
Kur mus visus nuves žiemos takai
balti?
Bern. Brazdionis

Siūniai

Lietuvos
nacionalinė
M. Mažvydo
biblioteka

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Nr. 47 (59)

Augsburgas, 1946 m. gruodžio mėn. 21 d.

II metai

JAUKIŲ KALĖDŲ SVENCIO TREMTYJE

*Ar dar yra geros
valios?*

AMYBĖ geros va-
lios žmonėms...
Taip sakydavo
mums namie a-
nais laikais. Ir
tada jauki šilu-
ma plūsdavo
dvasioje. Lyg

pajausdavai, kad gyvenimas vie-
nam momentui tapo žmoniškės-
nis... Šiandien tuos žodžius
taip pat girdim. Tik šiandien jie
mus karčiai ir tragiškai nuteikia.

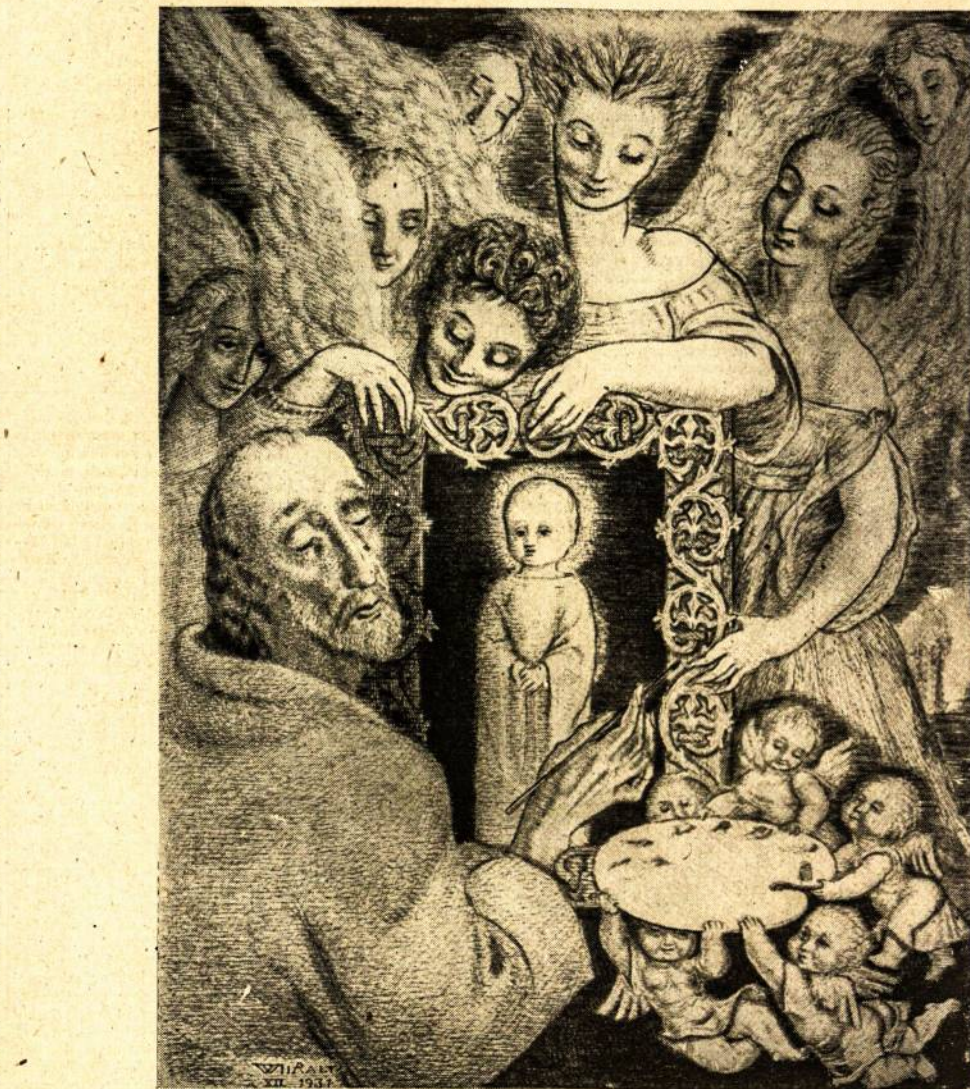
Mes tebetikim, visa būtybe jau-
čiam, kad linkimoji ramybė yra
labai trokštama nei anksčiau. Ra-
mybė be rūpestio dėl duonos, dėl
gyvybės, be karo, be drebėjimo
dėl šeimos, dėl laisvės gyventi,
laisvės tikėti — tai visuotinis
troškimas. Ramybės siekimas vir-
to įtempto nerimo šaltiniu, mil-
žiniškų pastangų varikliu... JAV
lėktuvas nenusileisdamas nuskrido
rekordinius 18.067 km, bet tai bu-
vo lėktuvas atominėms bomboms
nešioti, kurios užtikrintų...
ramybę... — Service secret
paima pinigų penkis kartus dau-
giau nei 1939 m. — ramybei
saugoti. — Ramybės vardu iš
Lietuvos siunčiami tūkstančiai
brolių, kad rytų gelmėse ir mirtyje
dingtų jų balsas, nerimą kelias.

Vis tai ramybės dėlei. Tačiau
šiandien ramybė nebeteiko savo
pirmykštės prasmės, kaip ir de-
mokratija, laisvė, taika, saugu-
mas, žmoniškumas. Kaip ir pas-
tarieji žodžiai, ramybė šiandien
pergyvenama vienašališkai, žois-
tiškai: ramybė man, o kaip tau
— man nerūpi.

Egoistinė ramybė Londone,
Parvyžiuje, New Yorke nuvedė į
kompromisinę didžiųjų ramy-
bę. Kad didiesiems būtų ramybė,
nuskriaustųjų aimanos rūpestingai
kišamos po gelumbę; imigracijos
dury sandomiai užtrenkiamos;
treminiai apskelbiami nusikaltė-
liais, kad jiems lūpos būtų už-
čiautos; namie palikę milijonai
atitveriami geležine uždanga, kad
žūstančiųjų balsas nepatrūdytų
didžiųjų ramybės. Ne apie tokią
ramybę kalbėjo Gerosios Naujienos
Skelbėjas...

Visuotinės ramybės teisė
— visiems žmonėms ir visoms
tautomis — praktiškai paneigta.
Paneigta taip, kaip ji buvo pa-
neigta jau sužlugusio totalizmo
laikais.

Privilegiuota didžiųjų ramybės
teisė veda logiškai arba į kraš-
tutinį egoizmą — teisė ramybėje
naudotis tik vienam galiūnui,
arba į visuotinės ramybės
prapažinimą.

Eduard Wirlatt

Dailininkas prie Kūdikielio Kristaus paveikslu

Pirmoji galimybė veda į naują
katastrofą; katastrofoje iškiltų
jos absurdiškumas, kaip absurdiš-
kas pasirodė nacionalsocialistinis
totalizmas tik tada, kai jis bai-
gėsi katastrofa. Antroji galimybė
veda į santykių išlyginimą tarp
tautų ir žmonių. Išlyginimą dėl to,

kad pripažįstant lygią teisę ir
igalinant ją praktiškai naudotis
visiems — pašalinamas tarpusa-
vio įtempimas.

Ar taiką organizuojant bus pa-
sirinktas ir toliau egoistinės ra-
mybės kelias, ar visuotinės — t'k
ateitis parodys. Tačiau antrajai

galimybei laikas vargu pribren-
dęs, nes ramybė skiriama tik
geros valios žmonėms...

Zmonių geros valios? — ar
dar tokių yra? Nei toli, nei arti ge-
ros valios neįvelgiam. Tegirdim
gerus žodžius, o už jų fasado
pajuntam skaudžią piktą valią.

Gerai žodžiai pažadėjo laisvę nuo
bado, nuo baimės, nuo prievartos
įsitikinimams, pažadėjo tautomis
atstatyti jų buvusią padėtį prieš
karo pradžią. Jie virsta piktu pa-
sityčiojimu kasdienėje pažadus
pasirašiusių praktikoje... — Už
aukštųjų sienkščių New Yorke

ŽIBURIAI LITHUANIAN WEEKLY THE LIGHTS

Licensed by Military Government for Bavaria

Leidėjas - redaktorius JUOZAS VITENAS. Laikraščio meninė pusė tvarko dail. V. RATAS. Redakcija ir administracija: Augsburg-Hochfeld, Baltic Camp. Išėina kartą per savaitę, šeštadieniais.

Printed by Haas & Cie., Augsburg Atskiro numerio kaina RM. 1.50

buvo tarti auksiniai žodžiai apie tremtinių laisvą apsisprendimą; praktikoje čia, pašonėje, žemės ruošiami slapti planai maistą mažinti, patalpas bloginti, spauda siurinti, laisvę atimti, jei jie nešios palenkiami kažin kieno akcijai „namo“ keliauti...

Ar tokie reiškiniai neduoda pagrindo skeptiškam klausimui: negi dar tikrai yra žmonių geros valios — tokių, kuriems buvo žadama ramybė?

Desperacija pagautų, jeigu protarpiais nepasijustum Jobo padėtyje. Jobas buvo leistas visai išmėginti. Bet jis nebuvo apaleistas ir tamsiosioms galybėms visiškai išduotas...

Tamsiosios galybės, piktos valios, egoistinės ramybės skelbėjai dar ne vienu mėginimu mus ir kitus nedidžiuosius prispau. Tačiau aiškėja tolimoj, Europos vakaruos, Amerikoje ir progiedrių, geros valios ženklų. Progiedrių iš apatios, iš visuomenės. Joje kyla balsai prieš egoistinės ramybės didžiuosius ir jų išdaigas. Vis drąsiau, garsiau, energingiau demokratinei spaudai ir visuomenėj keliamas protestas prieš mums ir panasiems daroma skriauda. Yra, vadinasi, žmonių geros valios, kurie reikalauja ramybės ir man, ir tau, ir jam, taigi visuotinės.

Ne iš karto ir negreit geros valios žmonės pajęs lemtamai laimėti. Bet jie laimės: visuomenės, kaip ir augalo, atgimimas eina ne iš viršūnių, bet iš šaknų. Jų laimėjimas bus ir mūsų laimėjimas. Kol tai įvyks, su Jobo kantrumu ir viltimi kelsime mėginimus.

Kad tik mes stiprėtume savo tautinių bendruomenių viduje, kad tik žadintume daugiau geros valios tarpusavio sugyvenime. Geros valios suradus, savaimės atsiras tarp mūsų daugiau ramybės.

V. G.

KALĖDOS BE TĖVŲ ŽEMĖS

Svetimos šalies miestuose ir miesteliuose mirguliuoja gražiai papuostos eglutės, žiba įvairiausi blizgučiai, namų languose šypsoi senas, žilas ir geras, su didele barzda ir sunkia našta ant pečių Kalėdų senelis, lygiai toks pats, koks atedavo ir į mūsų miestus ir miestelius su švenčių dovanomis ir laime. Svetimame krašte pakili nuotaika. Žmonės kažkur skuba, bėga, linksmiais veidais žvalgosi į pagraizintus miestų namų langus. Lygiai taip pat, kaip ir mūsų krašte prieš keletą metų. Kalėdos visiems ir visur džiaugsmo ir linksmybės šventė. Jos žibulia skaidraus džiaugsmo žiburėlių ir sugrautų miestų griuvėsiuose. Mes matom ir jaučiam kitų džiaugsmą ir laimę, tik nesurandam savojo džiaugsmo ir savosios laimės.

— Liūdnos Kalėdos be tėvų žemės, be gimtųjų sodybų, be šeimos narių ir artimųjų, — dūsaujame nublokšti prie Reino, Maino, Nekaro ar Danijos sienos ir pro nublokusių stovyklų langus matydami kitų žmonių linksmus veidus.

— Liūdnos Kalėdos be tėvynės ir laisvės, be savo krašto lygumų ir bažnyčių... — rodos, girdim savo krašto žmonių skundą bejausmiams ir nebyliams Uralo kalnams, Kazachstano tyrams ar tolimas ir baisios siaurės sniegnams.

— Kaip liūdnos Kalėdos be savųjų... — jaučiam mūsų kaimuose ir bažnytkaimiuose palikusių motinų kruviną raudą ir patys kartu pravirkstam.

Prisimenam... Kadaise ir mes buvom laimingi, nekantriai laukėm Kalėdų ir pažinom jų džiaugsmą ir šventumą.

... Baltu sniegu apkloti laukai, šarmoti medžiai, tvoros, sodybų pakelės pasvirę mediniai kryžiai. Koks mielas būdavo mažame mediniame namelyje Kūčių stalo, pigoms už lango siaučiant. Danguje pirmosios žvaigždės pasirodžius, su džiaugsmu visi prie šieno apkloti ir balta staltiese apstiesto stalo sėdavam: ir tie, kurie čia dienų dienas praleidžia, ir tie, kurie atvyksta iš miestų ir miestelių savo gimtinės aplankyti, senos motinos pagusti ir Kalėdų laimės padidinti.

Tai tik prisiminimas, tik išgyventų laimės dienų sapnas. Prieš akis pilka kasdienybė, nusibodusi svetima pastogė, sunki nedalia ir susimąstiusiais veidais likimo broliai...

Svetimame krašte ir svetimose pastogėse sėdami prie kuklaus Kūčių stalo, gerai atsimename, kad jau septyniat kartą Kalėdų šventės neatneša mums pilnutinio džiaugsmo.

Kalėdos be šventojo vardo

Prieš septynerius metus atėjo pirmosios neramos Kalėdos. Tada mes gyvenome savose pastogėse ir meldėmės savose bažnyčiose. Skambūs Užgimimo nakties varpai pulkus žmonių kvietė į Bernelių Mišias. Visais keliais ir keliais skubėjo minios, kur palaimintas varpų balsas kvietė. O miestų gatvėse prie mūsų bažnyčių vaikščiojo keistais veidais svetimos šalies ginkluoti kariai, ku-

Vakarai su Kristumi

Jonas Rackaitis

Kai suspinksi dangų žiburėliai, Taip savi, iš tolo pažįstami, Pas mane jūs ateinate vėl, Vakarai ramybės su Kristumi —

...Lange skleidžiasi palmės, lėlijos —
Tyliai meldžias prie stalo motutė,
Seima dieviška duoda dalijas,
Sirdy kaista ugnelė mažutė...

Ir prisimena visos legendos
Apie Kristų, Tą mažą, Tą gerą...
Kai apakę šviesos išsigando
Ir dangaus siustą šviesą pavarė.

1943 Vakarai

Po tėviškės danguo
Baltutės snaigės spietės —
Nemanėm, kad ne mum
Ši žemė pažadėta.

Nejutom, kad pikti
Dievai likimą lemia,
Kad pragarą naktį
Pravirks žmogus ir žemė.

Gaivino me viltis —
Kasmet juk paukščiai grįžta...
Kasmet šventa naktis
Palydi žemėn Kristų.

1944 Vakarai

Susėdomė prie stalo,
Už lango vėjas pučia —
Visų veidai nubalė,
Kaip baltas stalias Kūčių.

Sirdis taip pasigenda
Kažko daugiau kaip duonos...
Per sniegą mintys brenia
Į tėviškės pakluones —

Gal būt, šakelės rūtų,
Gal žydnčius jaunystės,
O gal namie patūti
Šį vakarą su Kristum.

rie nesuprato Kalėdų džiaugsmo ir mūsų maldų. Mūsų giesmės jiems buvo svetimos ir nereikalingos.

— Mes nežinom jokių Kalėdų. Yra tik dvi nedarbo dienos. Kas tas dienas dirbsite fabrikuose ar kirsite miškus, penkeriopai užmokėsim! — šaukė anų liūdno Kalėdų galūnai, kurie mūsų krašto tyliam ir ramiam žmogui atrodė fokie maži ir nelaimingi, nes jie nesuprato Kalėdų laimės ir neįjautė jų ramybės. Jiems Kalėdos buvo be vardo, kaip jie kitiems atrodė vienodi ir bevardžiai žmonės.

Cia mūsų žemė...

Praėjo vieneri neramūs metai. Mūsų krašto žmonės vėl ruošėsi Kalėdų šventėms. Pirmųjų atėjūnų nebebuvo, jie buvo išbėgę toli, bet jų vieton atėjo kiti. Neragino jie per Kalėdas dirbti, bet mūsų krašto papročiai jiems nepatiko.

Miestų alkštėse naujieji atėjūnai pastatė savo krašto papročius eglutėms ir papuošė jas savais blizgučiais, kad mes savo žemėje jautume svetimą dvasią o jie mūsų krašte matytų tėvynę.

— Čia mūsų žemė, čia mūsų kraštas! Mes už jį kraują liejom, ir mes iš čia niekada nebeišeisime. Jūs, lietuviai, eikite į frontą ir kitur žemės ieškokite! — atvirai kalbėjo gražiai išsiųsę naujieji mūsų valdovai. O mes tylėjome ir dūsaudami mąstėm: argi mūsų pasaulyje nebėra geros valios žmonių, kuriems bent per Kalėdas ateitų šventoji ramybė?

Vietoj skambančių varpų...

Toliau dar baisiau. Palikom bėtiesiai, benamiai, niekieno nelaukiami ir niekam nereikalingi. Palikom savo lygumas, tylius kaimus, savas bažnyčias. Nebepasiekia mūsų savo krašto varpai. Mes ejom tolyn ir tolyn, o Kalėdų laimės darėsi mažesnė ir mažesnė. Užgimimo naktį girdėjom ne linksmus skambančius varpus, ne

1945 Vakarai

Danguj žiebias vakarinė —
Švies ji tylia naktį,
Kad širdis žmogaus krūtinėj
Nenustotų plakti...

Kad auštų vėl baltas rytas,
Meilės rytas tyras,
Ir kad Dievas išvartas
Nekla jotų tyruos...

Kad paliautų vėją pūtę,
Kiltų mintys naujos —
Žemės ašaros išdžiūtų
Ir nekaltas kraujas.

1946 Vakarai

Patekėki, žvaigždė sidabrinė,
O ateiki, Ramybės šviesa,
— Tave šaukia kalnai nusimine,
Tavęs ilgisi žemė visa.

Nugalėjusi naktį ir mirtį,
Dek šaly mūsų, šviesk dyvainai,
Kad varguose tauta nenumirtų,
O neleisk jai pražūti vienai.

O ateiki, Dieviškas Zodi,
Ir prabilk čia į širdis visų:
— Aš ramybė, viltis ir pagoda —
Su jumis aš per amžius esu.

Vakarai, vakarai tie su Kristum —
Balti, šviesūs, kaip snaigės mažytė!...
Rodos, pėsčias į tėviškę grįžtų,
Jei nebūtų keliai uždaryti.

Gal būt, rastum motulę prie stalo,
Gal būt, rymanciją kieme prie vartų —

Imtų kaisti veidai jos nubalę,
Sirdis džiaugsmui plačiai atsivertę.

Ak, motule!... Tėvų mūsų žemė,
Daug laivų dar negrįžta į uostą...

Kas šią naktį, šią šventą, benamę —
Kas ateis nuraminti ir paguosti?...

šventas giesmes, ne į žemę atelanciją ramybė, bet proarišku trenksmu sprogstantis bombas ir mirštantių žmonių dejavimus.

— Kurgi tie geros valios žmonės, kuriems šianakt ramybė pažadėta? — klausėme save ne vienas, sėdėdami ne prie Kūčių stalo, bet lindėdami slėptuvėse.

O pragariškas trenksmais bombos sprogo ir sprogo, kai linksmi turėjo gauti Kalėdų nakties varpai. Ir vis dėlto mes buvom laimingi, kad išlikom gyvi, su džiaugsmą pažįstancija širdim. Mes tikėjom, kad Kalėdų laimė mūsų neaplenkė. Išlikusieji visada yra laimingi.

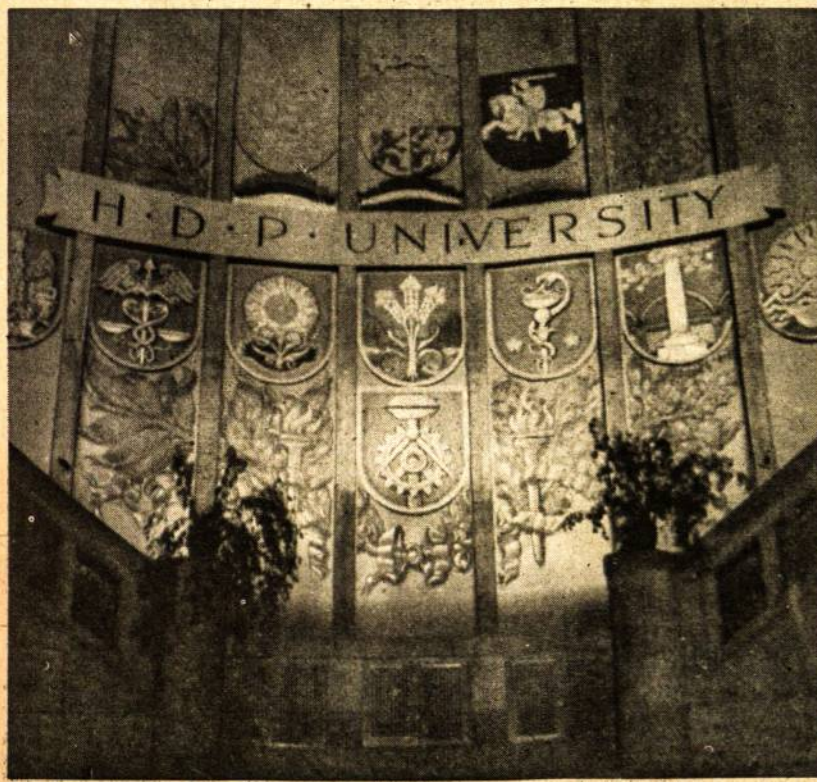
Vėl prie Kūčių stalo

Daug išgyventa, daug iškentėta, daug ko netekta. Pamiršom išgyventą baimę, neviltį, bet nepamiršom Kalėdų vardo ir jų papročius. Vėl mes pulkams sėdame prie Kūčių stalo ir tęsiame savo krašto tradicijas, kurios jaujo ir mūsų kūną ir kraują, kurios palaiko mūsų savitumą ir stiprybę.

Paprastai medžio stalas, negausūs valgiai, nuobodūs barakai, bet neišsenkanti lietuviška dvasia.

Kai septyniat kartą liūdnamis veidais sėdam prie Kūčių stalo ir švenčiam Kalėdas, ne vienas pagalvojam: daug vargom, daug kentėjom, bet kažin, ar mūsų vargai didžiausi ir nedalia pati skaudžiausia. Ten, tolimoje šiaurėje, kur niekas nebežino Kalėdų švenčių nuotaikos, kur seniai išgyvenimo išbrauktas šventas Kalėdų vargas, gyvųjų mūsų kraujo brolių vargas daug didesnis. Bet Betliejus žvaigždė, kurios neužstoja nei aukšti kalnai, nei dideli miškai, ir jiems spindi. Ir jos spindėjimo pažadinti, mes visi visi — ir iš tolimų vakarų ir iš baltos ir nesvetingos šiaurės — mintimis lekiame į tylius tėvų šalies sodybas ir skundo balsu šaukiame:

— Liūdnos Kalėdos be tėvų žemės...

Hamburgo Baltijos Universiteto vestibulo papuošimai

V. Augustino nuotr.

Lietuvos vyskupo Vokietijoje ganytojinis laiskas tremtyje gyvenantiems tikintiesiems lietuviams katalikams

MYLIMIAUSIEJI KRISTUJE

„Garbė Dievui aukštybėje ir žemėje ramybė geros valios žmonėms (Lk. 2, 14).“

Šiais giesmės žodžiais dangaus angelai kadaise paskelbė nuodėmėje paskendusiai žemei gimusių pasaulio Gelbėtojų ir reikšė džiaugsmą, kad pagaliau ateina valanda, kada pirmosios nuodėmės užrūstintam Dievo teisingumui bus atsilvyginta ir dangus vėl bus atviras Adomo vaikams. Bet liejau laukuose jie skelbė ne tik Kristaus gimimą žada žemės gyventojams, bet ir kokiomis sąlygomis tai, ką jis žada, įvyks.

I angelų džiaugsmą atsiliepdama, Kristaus įsteigtoji katalikų Bažnyčia kreipiasi į Dievą, vieną trijuose asmenyse, labai gražiais, kilniais ir visiems žinomas šlovintimo žodžiais:

„Mes girdame Tave, mes laiminame Tave, mes garbiname Tave, mes šloviname Tave, mes dėkome Tau dėl didelio Tavo šlovino, Viešpatie Dieve, dangaus Valdo, Dieve, Visagalis Tėve“.

Kreipdamasi gi į gimusių Gelbėtojų, Bažnyčia sako:

„Viešpatie, viengimiusis Sūnau, Jėzau Kristau, — Viešpatie Dieve, Dievo Avinėli, Tėvo Sūnau, kurs atimi pasaulio nuodėmes, pasigalėk mūsų. Kurs atimi pasaulio nuodėmes, teikis priimti mūsų nuolankų maldavimą. Kurs šėdėti Tėvo dešinėje, pasigalėk mūsų. Nes Tu vienas teisi šventas. Tu vienas Viešpats. Tu vienas Aukščiausias, Jėzau Kristau, su Šventąja Dvasia Dievo Tėvo šlovėje. Amen.“

Šią nepalyginamo grožio giesmę mes labai dažnai girdime giedamą šv. Mišių pradžioje. Bet ypatingas prasmės krikščioniškas tie angelų turti Betliejaus plemenims žodžiai turi kiekvienose metinėse Dievo Sūnaus gimimo sukaktuvėse. Taigi ir mums švenčiant šias 1946 Dievo Sūnaus gimimo sukaktuves — šv. Kalėdas.

„Džiaugsmo ir dėkingumo angelų pradėta giesmė tęsiasi per amžius ir ji nesibaigs niekad. Bet kaip yra su tuo didžiu pažadu, kurs tuo pačiu metu buvo padarytas žmonijai: „ramybė žemėje geros valios žmonėms?“

Ramybė, tiesa, pažadėta, bet nuo pat Kristaus gimimo laikų nebuvo nė vieno šimtmečio, kuriame žmonių tarpe nebūtų buvę karų, nesutikimų, vaidų. Taigi nebuvo taikos ir ramybės. Kodėl? Atsakymas aiškus. Taika ir ramybė pažadėta geros valios žmonėms, tiems, kurie pilnai pasinaudos Dievo malone, pasireikšiusia Išgelbėtojo atėjimu ir jo įvykdytu žmonių atpirkimu. Jūs nebus duota tiems, kurie eis ir toliau pirmojo nusikaltusiojo žmogaus keliu, kurie ir toliau rūstins dangiškąjį Tėvą savo neklusnumu. Nuodėmė, negera žmogaus valia, uždarė dangų. Kolei pasilieka nuodėmė, negera valia ar neklusnumas, tolei ir Kristaus atpirkimas, neranda sau pritaikymo.

Geros valios, kuri yra sąlyga pilnai taikai laimėti, neturi ir šiandien milijonai stambeldžių, kurie dar nėra pažinę Kristaus paskelbtos tikėjimo tiesos ir jo įvykdyto išganymo. Maloningiausias Viešpats bus jų teisėjas, ir jis nustatys, kokia buvo jų kaltė.

Geros valios, nuo kurios buvimas ar nebuvimas priklauso angelų

paskelbtoji taika, ramybė, neturi taip pat daug milijonų tų, kurie vadinasi save krikščionimis, tačiau kurie savo tikėjimo į Kristų jei ir nėra išsižadėję atvirai, tai savo gyvenimu jo nepatvirtina. Tikriausia jos neturi tie, kurie atvirai išsižada savo tikėjimo, kurie net didžiojoji bedievio vardu. Dažnai tie žmonės, tarsi pavydėdami savo artimui išganymo, skelbia įvairius klaidingus mokslus, suvedžioja mažiau išmanančius, naudodami savo galia, savo pasigrobtomis teisėmis, kad trukdytų krikščioniškos tiesos platinimą, kad žiauriai persekiotų tuos, kurie yra tos tiesos mylėtojai ir pašaukti jos ganytojai.

Jau nuo pat pradžios Kristaus sekėjams teko daug kentėti nuo šių žmonių. Persekiojimų netrūkstą nė šiandien, nors mūsų dienomis skelbiama viešai sąžinės ir tikėjimo laisvė. Šiandien ne retas reginys, kad puolami už persekiojimus kiti, kai tuo pačiu metu savo krašte ne mažiau liejamas nekalta Kristaus tikinčiųjų kraujas. Ir vadinamos „taikos“ metu tikėjimo išpažinėjai eina ir į kalėjimus ir į kančias. Juo blogiau, jog pasaulio sąžinė šiandien tiek atbuko, kad kiti, tai regėdami, stengiasi to nematyti, juo labiau nebedrįstama dėl nekalčių kančių protesto balsą pakelti. Kaip tad toli yra šiandienis pasaulis nuo Kristaus dvasios, nuo Kristaus, kurs už tiesą nepabūgo savo gyvybę paaukoti! Iš tokio pasaulio ar galima daug ko gero laukti?

Visi gerai matome, kad, nors karas pasitaigė, vis tik taikos ir ramybės nėra, nors apie ją labai daug kalbama. Visai kaip pranašo Jeremijo laikais. „Taika, taika, šaukė žmonės, o taikos vis nėra“, sako pranašas Jeremijas apie savo laikus (Jer. 6, 14).

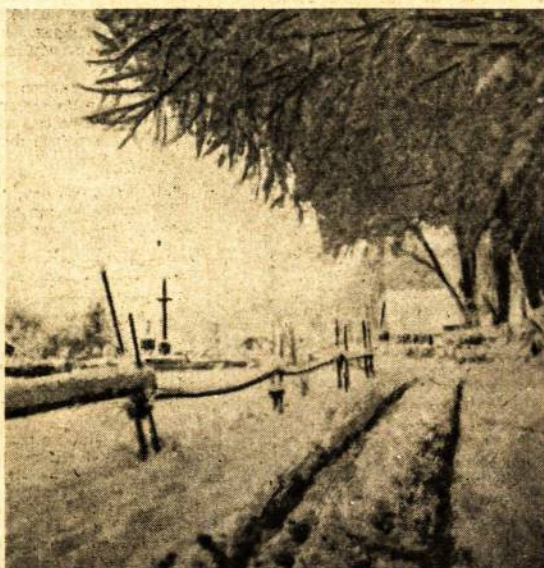
Jei pagaliau mes pažvelgsime į save, kurie neišsižadame Kristaus žodžiais, kurie didžiojoji krikščioniškos vardu, kurie tikime angelų paskelbtam pažadu: „žemėje ramybė geros valios žmonėms“ — ar mes tikrai galime pasakyti, kad, štai, mes turime tą gerą va-

lią, apie kurią kalbėjo angelai. Kad mums pilniausia teise priklausom ir žadėta taika — ramybė? Jei taip, tai mes turime teisę džiaugtis švęsdami šias Kalėdų šventes ir giedoti su angelais: „Garbė Dievui aukštybėje.“ Mes juk neišsiginėme savo tikėjimo ir esame pasiryžę tą savo tikėjimą ginti ir jį išlaikyti iki esame gyvi. Mums malonu todėl šlovinti Dievą Tėvą, kuris yra siuntęs savo vienatinį Sūnų pasaulio išgelbėjimui.

Ta pati Bažnyčios giesmė mums primena, kad Jėzus Kristus yra Dievo Avinėlis, kuris naikina pasaulio nuodėmes, kurio pasigalėjimo ir mes turime šauktis. Mes turime todėl tų nuodėmių kratyti ir jų pametimu reikšti pilnai taikai laimėti reikiamą savo gerą valią.

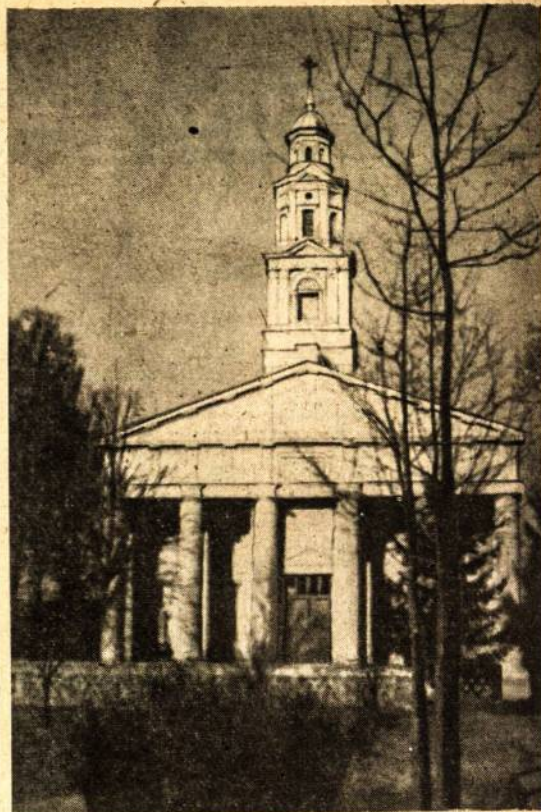
Neturime niekuomet užmiršti, kad Kristus yra vienintelis pasaulio Gelbėtojas. „Neduota žmonėms kito vardo po dangumi, per kurį mes turėtumėm būti išgelbėti“, sako šv. Petras (Apd. 4, 12). Veltui todėl žmonės ieško išsigelbėjimo šalia Kristaus. Jis vienas yra kartinis akmuo, į kurį viskas turi atsiremti. Todėl ir visi žmonių tarimai pasaulyje gerbėviui sukurti, jei jie nėra atremti Kristumi ir jo dvasia, negali nešti pasauliui ko gero ir pastovaus, juo labiau tikros taikos ir ramybės, kurios mes ieškome.

Bet užtat mes katalikai, kurie tai žinome ir suprantame, turime dėti visas pastangas, kad Kristus gyvenime nebūtų apėinamas, bet priešingai, kad būtų visų pripažįstamas, mylimas ir klausomas. Mes čia turime būti ne mažiau uolūs už klaidos ir neapykantos apaštalus, kurie yra nepaprastai išdrįsę ir sau poilsio nepripažįsta. Kaip tik Kristaus Gimimo šventėje mes turime rūpestingai peržvelgti, ar mes tikrai esame uolūs Kristaus sekėjai ir Dievo karalystės čia žemėje kūrėjai bei stiprintojai, ar gal, priešingai, savo sutingimu, išstizimu, Kristaus ir jo darbų išdavikais. O mūs juk tiek milijonų! Ir, rodos, vienybės surišimų Rodos, mes galėtume diktuoti pasauliui taiką ir tvarką.

Kalėdų rytas Zemaitijoje

E. Karpavičiaus nuotr.

Kulių bažnyčia

E. Karpavičiaus nuotr.

Deja, taip nėra. Jei vienybėje galybė, tai, matyt, tos vienybės mūsų tarpe nėra, ar mums trūksta apaštališkos kovojančios dvasios, nors oficialiai ir esame kovojanti Bažnyčia.

I šiuos trūkumus iš arčiau pažvelgę, pastebėsime, kad jų išgydymui daug pasitarnavo dvasios gyvenime apsnūdę šeimos. Organizmas negaluoja, kai jo narveliai negaluoja. Taip ir su Bažnyčia ir jos narveliais — šeimomis. Taip, jos yra tarsi narveliai, kuriais yra statomas mistinis Kristaus kūnas.

Mūsų lietuviškose šeimose pastebima daug nukrikščionėjimo. Matyt, pagoniškas pasaulis paveikė ir mus. Juk dažnai bandoma apsieiti be Dievo, be Kristaus ir jo pagalbos, malonės. Neretai pastebima tik viena kita krikščioniško gyvenimo forma. To pasekmė — beatodairinis įsijungimas į šių dienų besiblaškanti pasauli, nerandantį nei taikos, nei ramybės, nei teisingumo, nei tiesos, nei meilės, bet tik neapykantą ir smurtą, tik naikinimus ir žudymą. Vis tai vaisiai priešingų Kristaus gimimo prasmėi ir dvasiai.

Užtat Kalėdų šventėje mūsų posūkis turi būti visai priešingas šiai pasaulio dvasiai. Tai turi būti dvasinio pakilimo ir atsinaujinimo šventė, ypač mūsų šeimų, kurios tuo būdu atnaujins ir visą mūsų tautinę bendruomenę. Šeima turi būti mokykla ir gyvenimas amžinosiomis Kristaus tiesomis. Jos narius jungti su Dievu ir tarpusavyje ir atskiras šeimas į vieną Bažnyčios bendruomenę turi jungti meilė. Ji yra visa ko ramis

ir vainikas. „Jei aš kalbėčiau žmonių ir angelų kalbomis, bet neturėčiau meilės, aš būčiau kaip žvangantis varis ir skambantis kimblas. Jei turėčiau pranašystės dovaną, žinočiau visas paslaptis ir visokį mokslą; jei turėčiau visą tikėjimą, taip, kad galėčiau kalnus perkelti, o neturėčiau meilės, aš esu niekas“, sako šv. Povilas Apaštalas (1 Kor. 13, 1—2).

Bet meilė turi būti reali, ne vien tik jausmo, taigi turi reikštis gerais darbais, artimo meilės darbais. Nesakykime, kad mes, patėję į didelių vargus ištrėmime — svetimoje šalyje, nieko negalime savo artimui padėti. Ne, Artimui padėti visuomet galima, bet ne duonos kąsniu, tai malda. Galima padėti savo kilnia laikysena, savo kantrybe kasdieninėse gyvenimo smulkmenose, savęs išsižadėjimu, prisimenant, kad to gimusiojo mūsų Gelbėtojo pamokymų ir puodelis vandens duodamas trokštančiajam yra jo lygiai vertinamas, kaip ir bet kuri didelė auka.

Kristaus gimimas mums neturi vertės nei prasmės, jei jis nelemia mūsų pačių atgimimo. Bet jei mes dvasioje atgimsime, būkime tikri, kad būsime verti angelų paskelbtojo taikos ir ramybės pažado. Toks dvasinis atgimimas, pasireiškiantis gyvu tikėjimu ir gyvo tikėjimo įkvėptais meilės darbais, ir bus ta gera valia, dėl kurios žadama taika, ramybė, jei ne visuomet jau čia žemėje, tai tikrai ten danguje — amžinybėje.

Visagalis Dievo Tėvo ir Sūnaus ir Sventosios Dvasios palaiminimas tuteuengia ant mūsų ir tepasileka visuomet, Amen.

Juozapas Skjireckas
KAUNO ARKIVYSKUPAS IR METROPOLITAS
Vincentas Brizgys
KAUNO VYSKUPAS PAGELBININKAS
Vincentas Padolskis
VILKAVIŠKIO VYSKUPAS PAGELBININKAS

A. VAICIULAITIS

Vakare prieš Zolinę Karužų šeimai jau buvo nusikėlus į naują pirkia.

Senelė, tėvas, motina ir trys vaikai buvo suėję į naują namą, kur sienoja, daliai nuobliuoti ir šviežiai susamantoti, kvepėjo saikais ir pušimi. Net ir piemenėlis Jurgutis anksčiau parsigėję kaiminė ir su tarnaitė Danute lesino viščiukus ant takelio prie durų.

Naujoje, sakais ir pušimi kvepiančioje pirkioje buvo tylu. Močiutė sėdėjo prie pečiaus, kuždama rožančių. Tarpais ji sukinuodavo galvą, lyg sau pritardama, ir šnekėdavo viena:

— Jūs, mano vaikeliai, raibieji sakelėliai...

I jos žodžius niekas neatsiliepėdavo.

Tėvas jau kelintą sykį varstė duris Hūrdėdamos, ar jos vis dar girgžda. Jos girgždėjo, lyg užtūstus šunytis sučypdamos, kai tik jas pradarydavo. Paskui jis sustojo prie stalo. Motina ir vaikai atsigręžė į jį, lyg tikėdamiesi, kad jis pasakytų: „Stai kokią triobą pasistatė!“ Gal tėtis ir norėjo ką tarti, bet, palūkurėdas, jis vėl stumdė krėsles, kad kiekvienas daiktas būtų savo vietoje.

Vyriausiam Karužų sūnui Kazikiui kaip tik rodėsi, kad nei kečės, nei stalai, nei paveikslai čia neturi savo vietos. Senojoje pirkioje, kurios sunkus šešėlis niūsojo tuoj pat už langų ir temdė visą vakarinį šoną, kiekvienas baldas nuo neatmenamų laikų lyg augtų prierašęs stovėjo pasienyje ar kėrtėje, ir būtam sašes, kad amžinai ten pasilikis. Šiame kambaryje jie buvo tartum pamėsti ir toki pat nesavi, kaip tie žmonės.

Berniukas žvelgė į daiktus, į mamą, kuri senoviskon skrynion krovė drobes, ir į mažąją savo seselę Marytę, kad ji, smulkučiomis rankelėmis prisilivnėdama, gelbėjo motinai auksinius dėlioti. Trapi, šviesiaablaukė, nesenai iš ligos pakilusi, seserėlė rodėsi labiausiai supainiota šios namų permainos ir baltėdomis akytėmis sekiojo mamą, lyg būtų norėjęs ko klausyti ir vis nedrįsdamas.

Jaunesnysis sūnus Stepukas vaikščiojo po pirkia tvirtais žingsniais, kaukėdamas klumpėmis po naują aslą. Rankas už nusarus susinėres, jisai čia ratelį stuktulės iš vietos, čia krėsia pastimės, arba šlutes paspirs po krosnimis. Tarpais jis susiraukdavo ir sustodavo, prisidėjęs pirštą prie smilkinio. Matyti, jam knietėjo, kad tėtis, brolis ar mažoji sesuo pastebėtų jo rūpestį.

Galop jis tarė:

— Va, tai suku galvą ir vis niekaip negaliu.

Motina paklausė:

— Ko gi tau reikia, Stepuke?

— Tai, va, man vis neaišku: o kur aš gulėsiu? Ten miegos Kazikušas, ten tėtis, ten močiutė, bet kurgi aš?

— Nesikrimsk, vaikeli. Jau mes seniai priemenėj tau lovatę paklojom.

— Aha! — atsidūsėjo vaikas ir vėl kaukėsi po aslą.

— Naje, tą kaktusą būtų geriau pastatiusi ant ano lango, — vėl atsiliepė jisai.

Rimtais, aiškiais žingsniais berniukas pernešė kaktusą.

Kazikiui buvo gaudu. Jo siela nebuvo tokia ūkininkiška, kaip jauniaus broluiko. Jis pats nenumanė, ko jam skaudu ir gaila. Jis matė, kad ir tėtis, ir mama, ir senelė buvo liūdni. „Ko jiems taip nyku ir neramu?“ — mąstė sau vaikas. Omai lyg nušvito jo mintyse: jis ir pirmiau žinojo, kad jiems buvo nesmagu palikti senąją pirkia, bet tik nūn jam buvo aišku, kad visas šis liūdesys yra paskutinio atsisveikinimo aišma. Taip, kiekvienas daiktas, žmogus ir žvėris vieną dieną pastaru žvilgsniu pasižiūrės į nusėdantį saulę ir jau niekam nebus reikalingas, kaip toji lūšnėlė, pilna atsiminimų, pasakų, dainų, gimdymo vaičioimų, šokių, verkimų, barnių, krikštynų klegesio ir tartum alsuote alsuojanti visu tu praėjusių gyvenimų. Dabar ji, suki, aukštą stogą metė savo niūrų šešėliu naujam namui, apileista, likusi be padėkos ir be meilės žodžio.

Berniukas buvo bešėnas į lauką, į ten, kur neguli rūstus ir gaudus senosios pirkios šešėlis. Tuo tarpu kieme sulijo šunės. Svetimas balsas užkalbino Jurgutį su Danute prie durų. Kazikiui recėjosi, kad visi lengviau atsidūsėjo. Net ir močiutė, kuri buvo susnūdus savo maldose, ir toji pakėlė galvą, tartum iš labai tolimų žiemų ir vasarų atsisūdama.

Įėjo Strapuolėno Jeronimas. Aukštą, sukunkęs per pečius ir pilko, rauplėto veido, sverias nusivožė kepurę ir iš padilbuo aužvelgė visus, ties kiekvienu stabtelėdamas iš eilės, kaip jie ten buvo: pirmiausia ties tėčiu, paskui ties Marve, kol baigė senelę prie krosnies.

Tada jis dar labiau sukunko, lyg didelį nuolankumą reikėtų, ir ištare:

— Tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus.

— Per amžių amžius, — rykiu atsakė ir tėtis ir mama lengvais, lyg ištrūkusiais balsais.

Jeronimas ištisė savo nugarą, nors per mentes vis tūk pasiliko lyg kuprotas. Bet tai buvo tik stambūs, išsišovę kaulai nuo ilgo vaikščiojimo nukarinta galva.

Jis vėl perdilbino per visą pirkia. Jis žiūrėjo į sienas, į spintą, į skrynias ir suolus.

Po to jis pasakė:

— Nagi, nė sijų nematyti — lubos iš apatios prikaltos... Švarus darbas...

Tarė mama:

— Sėskit gi, Veronimuk...

Kazikiui šoktelėjo nei tai apmaudas, nei tai atlaidumas: jo mamytė Jeronimą šaukdavo Veronimuk. Dėl to vaikai atvejai vaizdais pakeldavo triukšmą ir įniršę taisydavo jos apsirikimus. Jinais gi teisingos savo pačiu „tai kas!“, gal net nesiznodama, ko-

dėl negerai šnekanti, ir vėl tardavo, kaip buvo iš mažumės įjunusi. Ne, jisai šiandien neajutė nei gėdos, nei apmaudo prieš savo motiną. Jam šmestelėjo galvoj: jos seni tėveliai gal kadaise džiaugėsi tuo savotišku jos žodžiu, ir ji jiems buvo gera, maloni, kai mažytė taip čiauškėjusi.

— Prašom, Veronimuk, — kalbėjo mama, — pastumdama kreslą. — Esate gi pirmas svečias mūsų naujoji trioboj...

Strapuolėno Jeronimas atsisėdo. Kaulingomis, suskirdusiomis rankomis jis sugniauzė savo kepurę ant kelių ir nunėrė akis į grindis, ties molū apskretusių savo klumpių galais.

Nuo jo niūrumas ir sunkumas persimetė į pirkia, — o gal tai buvo vis tamsesnės senosios triobos šešėlis, užgožęs visą vakarų šoną.

Kazikiui, bežiūrint į Jeronimą, darės ankšta ir koku. Vaikai buvo labai nesmagu. Jis žinojo kodėl: per Sekminės tvartę buvo rastas negyvas senis Strapuolėnas, Jeronimo tėvas — esa, kumelė spyrsi ir pataikiusi į galvą. Bet per žmones ėjo gandas, kad senį užmušęs sūnus Jeronimas, sudavęs kirviapentę per smilkinį. Abu jie metal iš metų riejėsi dėl šešmargio, kurio Jeronimui senis vis neužrašė ir net marčios neleidęs parsivesti, grasindamas abu išgūsiąs šunims šeko pjauti.

Tai atsiminę, Kazels jau norėjo keltis ir išeiti, kai štai rėdė, nepaisydama kitų šnekos pati sau ėmė mūrmėti:

— Vai, Juozeli, kur tu pradinai... Tik nesakyk, kad aš tavęs nelaukiu ir kad man širdies neskaučiu...

Tais žodžiais senelė gailavo savo vyro, kurį Kazikai buvo nušovė, kai jisai su knygomis bėgo iš Prūsų. Ji dūsavo, lingavo galva ir susigraudinusius nusiūvoastė asarą iš veido raukšlų. Taip bešabždėdama, ji staiga prasišvėpė ir griebė už širdies.

— Senelė, senelė! — nusigandus suriko Marytė.

Tėvas suėmė močiutę už pečių ir paklausė:

— Mamučuk, ar tau negerai?

Jinai valandėlę sėdėjo prasižiojus ir atilošūs į krosnį.

Paskui ji atsimerkė, pasižiūrėjo ir tyliai pratarė:

— Taip nudiegė širdį... Maniau, kad mirsiu...

— Ką čia, mama, — ramino tėvas. — Bet gal į lovą gultum... Jau vakaras...

— Nežinia, nežinia, kada Dievulis pasišauks, — senu, pailsusiu balsu kalbėjo močiutė.

Ji likosi pas krosnį.

Stepukas atnešė prieglavį ir užkišo jai už strėnų, kad minkščiau būtų.

Mama tarė Jeronimui:

— Dievo malonė, kad praėjo... Gi jau antras kartas šiemet.

— Ką gali žinoti, — šnekėjo Jeronimas, — gal ne liga, o tik koks dieglys nusmelkė...

Jis iš pasaly pasižiūrėjo į močiutę.

Senelė aprimo. Užsimerkus, ji nuleido galvą ant krūtinės, lyg snaustų. Bet ji nemiegojo. Kazelis matė, kaip jos pirštai sukrutėdavo, praleisdami rožančiaus poteriuką, ir tarpais lūpos suvėpėdavo neįtartam žodžiu.

Jeronimas su tėčiu įsileido į šnekas apie gražią vasarą, apie kviečius ir velslinius paršelius, apie gaisrą, kada sudegė Strapuolėno pirkia...

Berniukas suvokė, kad čia jie užves kalbą apie senosios pirkios pardavinimą.

Jisai pakilo ir išėjo laukan.

2

Vaikas išbėgo į sodą ir apkerėtas sustojo: ten tai niūsojo senu-tė jo pirkia.

Jam pasirodė, kad niekados jis nebuvo jos matęs tokios, kaip šį giedrų ir šviesų vakarą.

Stogo samana, saulėleidžio spindulių užlieta, buvo tokia žalia, taip grynai žalia, kad net žadą gniauzė bežiūrint. Nuo vakarinį spindžių maži, kreivi langai žėrėjo raudoni, lyg ugnim ir krauju pasruvę.

Žiūrėjo Kazelis į tą žalią stogą, į samaną kuokštus, tirštus ir švairius, žiūrėjo į tuos žiogrelis ant krašto ir į senovinius, iš medžio drožtus paukščius stogo raižuose. Niekados jam toji pirkia nebuvo tokia graži ir tokia žalia,

kaip tą dieną, ar niekados jam širdies taip nesuskaudo, kaip dabar, kada netikėtai ant samaną pamatė užmestą sluotražį.

Atsiminė, kaip prieš penketą metų jisai aną sluotražį apsižėgęs įdėjo ir žygyavo. Iš pirkios tada išbėgo jo vyresnioji sesuo Katriutė ir puolėsi sluotos atimti. Nutvėrė už galvą, abu jie tampėsi, rėkdami ir paraudę iš pykčio, kol jis ištraukė ražą. Katriutė vėl šokosi prie jo, ir matėdamas, kad neišlaikysias, jis sviedė oran sluotą, kuri nukrito ant stogo. Susikibę, jie draskėsi ir susikruvino. Perskyrė juos mama ir, ant suolo parsiguldžiusi, mutė Katriutę. Rietynėse visados į laikė kalta, nes ji buvo smarkiai ir, kai supykdamo, niekam nenusiūlėdavo. Tą pat vasarą jinai mirė džiava...

Jau daug sykų šie sodai pražydėjo ir vaisius užmezzė. Ant medinio Katriutės kryželio kavinės jau kerpė užaugo, gi sluotražis buvo kaip buvęs ant stogo, — ir kodėl Kazikušas kaito tik nūnai praręjęs, kad niekas jo neniumė nuo tos žalios, akį veriančios samanos?...

Nuleides galvą, jis prisitartino prie pirkios, čiuoninėjo storas jos sasnaras ir kadaise tvirtus sienonus. dabar jau natrėšusius, trandžių suerąžiotus. Šisai namas buvo suveistas ir liešiol, kaip senas kareivis, rožd savo kirtius ir rančius. Tie žaidų ženklai buvo iš Didžiojo karo laikų, kada vo-

Bernardas Bładzionis

ATGAILOLOS KRISTUS
ARBA METANOEITE

Elgeta buvau aš prie bažnyčios
Laiptų strūnėjusiu, senų,
Ten mane lydėjo tik patyčios,
Tik būriai išalkusių varnų.

Tik rytais gaudus varpų gaudimas,
Tik aukštųjų topolių malda,
Tik vieni seni vargonai kimitis
Nevilties egzėkvijas giedą...

Egleta buvau aš miestų mūruos,
Prieglaudus nuo vėjo neradau,
Man visur užvertos buvo durys,
Nuogas užmigau ir nuogas nubudau.

O šilkai ir auksas supo sostus,
Briljantai — kruvinas rankas,
O likimo laivas lankė uostus
Ašaras ir prakeiksmą renkas.

Elgeta buvau aš ir paklydęs
Vergo ir karaliaus širdyje
Ir ėjau pro žmogų, jį išvydęs
Trapy tartum vortinklio gija,

Žudanti, kas ranson ko patenka,
Deganti pagieža ir kerštu,
Mirštanti kraujuos, kaip musę menką,
Vieną — veigiantį minias tautų...

Ir tariau: „Tegriūva amžių sienos,
Teparyja žemę praraja,
Skaumas — duona bus tau, naktys — dienos,
Tu, paklydus vertinklio gija..."

Ir tenai, kur rožės žiedus skleidė,
Kur pakilo kerštas jo, žmogaus,
Tik kanciu miršis ir raudos aidai
Nuo kapų bėdugnės lig dangaus.

Ir tenai, kur karo žingsnių eita,
Kur danguj jau degančias žaidas,
Šaukia ten varpai: Metanoeite,
Šaukia žemė kapui praverta.

Ir tenai, kaip iš senos legendos
Feniksas kyla iš pelenų,
Kyla žmogui didis Dievo gandas,
Pirmaj žemės atgalios dienu,

Pirmaj Dievo šventės džiaugsmo gėlei,
Pirmaj dienai Viešpaties taikos,
Pirmaj naktiai, kur negaubs šešėliai
Dievo meilės žemiškuos takuos.

kiečių granatos krisdavo į Karužų pievas ir į sodą, o viena patalė į kluoną, išplėsdama sienoje skyklę. Kitas sviedinis sprogo už kelių žingsnių nuo pirkios, kurios visi langai išbūrėjo, ir ant karties kaboję rusų kareivių marškiniai ir autai į skutus sudriko. Nuo tada šuklį ženkliai pasiliko sienose ir langų staktose.

Lyg atsisveikindamas, berniukas glostė anuos skeveldrų kirkius raštuose, sakytum, grabinėdamas seną ir gerą veidą, kurio kiekvienas randas ir kiekviena raukšlė yra pilna rūpestių, neišsakytų pasakų, vargų ir lielių.

Jis dar sykį norėjo žvelgti į tą žalia ir tiršta samana apžėlusį stogą, bet susigėdo, kai atsiminė šluotą. Nepakėlęs akių, jis atsisėjo ant priemenės slenkščio ir klausėsi: o gal viduj išgirs juoką, dainos žodžius, ratelio dūžimą ar staklių trinksėjimą?

Ten buvo ramu ir vieniša.

Kietai suplūktą, molinę priemenės aslą, grublėtą ir nelygią jisai nuėjo į šeimyninę ir sustojo ant slenkščio.

Jis laukė ten ilgai, lyg įžengęs į svetimą namą ar įsibrovęs į jam užgintą vietą.

Tada Kaziukas išgirdo nei tai dejavimą, nei tai keno almaną.

Visus žmones jis buvo palikęs naujoje triboje. Ano graudaus, besiskundžiančio balso nusieltas, jis dairėsi ir negalėjo suprasti, iš kur elna tas gailavimas. Pagaliau susivokė, kad kas nors dejuoja ant aukšto. Jis buvo girdėjęs apie vaidinuklius, apie dvasias, apie aitvarus ir kaukus. Jis juokdavosi iš tų mamos ar močiutės pasakų, bet nūn jam buvo nyku ir neramu.

Jis nusišypsojo: gi tai karveliai burkuodami gailavo, aimanavo ir šnekėjosi savo gūniuose palėpėje!

Prieš migdami, jie burkavo gailiai, tarsi pasakodami kokią graudžią žinią. Čia pakeldami, čia nuleisdami savo gurklinius balsus, sutūpę ant rausvų koryčių, jie šnekėjosi savo šneka, skundėsi, dejavo ir verkė verkė, kaip tik žmogus verktų, nelaimės ištiktas.

Daug sykų berniukas buvo girdėjęs juos burkuojant. Seniau jų uldavimas jam rodydavosi čia kaip ramus pašnekesys, vakaro sulaukus, čia kaip mielis žodžiai, čia vėl kaip dienos darbų pasipaskojimas arba kaip ilgesio gaida, bet niekada nebuvo pasitalkę, kad jie taip aimanuote aimanuotų ir verktų, kaip tik našlaitėlis savo varge raudotų.

— Gal jie žino, kad žmonės juos užmiršo? — toptelėjo vaikui. Jam buvo gėda, kad nerado karveliui vietos naujoje pirkioje.

— Gal jie jaučia, kad Šrapuolėnas tuoj nuplės stogą ir išardys jų gūžtas — mąstė sau jis, žadėdamasis perkelti gūnias.

O ten, po žalia samana, ant kurios gos paskutiniai spinduliai, tyliai skusdamiesi, vis uldavo balandžiai. Su jų liūdnu burkavimu susipynė kitas balsas, lėtas, toks pat graudus: tai Danutė, neįdama iš šulinio vandens, niūnavo:

Sunku akmenėliui
Ant kelio gulėti.
Dar sunkiau našlaitėlei
Vargėi vargti...

Saulė nusėdus už sodų ir girių, vienas po kito migdydamiesi, tilo ir rimo karveliai savo gūniuose ant aukšto.

Godžiomis akimis Kazielis dabar pasižiūrėjo į pirką.

Stai čia buvo jo namas, jo senoji pastogė, kur jis gimė, kur kadaise pirmu kartu po langą matė sodo medžius ir žalias pievas, pilnas pavasario žiedų. Čia jis mažas, maitytis pirmą sykį su-

riko gyvenimui, pirmą sykį atsisėdęs ant nedrąšių kojų ir išaušo į berniuką, kuris vakarėliuose su mergaitėmis jau žaislavo rateli.

Tuščia, nyki prieblandoje niūrojo senoji pirkia. Sienose tinkas buvo aptrupėjęs, paveikslai išnešioti, ir jų vietoje bolavo šviesni keturkampiai. Tik šventas Rokus buvo dar likęs su savo apšiais ir su šuniu prie žaidžios kijos. Nebuvo jau čia nei stalo, nei suolų, nei lovos, iš kurios šiaudai buvo pakreikti kertėje.

Jis atsisėdė ant tų šiaudų, jau sudūlėjusių. Atsiremęs į sieną, jis nieko nemastė ir nieko negirdėjo, vien tik žvalgėsi ir žvalgėsi,

damas, ar gerai ar blogai daręs, jis pabučiavo motinai ranką, besilisinčią ant patalų. „O čia lėlutė“, vėl atsuko berniuką senelė. Tik dabar jis pamatė lopšį ir mažutėlį, susiraukusį veideli, paskendusį tarp prieglavų ir mezginių. Tas veidelis ramiai miegojo.

Paskui jis labai mylėjo savo mažą seserį Onutę. Jis tupėdavo prie jos lopsėlio, supdavo ir, jei mergytė pravirkdavo, jisai švilpiniuodavo ir čiulpsėdavo, kol ji pralinksmedavo.

Ir kaip šiandien jis regėjo aną vėlios vasaros rytą. Buvo saulėta ir gražu. Iš kieties, kur miegojo, jisai nubėgo į pirką ir, nesavas,

nies susivyniojęs į tėvo mlinę, plačiai atmerktomis akimis žūrėdavo į naktį tamsybę, galvodamas apie savo mirusią seserį Onutę. Gailstis apimdavo jį, ir jisai verkėdavo jos, pasikukčiodamas, kaip tik mažas vaikas gali raudoti tų, kuriuos mylėjo ir kurių jau nėra. Motina nubūdavo iš miegų ir klausdavo patylos: „Kazeli, ko verki, gal ką skau prie jos lopsėlio, supdavo ir, jei mergytė pravirkdavo, jisai švilpiniuodavo ir čiulpsėdavo, kol ji pralinksmedavo.“

Daug žmonių, atsiminimų ir atsitikimų būta šioje senoje pir-

kas jo nūn netrukdyt ir negadint. Tada jau garsiau jis pasiskardeno, ir netrukus jo balso buvo pilna pakrosnė. Kambarėje aidėjo vienodas, nęnutraukiamas jo čirpimas, — slapta ir būtina jo giesmė.

Pellukės sucipo ir spruko į urvą.

Ant slenkščio užlipo juodas šešėlis ir valandėlį lūkuravo. Kaziukas išgirdo linksną amtelėjimą, ir prie jo priėjo senis Vilja. Vizgindamas uodega, jis apustė berniuko rankas ir prikišo savo rasotą snukį jam prie žando.

— Na, šunie tui! — subarė vaikas Vilją ir pastūmė jį nuo savęs. — Tu ir atsiduodi šunim...

Vilja nesitraukė. Pasiglaustęs aplink, jis susirangė čia pat ant šiaudų, pasižiūrėjo vaikui į akis, ar jo nepavarys, ir tada jau, atsidūsėjęs, pasidėjo galvą tarp pirmutinį kojų.

Svirplys vis čirpė.

Kaziukas nežinojo laiko. Galėjo būti dar anksti, o gal jau ir vėlu. Jis glostė Viljos gaurus ir klausėsi tolimo bernų dainos giliuose. Jis savo mastyuose klajojo po senas dienas šioje pirkioje. Buvo tai prisiminimai be tvarkos, be ryškių bruožų, kur maišėsi žmonės, žodžiai, veidai, šmėstelėdavo nesugautami šešėliai. Jam net užėjo mintin anie ertukai, kuriuos atnešdavo šin kambarin ir kertėje užtvėrę girdydavo pienu, kada žiemos būdavo labai smarkios ir kada net žvirbliai susaldavo palėpėje. Kampe užverti, tie ertukai mekendavo laibais, drebančiais balais, išsitergę ant ilau kojų. Kiek tada pramosos, šiurėtimo, rūnėčių ir pasakojimo būdavo vaikams!

Jis įsiklausė.

Priemenėj buvo girdėti šlepsint ir zurziant, — kadaise taip zurzdavo ubagai, kai poterlaudami jie ateldavo per laukus ir per kiemą.

Kas nors ten ėjo — sunkiu, velkamų žingsniu, dūsaudamas ir vienas sau kažką minėdamas.

3

Buvo tai močiutė.

Perkopus per aukštą slenkstį, įėjai sustojo.

Berniukas pašoko ant kojų. Suo Vilją suurzgė ir vėl nurimo: jis pažino žmogų.

Močiutė iš lėto atsiklaupė ir, remdamasi delnais, pabučiavo žemę. Ilgai ir ramiai, be žodžių ir be atsidūsėjimų, įėjai bučiavo tą žemę, kurią jos žingsniai per tiekias metų mindė, kur per vestuves ji šoko ir kur vargo dienomis atsisėdusi libėjo.

Sunkiai, vėl ant abių rankų pasiremama, ji pasikėlė ir priėjo prie sienos, netoli durų. Tinkas ten buvo nubiręs. Kaziukas žinojo toje vietoje esant pelių įpiautų ženklų, kuriais senovė atžymėdavo kiekvieno vaiko amžių, o ties mirusiu įrėždavo kryželį. Jau ilgas laikas tų rinktų niekas nedėdavo, ir kaip tik dabar močiutė grabinėjo tuos brūkšnius sienoje.

Umat ji atsigrėžė ir pašaukė:

— Kaziuk...

Vaikas krūptelėjo. Jis buvo galvojęs, kad senelė dar jo nepastebėjusi.

— Kaziuk, — ji kalbėjo, tie viršutiniai metal yra mano... Neužmiršk...

— Ne, senelė, — nedrąsiai atsiliepė jai.

Ji pamatė, šlepsėdama, artinosi prie vaiko. Jis matė, kad močiutė buvo apsiklėstusi senovine išbeigine skara, lyg kokiai šventei išsiuportusi.

Suo Vilja suknutė ir pribėgęs glauštėsi prie senelės.

Filippo Lippi

Kristaus gimimas

lyg trokšdamas savo galvon amžinai įsidėti ir tas nelygias grindis, ir storas durų vinis, ir sunkias sijas: Viena sija buvo papuvus, ir mama bijodavo, kad ji nelūžtų, kai kildavo rudens audros, kai vėjai staigiai lėkdavo per laukus, plėsdavo pirkios stogą, o visas namas brasktė brasktėdavo. Juodomis naktimis, susėdę prie spinksinčio žiburėlio, jie klausydavosi vėjų šėlimo už sienų, ir kad sija, lūžusi, neužgrūstų, jie ant stalo užkeldavo pleštą, kaip ramstį. Tada ir mama ir vaikas būdavo drąsiau klausyts rudens vėtrų juodose naktyse.

Sutemos stūksojo didelė krosnis. Oi tai verkė raudoj ant tos krosnies Kazielis savo maitytis seserėlės, kai ji mirė. Onutė buvo jos vardas, ir ji gimė karo pradžioje. Atsiminė jis, kaip viena pavasario rytą močiutė paėmė jį už rankos ir pasakė: „Turi naują sesutę“. Senelė nuvedė jį seklytyn, kur langai buvo už dangstyti lovatiesėmis ir kur toje geroje, jaukioje prietemoje gulėjo mama. Vaikas neišmanė, kur čia pasidėjus, ir močiutė pristūmė jį prie lovos. Nežino-

sustojo atdarose duryse. Asla buvo švariai iššluota ir šviežiu smėliu nubarstyta. Tiesai prieš jį, prie sienos, tarp dviejų grabnių, gulėjo Onutė, vienu viena tyla rytmečio valanda, ant lentos aukštai uždėta ir mėlynu kaspinu perjuosta. Ji buvo mirusi. Kaip paukštytė, be žinios, ji viena rytą pasirodė šiuose namuose, — ir išskrido nejučiomis, be garso, nei toji mūsų laukų čiulbuelė.

Palaidėjo Onutę kaimo kapinėse, be kunigo, be varpų gaidimo, Kaziukas tada gėdėsi avaris, ir jisai matė, kaip iš namų pro vartus išėjo moterų pulkėlis. Per rankluostį perjuosiusis, jos nešė baltą jo sesers grabelį. Jos ėjo per pievas, užlipo ant kalnelio, šaukdamos šermentų giesmes tuose vėlyvos vasaros laukuose. Mama ėjo paskui, už pažastų pavėdima, ir vis rodė, kad ji štai ims ir suklops ant tos žemės juodos, į kurią nešė užkasti tą mažytę jos dukterėlę, jos širdies plikimą.

Lūdnomis rudens naktimis, kada vėjai sode gaudydavosi ir staigavo, Kaziukas, ant kros-

čioje. Čia gimė jo seneliai, ir skambėjo daug dainų. Čia maželiu akys su smalsumu žvelgė į pasaulį, čia plėšikai tėčiui padus degino, ir senelis knygnešys slėpdavo raštus kamینه. Anose senose gadyne, kaip prieš carą kėlė maištus, čia sukilėliai buvo užtęję, o per karą ant šių grindų miegojo rusai, paskui vokiečiai ir galop mūsų šavatoriai. Daug linksmų vakarynių ir šokių čia nuskambėjo, daug pasakų buvo pasakta ir giesmių sugiedota, ir nūn tik tuščios sienos beliko, pilnos praeties kuždėjimų.

Anapus tvartų tekėjo mėnulis, ir nublankę po spinduliais, drauge su obelių šakomis, gulė asloje.

Iš olos, sucipusios, išilindavo dvi pellukės. Jos šmėžinėjo, lakstė ir, riktėlėjusios, gaudėsi viena antra, čia išbėgdamos į strizius keturkampius, kuriuos ant grindų nuklojo langai, čia smukdamos į tamso.

Iš pradžių nedrąsiai, viena, du sykiais čirptelėjo svirplys po krosnini ir nutilo. Jis gal klausėsi, ar kas nepakels triukšmo už jo dainą, kaip seniau darydavo. Nie-

M. Vaitkus

RUDENI

Lyg smaugiamu spūdziu ruduo
Užgniaužė gamtai kvapą
Ir viešpatniū pirštu jai rodo:
„Jau metas! ženk į kapą!“

Lankų žolė, kvapni gėlė
Grazino dangui kvapą,
Ir giriai placią sielą gelia:
Jos grožis žengs į kapą.

Kur dainininkų padermė?
Ciulbių dainų nė kvapo.
Vien rūką gedulingą geriam,
Ir lyja mums... į kapą.

Rods, visa miršta. Vien audra
sukils, atgavus kvapą.
Skrendu su jai į šalį raudai!
Kovot, ne žengt į kapą!

Ji šnekėjo:
— Sakau, eisiu! Jau ir pasilsėsiu... Negaliu ten, negaliu... Taigi, emiau ir išėjau... Na, duok, sūneli, man ranką... Bent ant tų šlaudų gniūžtės atsėsiu, jei jau nėra kur... Va, ir bus gerai... Sėskis ir tu. Berniukas susirietė ant šlaudų. Prie jo prisiglaudė vižla.

Senelė vis kalbėjo nei tai vaikui, nei tai pati sau:
— Jau atsisveikinau su visais... Ir su dukrele, ir su žentu, ir su anūkėliais. Bėt ko Marytė pravirko? Dievas žino, gal ji ir suprato, — mažas gi turi protą! Ir tavęs ieškojau, kol atsiminiau, kad tu čia...

Ji nusijuokė dusliai ir tarė:
— Ar tik jie nepamane, kad aš kuoktelėjau, jei taip atsisveikinėjau... Bėt kur tau!... Ir ji kikenė, lyg būtų patenkinta.
Po valandėlės ji prabilo:
— Kai tnedis pasensta, ji nukerta ar vėjas nulaužia, o kai žmogus sulaukia širmo plauko, jis turi mirti.

Kaziukas, sumišęs, atsiliepė:
— Senutėle... ką gi tu dabar...
Ji iš lėto pasitaisė savo išelginę skarą ir nulenkus galvą mąstė.

Paskui ji prašėko:
— Tėvelis tave į mokslus žada leisti. Gal būsi kunigas, gal daktaras ar gal žmones mokysi iš knygų. Tai aš tau norėjau pasakyti apie mūsų giminę...

Berniukas išsitiesė, klausydamasis.
Močiutė kalbėjo:
— Ar aš tau niekados nepasakojau apie savo mamą?
— Ne.
— Nuplakė ją, vargšėlė, nuplakė... Paskutiniais baudžiasiais metais... Ligi kraują nuplakė balandėlę... Amžinatilį... Duok, Dieve, jai dangaus karalystę...

Senelė šnabždėjo viena sau. Vaikas žinojo, kad jina už motinėles vėl meldžiasi.

— Kaip šiandien atsimenu, — kalbėjo močiutė. — Aš bėginėjau sode po ažuolu. Ir štai regiu: pareina mamytė iš dvaro per laukus, raudodama, lyg gegutė kuokdama. Atsisėdo ji, auro, po anuo langu ir verkia gailiomis ašaromis... Nuplakė ją dvare: esą, verpalai per stori buvę, nors, sūneli, per kelias parapijas tokios verpės nebūtum radęs. Aš prisiglaudžiau, jos rankeles bučiuoju ir prašau, kad neverktų, o jai ašaros bėga ir bėga iš melynų akių... Jau seniai ji numirė, jau ir ponai po velėną supuvo, visi tie, kur mus plakė... Štai kas yra, sūneli: nei mano mamytė, nei mano pačiai nebuvo, gal ir tau nebus lengva šioj žemelėj vaikščioti... Tylėk, tylėk, vaikeli... Lyg aš nežinočiau, kad mūsų laukia daug ašarų ir plakimų, o maža džiaugsmo... Tokia jau ši mūsų žemė, toki jau mes patys esame...

— Seniau taip buvo, senele. Bėt dabar jau mes nieko nesibijom. Esame laisvi.

— Andai man iš raštų skaitai, kad mūsų kraštas kadaise buvo dar didesnis, o vienok paskui nuplakė mano mamytė... A — a! Ir jauna ir graži ji tada buvo. Ir mano vyrą nušovė... Pačiam amžiaus tvirtume... — Žinau, močiutė, žinau. Buvo geras žmogus. Knygas nešė...

Josios veidas staiga nusivietė.
— Kokias vestuves mudu išėdama. — Buvo žiema. Įstinkinė širmus eržilus, lėkte lėkėm į bažnyčią... Šokom ir uliojom visą savaitę... Oi, rūta, rūtelė žaliolij, — kaip ten dainoje sako... Taigi, septynias dienas šoko, dainavo ir valgė... Ajajai, sūneli, kaip dailiai tada buvau apsiirngus, su velonais ir kaspiniais... Tiek metų, tiek jau metų, kai vienų viena... — Močiutė! — sušuko Kazis, ir jam buvo labai gaila senelės. — Juk mes... mes visados tave...

— Ačiū, vaikeli, ačiū... Aš nuvokiau, kad mane mylit...

Ji nutilo ir atidžiai klausėsi. Namuose buvo taip ramu, kad girdėjai, kaip sienoje graužiasi kirvarpa, sausai tiksėdama.

EI, DIDI, DIDI.

Ramiai lėtai.

Juozas Strolia.

Tremtyje sukurta komp. Juozo Stroliaus daina mišriam chorui. J. Strolia — daugelio choro ir solo dainų autorius. Tremtyje J. Strolia sukūrė daug naujų vokalinų kūrinių ir smuikui solo. Jo kūryboje vyrauja lietuviškos dainos elementas. J. Stroliai sukanka 50 metų amžiaus. Dabar — tulinu metų kompozitorius J. Strolia gyvena anglų zonoje, Uchtėje.

- Klausyk, Kaziuk...
- Aha, senele...
- Ar tu nieko negirdi?...
- Ne, senele...
- Nagi, sūneli, emės dar pasiklausyk.

Berniukas net kvapą užkandė. Buvo tylu ir ramu, ir iš tos tylos rodėsi, kad medžiai laukė, balandžiai ant aukšto ir tie patrešę sienojai miegti gillame vasaros naktų sapne. Tik garnys ant kluono sutarškė snapu, matyti, apsisapnavęs.

— Nieko negirdži, — nedrąsiai atsiliepė vaikas.
— O ant lubų ar nieko?... Ar gi ten nebraška?

— Senele, man neramu, kad taip šėkai.

Ji numojė ranka, jo nepaisydama, ir pasakojo:

— Ak, jau aš atgyvenau savo dieneles ir eisiu pasilsėti pas gerąjį tėvelį, savo žilos galvelės priglausti. Žiemą vasarėlę gulėsiu, šėmomis smiltelėmis apdumta. Bėt ko man besiklusti: vaikus

graziai užauginau, anūkėlių susilaukiau... Tik kad toji Marytė verkė... Gaila, labai man jos gaila, bet ką aš, vargšė, padarysiu... Kai aukštasis tėvelis šaukia...

Rydamos ašaras, bemaž rėkte suriko berniukas:

— Senele, ką gi šėkai!

Jina sunkiai pakėlė ranką, paglostė Kazelio galvą ir tarė:

— Seniai jau aš tau norėjau pasakyti ir vis nedrįsau... Maniau sau, kad tu išrai mane kvailia esant, niekus plepant. Bėt vis tiek aš tau norėjau pasakyti, kad tu atmintum senelės žodžius: būk geras, sūneli, ir žinok, kad gero darbo niekados nesigailėsi.

Vižla pakilo ant pirmutinių kojų ir pastatė ausis.

Giriose dar aidėjo bernų daina, bėt taip toli, kad vos begirdėjai.

Močiutė, lyg skubėdama, kad spėtų užbaigti, pasakojo:

— Gimiau čia, augau čia ir savo motinėlei nuplakčiau čia regė-

jau... Tiek jau metų! Kai tave susitiksiu, kojas rankeles išbučiuosiu, apsikabinuosiu kaip dvi balandėles burkuosiu...

Besiklausant jos vienių žodžių, vaikui pasiregėjo, kad anie drūti senovės vyrai, kurie kadaise čia susirinkdavo į krivules ar šermenis, vėl susiejo į pirkį ir rimti, rūstūs susėdo pasieniais ant nematomų suolų. Jie rymojo nebylūs, tarsididžiai iškilmei pasirengę. Taip bemažtydamas, Kazelis žiūrėjo į žalsvus vakarų gaisus anapus girių ir jautė senelės alsavimą, ramų ir kaskart lėtesnį.

Krūptelėjęs, jis pažvelgė į močiutės veidą, į jos akis. Jam rodėsi, kad jis turis ką nors senelės pasakyti — ką nors būtiną, skubaus, ko paskui jau niekados negalėsįs tarti. Jis nežinojo, kas per žodžiai turėtų tai būti, tik jautė, kad jo širdis plastėjo ir mušė vis smarkiau, lyg ragindama. Tarytum koks gerumas ar šiluma apėmė jį. Nedrąsus, susi-

Lietuviški papročiai Kaledu šventese

Kūčių rytų senasis lietuvis pradėdavo didžiųjų šventųjų laikotarpį, kurį tik Trimis Karaliais atbaldavo. Tai būdavo ypatingasis žiemos šventųjų metas, tarpusventčių vardu pavadintas.

Su pirmais Kūčių ryto gaidžiais senasis ūkininkas nerė po duris pasižiūrėti, koks oras. Jei Kūčių rytas žvaigždėtas — ateinančių metų rugiai bus geri. Jei paskui per visą dieną saulė šviečia, t. y. geras vasaros. Ir kiek laimėta, jeigu pavakariasis pradeda snigti; ūkininkas ir bandininkas, jauna mergaitė ir senelis bitininkas nederdavo džiaugsmo — ateinančiais metais bus ilgi ir švelnūs linai, o bitės turės gerus metus ir didelį spiečių spiešius.

Senajam lietuviui ūkininkui Kūčių rytas daugelį ir kitų rūpesčių nešė, ypač jei po kokių nors priežasčių su darbu ar visu gyvenimu gera vaga siejė metai neįėjo. Kūčiose senų įpratimų turi visas skolas grąžinti, kitaip ir sekancias metais iš skolų bei vargų neišbrisi. Iki Kūčių turėjo užbaigti visą kūrį, nes po Kūčių — nebaigta darba pasilima neprasytas kūlėjas — Vaidenas, kuris per vieną naktį grūdus su šiaudais draugėn sukulia, kartais dar raganosius užleidžia ir visa vienan jaukinin suniokoja. Bėda ir tam, kuris nepasirūpino tarpusventčiams reikalingų malkų: Kūčiose negalima medžių kirsti — visi jie verkia. Negalima ir malkų skaldyti: Perkūnas visus ateinančius metus trankysis ir gali namams pakeršyti. Lygiai taip pat nemaluma: vėjas stogus nusiurens arba Perkūnas gali tiems namams užmalti, jog vienamatali tepalik.

Bet ir darbštus, tvarkingus ūkininkus turi daug darbo. Jis išleidžia gyvulių, išskuoja ir tvarko baltas šiaudais gyvulių šventelį pakreikia. Ir koks jį palma džiaugsmas, jei Kūčiose visi gyvuliai linksmai šoka; tai gerą jų sveikatą pavasariui ir visiems metams lemia.

Paskui jis apeina visą sodą, apriša šiaudais ir vakare, po kūčių, turi tuos medžius (jų šiaudus) miešimu aplaistyti, nes tada jie vaisingi kitais metais bus. Jei medžiai ilgai ar kelis metus paeilui vaisių neveda, tokiems priaisioja prie šakų baltus akmenukus, kuriuos visą Adventą po ruginamų kopūstų statinėse buvo pasidėjęs ir Kūčių labai juos ten „mitino“.

Kūčių dieną bitininkas prikelia bites ir išklauso jų skundus bei rūpesčius. Paskiau, joms „kūčias praneša“. Įdeda mažytį duonos gabaluką, stori cukrumi apiberta, kaip sakoma, „bitelėms kūčias“ paruošia, jog sekancias metais jo mylimosios stiprios būtų ir daug medaus turėtų.

Seimininkams Kūčių rytas būdavo tikra dabarmetė. Apie vėpimą jos negauna ir pagalvoti — daug darbų turi, o antra — ir uždrausta. Kas verps Kūčiose, aviniukai kvailutis suksis, vėjas stogus nujudys ir pyktelėjus ugnėlis gali aplankyti.

Kūčių vakare, po gerai iškūrentos pirties ir baltai išsipaustę, susirenka visi troboje ir ruošiasi patiems kūčioms. Apkloja plona žaliu ir kvepiančiu šienu stalą, dar pusę regžinių padeda ir po stalų (Dievo Avinėlis atėis atsigulti) užtiesta balta baltieji staltiese. Jei gnamuose yra mergauti pradėjusių mergaičių ar jaunų marčių, kurios jau kūčias vyro namuose vaigo, stalas tiesiamas nauja, ne karto netiesta staltiese. Kūčios — didelė šventė, jog vietomis yra ir kūčinė, t. y. didelė didelė ir balta baltieji staltiese, tik Kūčiose tiesiama.

Tada ant stalo „guldo Dievulį“ (kryželį) ir deda jo pyragus. Moterys verda tuo metu žuvis, o vyresnieji — pradeda Adventų ir Kūčių giesmes. Po ilgų ir gudžių balsu atgiedotų giesmių pradeda ne klek ne trumpesnius poterių, poterių už visą giminę, už visas šeimos vėles. Ši vakarą nepaprasta vėlių diena, visas jas turi gyvieji prisiminti, kad galėtų grįžti jos namo ir pabūti ramios per šventes.

Balgė poterių, visi sėda aplink stalą. Tėvų vidurin sėda vaikai, krikštaituose užima pats šeimos senesnysis. Jauni, kurie nori šiuos namus apeisti — ištekti arba užkuriomis išeiti — sėda ant suolėlio, „išseinančiųjų vieton“. Samdiniai Kūčių vakarą sėda drauge su šeimininkais arba kartu su jų vaikais — šeimos viduryje, kaip nešikiriama šeimos nariu.

Vyresnysis, persizėnojęs, ima plotkeles, lauzia ir sako: — Sulaukėme šventų Kūčių. — Dieve duokai ir kitų sulaukėn, — atsako visi ir lauzia drauge su šeimininkais. Visi persizėnoja, pabučiuoja kryželį ir pradeda valgyti plotkele. Po šios bendros plotkelės pradeda Kūčių vaišes. Valgo žuvis ir silkę, kisielių ir visokių pyragus su miešimais ir medumi.

Kūčių metu prasidėdavo didieji ateities spėjimai, ypač jauniems žmonėms. Pirmiausia visi pasižiūri į šešėlį. Kleno šešėlis pradingsta arba be galvos — kitas Kūčias jau vėl šiuos namus kūčios. Traukia iš po staltiesės smilgas — kleno ilgesnė ir gražesnė, tas ilgiau ir laimingiau gyvens. Jaunimas puola galvotrūkiais pro duris ir klausosi, kur šunes loja; iš to šono mergaitėms piršliai „atsilos“, o vyrams — tan kraštan kėlonės ir kitus galus lemia. Paskiau „suskaito glėbius“ tvorų mietus, nes jei poromis patenka — vestuvės lemia, kas lykais suglobė — vienytypli metelius prastabliuos. Lygiai tos pat reikšmės turi ir malkos. Kas suglobė porą — poroje kūčios, o kam tos dalios neteko — senas marškinis nešios.

Po kūčių, kurių stalo nakčiai nenuimdavo, vyresnysis, paprastai, senelis arba tėvas, iš gėdėlės mergaičių batus išniokoja: kurios pirma ir toliau iškrita, ta pirma, kitas lenkdama, ir toliausia ištekės. Paskiau išleidžiamas iš pakrosnės gaidys ir žiūrima, kokią laimę tas, vėlinų vejotojas, atneš. Jam papildoma asloje visokių grūdų; kuriuos jis lesa — tie bus brangūs ir derlingi kitais metais. Krūvelės pramenamos jaunimo vardais; iš kurios lesa — tam laimingas ir skubias vestuvės žada. Na, o paskui daug kartų tas giesmininkas nuo stalo iki slenkčio išmatuojamas. Jei kuriam matuojant, duris galva pasiekė — iš namų išleis (ištekės), jei uodega — užkrosnė sėdės.

Prieš vidurnaktį kuriama krosnyje ugnis, verdamai Kalėdų valgiai, kurie su pirmais gaidžiais valgomi. Tuo metu žiūrima, kaip dega malkos. Jei malkos linksmai traškėdamos liepsnoja, namų vėlės laimingos ir patenkintos. Jei malkos piktai šauda — jų namai gerai neprisimena ir jos pyktauja. Kai malkos pradeda čypti ir vaitoti, — vėlės sunkias dienas gyvena. Vėlėms į krosnį pila druskos ir miešimo, — visa, sakoma, vėlių maistas. Krosnį kūrenanti lieja ir laimę iš vaško, žiūri, kas ką nusilejo. Jei liejins panašus į karštą — mirtis, jei į žiedą ar vainiką — vestuvės. Lazda išėjo — liūdna ir paliegiusi senatvė.

Kūčių vakarą žmonės vėlai nuėina gulti, palikdami ant stalo

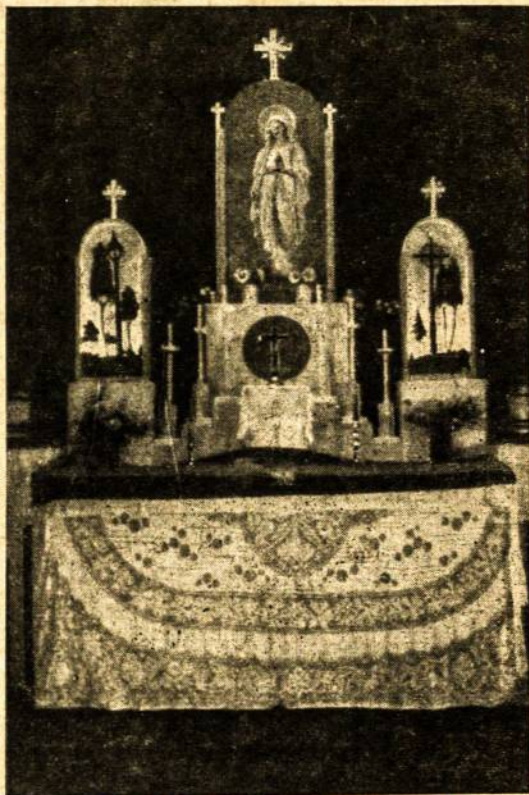
dažnai žvakę degti, kad grįžusioms ir „kūčiojančioms“ vėlėms nereikėtų patamysje grabaliotis ir nepritrūktų švento šiburio.

Su pirmais gaidžiais žmonės keliai, valgo Kalėdas ir leidžiasi su visais vaikais į Plemenėlių mišias. Seniau šiose mišiose vien tik plemenėliai ir vaikai giedodavo, lamzeliai, švilpynėmis ir būgnu pritariami. Pilna bažnyčia būdavo vaikų giedojimo ir alaso, jog net ir ausyse spengdavo.

Po daugelio Kalėdų mišių visi namo skubėdavo, nes kas pirma namo — pirmas su darbas. Namu važiuodami, tik virstdavo ir virstdavo kupčiais į purų sniegą, kad linai ilgesni, iki juosmens užaugtų.

Pargrįžus, žmonės, gerai, kalėdiškai pavalgę, šventas giesmes giedodavo, o vaikus — susirinkdavo Kalėdų senelis, tikru seniu apsitaisęs. Su vaikais jis eidavo pakliemiui ir troboje, pasveikinę gimusį Dievą, kalėdinį giesmių pagiedodavo. Nepamiršdavo įsinekdami ir pačios senybės gies-

sis vaikais. Vaikai atsidėkodami dar parodydavo, ką iš Kalėdų senelio išmoko. Jie pagrūdavo „pipirus“, pasokdavo „Mikita“ ir visokių kitų išmonių parodydavo. Bet jeigu Kalėdų seneliui namai, kaip reikiant, neitkdavo, tai vėl parodydavo jį, ką gali. Sušukdavo senelis:

Spakenbergo lietuvių stovyklos altorius; V. Augustino projektas V. Augustino nuotr.

mės, kurios dabar jokios giesmių knygoje nerasi.

Paklausykite, vaikeliai maži, kokia mano giesmelė graži, katrą šitą naktį girdėjau, kai netoli nuo Betliejaus avelės ganiau.

Kai aš sėdėjau aukštai ant būdos, pasdėjęs skripas ir didžias dūdas, visai vaikėliai pro mane grūdas, vienas po kito nūmynė kojas. Kas gi man daryti!

Ir aš nupuoliau nuo savo būdos, visas sudaužiau skripas ir dūdas. Ai tu Jonai, tu Steponai, Tamošiukai, vaikeliaiukai, bėkite greitiau!

Už šią giesmę šeimininkai pavaisindavo Kalėdų senelį su vi-

Šventasis kūdikėlis

Vieni, vieni,
lyg be piemens paklydę avys,
jie prailirėjo laukime akis į tolį;
Tu ateini,
o jie — jie dar neparuošę Tau guolio,
našlaičiai nenušluostę asarelį —
Šventasis Kūdikėlis.

Tu ateini
po tūkstančio devynių šimtų metų,
ir mes jau nepažiūrime akių į tolį —
millionai mūsų, mes ne vieni,
bet mes — mes dar nespėjome paruošti Tau guolio,
našlaičiai nenušluostę asarelį
per tūkstantį devynių šimtų metų,
Šventasis Kūdikėlis...

Ir tirpo Kūčių naktį baltos smulkios gėlės,
o aš mačiau, kaip tyliai tyliai verksė
Šventasis Kūdikėlis.

čiuodavosi ir nieko, būtinai, ne-reikalingo nedirbdavo. Tuo metu nebaigdavo „kulti likusios kūlės, nemaldavo, moters neverpdavo. Pradėjus verpti tarpusventyje, sakydavo, patalkininkaus raganos ir, pritrūkę ko verpti, išverps sienų samanas, o negudriam žmogui net ir vidurius...

Naujų Metų išvakarėse seniau rengdavo žmonės „kūčias“. Be pasninko valgydavo jau per dieną, o vakare valgydavo vėl plotkele ir kvietius su miešimu, šaukdavo namų vėles ir iš malkų degimo spredavo apie jų likimą. Tą vakarą spėdavo lygtai taip pat ir savo ateitį, ką darydavo ir per Kūčias. Vidurnaktyje, daugelyje kaimų, aptalsydavo du vyrai: vienas buvo jaunas — Naujieji Metal, dideliu maišu nešini, o kitas — Senieji, suvargę, tuščii ir kiauuru maišu. Senis lankydavo visą kaimą (o kaimas rinkdavosi keliuose namuose) ir pasakodavo, ką gera šiemet jis davęs. Su gaidžiais senis pakratydavo jau kojas, — pasirodydavo jaunuolis ir žadėdavo laimę. Tuo metu visas kaimas poskėdavo, jaunimas tardindavo visai patalinius tvoras, klėčių slenas ir priemenės akmenis. Per kaimą, Naujus Metus lydėdami, jauni žmonės nešdavosi kačergas, šakes, krosnės dangčius, pšisdavo stebules bei šaudydavo. Kaimas gyvendavo Naujų Metų triukšmu.

Naujųjų Metų dieną, grįžtant iš bažnyčios, jaunimas lygtai taip pat lenktyniaudavo, kaip darė per Kalėdas senimas, ir „parveždavo“ snieguotus linus, nes juo daugiau kartų virstama, juo daugiau sniego, juo geresni ir linai. Aplamai, Naujieji Metal — jaunimo šventė.

Naujųjų Metų oras turi ir lėmimus. Graži, saulėta diena pranašauja gerus ir metus. Rugeliai bus geri ir pakulingi. Apšniaukusios dienos nieko gero nežada, nusmurgusi (pro debesis pasirodanti ir neaiški saulė) neša nusmurgusius ir metus.

Seniau tradicinis Naujųjų Metų valgis būdavusi kiaulės galva. Kas be kiaulės galvos pradeda Naujus Metus, iki kitų metų mėšos neprisitemps.

Trijų Karalių šventės pradėdavo seniau iš vakaro, užrašydami kreida arba anglimi tris kryžiučius, o daugelis ir karalių rades. Vakare, lygtai ir per dieną, vaikščiodavo Trys Karaliai, gražiai pasirėdę vyrai, su šiaudų kepurėmis, popieriniais išpuoštomis, giedodami šventas Kalėdų ir kitas paprastas su „Kalėdos“ priedainių giesmes, daug pasakodavo niekų, būdavo žmonių laukiami ir vaišinami. Vakare susirinkęs visų kaimo jaunimas pradėdavo šokių ir šokdavo iki gerų išnaktų.

Trijų Karalių šventės papročiais baigdavosi tarpusventyje, ir prasidėdavo nauji darbai, o mergaitėms daug žadantis „mėsėdas“ su piršliais ir vestuviniiais žvaguoliais.

— Vaikai, namai vanagail

Ir pradėdavo visi kėlonę per suolus, lovas, po krosnį vienas paskui kitą eilute, senelio vedami. Toks būdavo Kalėdų senelio kerštas, ir labai piktas kerštas, mat, visa apmindavo.

Svetiutuotis pradėdavo suaugusieji tik sekancią dieną. Jaunimas tuomet susirinkęs šventas giesmes pagiedodavo, įsitaisydavo supynės ir žaisdavo, bet nešokdavo iki Trijų Karalių, nepriimta šokti buvę.

Trečią Kalėdų dieną taip pat švėsdavo ir melsdavosi už vėles. Žmonų ši diena buvo vadinama „ledų diena“, kurią švėsdavo, kad laukų vasarą ledai nemuštu.

Tarpusventčių, t. y. visais vakais iki Trijų Karalių, žmonės sve-

Mūsų broliams katalikams iš Lietuvos

Būdamas *) ištikimas savo vaspiklikam obalsui „Caritas numquam excidit“ — „Mėlė niekuomet nepaliauja“, nuo tos dienos, kada jūs, kaip pagėbėliai, atvykote į mūsų žemę, savo ganytojiškoje mėlėje ir savo maldose aš nuolat prisiminu jus ir jūsų rūpesčius bei džiaugsmus savo širdyje nešioju. Aš žinau, kaip dideli buvo jūsų išgyventi bandymai, ir žinau auksas, kurias jūs pakėlėte, kada su kupina skausmo širdimi palikote savo Tėvynę ir artimuosius, ieškodami geresnės dalies svetimoje jums žemėje. Nors kraštas, kuriame jūs atradote laisvę, pėdros jums labai daug prielankumo, bet kietą yra tremtinio duona. O kiek nerimo ir kančių turi sukelti jums jūsų ateities netikrumas, jūsų Tėvynės ir artimųjų likimas. Kaip žmogus, kurių gaus, bet kietą yra tai, kaip gyvai jaučiu su jumis. Nuo pat jūsų atvykimo, savo bendradarbių kunigų padedamas ir Sv. Tėvo aukomis remiamas, aš stengiuosi daryti visa, kas galima, kad jūsų dalį palengvinti ir, pirmiausia, kad jūsų sielos reikalus aprūpinti. Deja, mūsų šalis yra neturtingas miškingas kraštas, kuriame katalikų skaičius yra labai mažas, ir mes aty reikalingi paramos kituose kraštuose gyvenančių brolių.

Galiu jums pranešti, kad Sv. Tėvas Pijus XII su giliausia ir ypatinga tėviška meile galvoja apie jus, jūsų kraštą ir tautą, kuri pakėlė tiek daug bandymų, ir daro visa, ką tik jis jums ir jūsų Tėvynę gali padaryti. Deja, klūtyt, kurios reikia nugalėti, yra labai didelės. Mano gaunamuose laiškuose ir telegramuose jis kalba apie jus ir siūnia jums savo ypatingą tėvišką sveikinimą ir apsauginą palaiminimą. Jo aukos padėjo man iki šiol išlaikyti jūsų kunigus ir apmokėti jų kelionės sielos aprūpinimo reikalus. Jūs tai matote, kad Katalikų Bažnyčia, mūsų geroji Motina, jūsų neužmiršta. Ji jaučia ir kencia su jumis, ji meldžiasi ir auksa su jumis, ir už jus. Ji su savo motiniška meile yra visada su jumis, laimina jus ir jūsų kelius, kad padarytų jus laimingais dabar ir amžinybėje. Dėl to būkite ir pasilikite ištikimais ir gerais vaikais šios mūsų motinos, kuri niekad mūsų neapleidžia, jei tik mes jos ir Dievo neapleistume.

Neramūs mūsų gyvenamasis laikas, sunki būklė, į kurią jūs patekote būdami toli nuo Tėvynės, ir dideli pavojai, kurie gresia jums svetimoje nekatalikiškoje šalyje verčia mane įvykdyti jau iš seniau glūdintą norą ir rimtu tėvišku žodžiu jus įspėti bei padrausinti. Dėl to aš noriu įrašyti jūsų širdyse Sv. Pauliaus žodžius krikščionims, kurie gyvena pagoniškame didmiestyje: „Broliai, budėkite. Tvirtai stovėkite tikėjime. Elkitės kaip vyrai ir būkite stiprūs. Visa, ką jūs darote, tebūne daroma mėlėje“ (I Kor. 16:13, 14).

(Toliau Vyskupas primena reikalingą išlaikyti savo katalikišką tikėjimą ir ragina gyventi gerais katalikiškais krikščionimis.)

Ir pagaliau: Pasitikėkite! Dievas, mūsų dangiškasis Tėvas, kuris mus

visus myli ir laiko savo širdyje, tebegyvena, ir mes galime būti absoliučiai tikri, kad Jis ir šiuos sunkius bandymus palenks mūsų naudai, jei tik mes Jo laikysimės ir eisime Jo keliu. Prisiminkit istoriją egiptiškojo Juozapo, Jo skurdą ir išaukštinimą — tai ryški stebuklingas Dievo Apvaizdos iliustracija. Pagalvokit apie Izraelio tautą, kaip ji kentė Egipte nelaisvę ir kaip Dievas ją išlaisvino, stebuklingu būdu pervedęs per dykumą ir atvedęs į Pažadėtąją Žemę. Ta žemė buvo siaurėje, gl kelias pradžioje ėjo į pietus ir atrodė klaidingas esąs: tačiau tai buvo Dievo kelias, o Dievo kelias visada veda į tikslą. Pagalvokit apie Didįjį Penktadienį ir Kristų ant kryžiaus. Tada Kristui buvo naktis. Jo byla atrodė pralošta, kaip niekada. Bet po trijų dienų atėjo Velykų rytas, atnešęs Kristaus Priskėlimą, Pergalę ir Garbę. Taip visada būna pasauly. Dažnai atrodo, kad gėris, teisė ir teisingumas žūsta, Dievas gi laukia, nes Jis yra kantrus ir duoda jiems laiko sugrįžti ir pamatyti. Bet kai ateina Jo išmintingos Apvaizdos valanda, pakyla Jis visose savo galybės didybėje, kad numestų nuo sosto išdidžiuosius ir išaukštintų nusizeminusius, kurie Jam tarnauja. Pergalė visada pri-

klauso Dievui ir Jo reikalui. Dėl to mes laikykimės Dievo nurodymų, visiškai Juo pasitikėdami. Kai ateis Jo valanda, Jis pakils, nutildys bangas ir audras, ir bus dieviškoji ramybė ir taika. Dievas gali ir Jis padarys „iš tamsios nakties šviesią dieną“ — net kiekvienam iš mūsų. Užtat kantrybės, drąsos ir pasitikėjimo!

Ir taip, mano mieli katalikai, šiuo įrašau aš į jūsų širdis apaštalo Pauliaus žodžius: „Broliai, budėkite! Tvirtai stovėkite tikėjime, elkitės kaip vyrai ir būkite stiprūs. Visa, ką jūs darote, tebūne daroma mėlėje (I Kor. 16:13, 14) ir „Broliai, džiaukitės vilytje, būkite kantrūs spaudime, ištvermingi maldoje“ (Rom. 12:12). Gyvenkite, vadovaudamiesi šiais žodžiais. Tada jūs eisite tikroju keliu, ir Viešpats bus su jumis, o jums ir jūsų Tėvynę suteiks laimingą ateitį.

Aš pavadu jus, visus jūsų mylimuosius jūsų kelius, jūsų džiaugsmus ir rūpesčius, jūsų šalį ir tautą Gerajam Dievui ir global mylimos Dievo Motinos, kuri yra geriausia dangiškoji Motina, ir Kristaus maldė laiminti jus iš visos širdies varėn Tėvo ir Sūnaus ir Šventosios Dvasios Amen.

Stockholmas, 1946 m. rugsėjo 24 d.

† Johannes Erik Müller,
Vyskupas,
Apaštališkasis Vikaras Svedijai

2

ATEITIES VILNIUS

Dabartinė miesto padėtis

Bendras srities planas, kuris ūkiškai ir administratyviai yra betarpiškai surištas su Vilniaus miestu, sudaro apie 30 — 40.000 kvadratinį km. Tai yra žemės ūkio ir miškų kraštas su gan skurdžia dirva ir labai išreikštas miškais. Tačiau kraštas turi žemės ūkio charakterį, krašte pramonė yra labai silpnai dėl neisnaudojamos natūralios vandens ir durpių energijos. Natūralūs krašto turai yra menki — molis, kalkės, smėlis, durpės. Dėl šio krašto charakterio Vilnius tampa pirmoje eilėje administracinis — prekybos — pramonės — amatų centras. Vilniaus amatus galima apibūdinti kaip primityvius namų amatus — jie apima daugiausia odų išdirbėjus, baldusius, sluvėjus, knygrišius ir kt., o pramonė dėl brangios motorinės energijos ir darnios vadybės stokos yra silpnai išvystyta. Pirmoje eilėje — perdubami žemės ūkio ir miškų ūkio produktai, taip pat iš dalies gaminamos reikalingiausios mašinos žemės ūkio mašinos.

Miestas išsitiesęs Neries ir Vilniaus upės slėnyje ir iš dalies apylinkės kalvose. Paviršiaus ir kai kurių susisiekimo gatvių nuolydis siekia 11%, o aukščiausias skirtumas — iki 100 m. Bendras miesto paviršiaus administracinės ribos sudaro 10.400 ha, iš kurių 3.000 ha yra užstatyto ploto, o likęs — miškai ir žemės ūkio plotai. Mieste yra vandentiekis, kanalizacija, dujų ir elektros instaliacijos tinklai. Miestas labai išsiplėtė, o įrengimai aptarnauja daugiausia tik miesto centrą. Visos instaliacijos yra perkrautos ir nepakankamos; be to, nevalyti kanalizacijos nutekėjimai išvesti į upę dar miesto centre. 1938 — 1939 m. buvo statoma Turbinių hidroelektrinė stotis, Bolševikmečiu sustabdyta, o vokiečių okupacijos metu palikta ir aplaista. Kokiam stovį šilandien, nežinau.

— atsveriančių ir apvažiavimo gatvių trūkumas. Yra būtnai nauji susisiekimo keliai ir tiltai, nes esančiųjų didesnioji dalis yra pavojinga gyventojų saugumui. Pietinė dalis yra nuo miesto atskirta geležinkelio. Ji skursta dėl menko ryšio su miestu — turi tik vienintelį pravažiavimą po geležinkelio ir netinkamai pastatytą pravažiavimą virš geležinkelio. Vandens susisiekimas, nežiūrint gerų sąlygų, yra neorganizuotas ir miesto neaptarnauja.

Mieste trūksta užstatymo zonų architektūrinio atitvilio. Beveik visa miesto teritorija (be senojo miesto ir Gedimino gatvės) yra chaotiškai ir įvairiausiu būdu užstatyta. Mūriniai pastatai stovi greta ugniai neatsparių namų ir ant įvairaus dydžio ir formos sklypų. Palyginti vienodai yra užstatytas senasis miestas 3-jų aukštų ir Gedimino g. 4-rių aukštų mūriniais namais. Užstatymo šūrimas čia siekia iki 70% ir krinta kitose miesto dalyse iki 25 — 15% ir net 10%.

Senasis miestas turi didelę meninę ir istorinę vertę. Ligi šiol jis buvo gyvenamas beveik išimtinai žydų. Dėl per didelio užstatymo trūkumo ir (XIX a.) biurui sandėlių, gyvenamų ir nuomojamų namų statybos yra reikalingos radiklios sanacijos. Naujos miesto dalys, kaip Zverynas, Snipšės ir Antakalnis, sudaro atskirus miesto rajonus. Jų stovis yra primityvus, todėl ten yra įmanoma praveisti plačių mastu reguliaciją. Miesto vystymasis vyksta vakaru kryptimi — vad. Naujo Miesto linkui.

Mieste jaučiamas pastatų trūkumas įstaigoms ir tarnautojų butams. Nėra jokių modernių kinų, teatrų, muziejų, o svarbiausia — mokyklų, kurių 80% yra nuomojamos patalpose. Priešingai, yra daug paminklinių pastatų. Tik labai mažas kiekis butų turi pilną įrengimą, kaip vandentiekis, kanalizacija, elektra ir dujos, ir tai tik miesto centre. Dėl karo veiksmų nemaža dalis yra nukentėjusi arba visai sugriauta. Dalį jų teks išardyti. Ta proga turi būti išnaudota įvairiems pertvarkymams ir susisiekimo sanacijai.

Mieste yra maža viešų parkų ir sodų. Tačiau miškų rezervai, esantieji netoli miesto centro (kaip, pvz., Vingio miškas arba mišku apaugusios Antakalnio kalvos) padėtų išvėdinti. Šie miškai klylo paveldu prisiskverbia beveik iki

Ven. Galintas

Kaledu varpai

Iš bažnyčių medinių Varpų liejas garsai. Naktį Jo užgimimo Mūsų žemės laukais.

Balto sniego pusnynais Sningant skuba naktis Varpų šaukiamos minios Bernelių Mišias.

O varpai, nenutilkit Gausi mano šaly — Išblaškykit nevilį, Ji tenai taip gili.

Gauskit, gauskit galingai, Varpai šiaurės krašte, Ši naktis stebuklinga Ir pasauliui šventa.

Iš bažnyčių medinių Gausi mano šaly. O naktie užgimimo, Žmogui laime tapal.

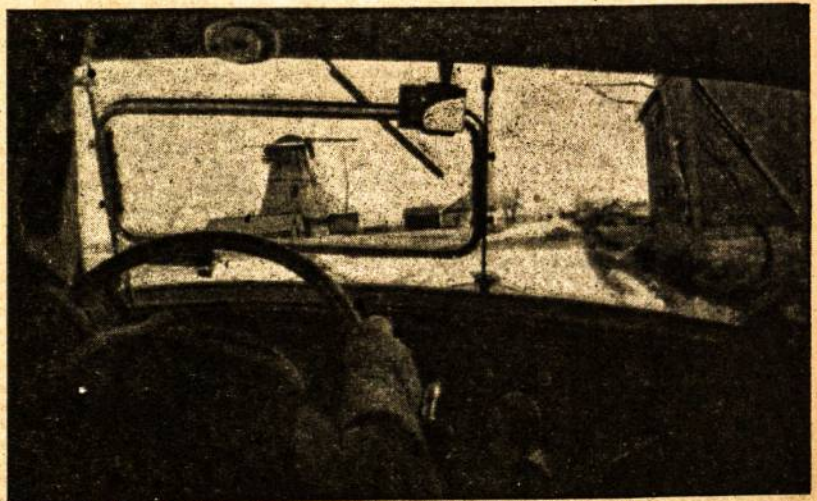
miesto vidurio ir gali būti naudojami kaip miesto parkai — ozonatoriai.

Vilniaus pramonė yra išmėtyta po visą miestą. Tai daugiausia lentpiuvės, odų išdirbimo įmonės, plytinės, aliejinės, stiklo fabrikai, makaronų ir saldainių dirbtuvės, metalų ir kt. mechaniški ir elektriniai gamybos įrenginiai, mažos liejyklos, skerdyklos, šaldytuvai. Kal kurios iš jų, pvz., skerdykla, yra primityviu skandalingo būklėje. Varomosios pigios jėgos stoka ir anglies brangumas yra pagrindinis pramonės stabdis.

Būsimasis Vilnius

Karui užsibaigus, Vilnius, kaip Lietuvos sostinė, vystysis palankiomis sąlygomis. Generalinio užstatymo planas yra sudarytas artimiausiems 30 — 40 metų.

Bendras Vilniaus miesto ūkinio regiono plotas, kuris bus sujungtas su miestu kaip su valstybės administraciniu centru, turės apie 50.000 kvadratinį km. Atitinkamai vedant ir tvarkant ūkį, Vilniaus regionas galės tiekti tokių gaminių: medį, kuro medžiagą, javus ir sėklas, daržoves ir vaisius, odą, linus, sėmenis, galvijus ir kiaules, keramikos ir stiklo išdirbinius, kalkes ir terpentinę. Tokiu būdu Vilniaus miestas, kaip administracinis pramonės regiono centras, taps erdvus prekių apsimainymo centras ne tik savo regiono srityje, bet ir

Paskutinis žvilgsnis į tėviškę pro mašinos langą

E. Karpavičiaus nuotr.

*) Svedijos esančių lietuvių laikraštis „Spinduliai“ (Nr. 4, 1946. XI. 30) išdėjo Apaštališkojo Viskaro Svedijai vyskupo Johannes Erik Müller ganytojišką laišką katalikams iš Lietuvos, kurį su trumpinę čia pateikiame.

už jo ribų. Reikia manyti, kad Vilnius, kaip vietinės pramonės centras, išvystys gamybą šiose srityse: mėsos, statybos medžiagų, vaisių, grybų, uogų ir daržovių produktų, vaistažolių, aliejaus, odų, mažesnių ž. ū. mašinų ir metalo bei elektros įrengimų, amatų — batų, lagaminų, drabužių ir kt. Ryšium su tuo bus reikalingas sandėlių sklypų padidėjimas prekių atsargoms paties miesto reikalam, leikiamam sukovimui prekybai skirtų prekių ir žaliavų bei vietinės pramonės produktų sukovimui.

Kartu iškyla paskirstymo įstaigų bei transporto organizavimo reikalas, o taip pat ir minėtų prekių atgabenimui ir paskirstymui susisiekimo kelių ruošimas.

Bendrai, numatomas Vilniaus regiono vystymasis suteikia galimybių vystyti ir pačiam miestui, kaip ūkiui, taip ir susisiekimo ir vietinės pramonės organizacijos srityje.

Lig šiolei administracinėse miesto ribose esantiems 10,400 ha numatoma priskirti teritoriją nuo Vilkpėdės iki Jankiškių kaimo apie 250 — 300 ha ploto pramonės rajonui. Numatoma taip pat vandentiekio ir kanalizacijos reguliacija bei išplėtimas. Ypač yra reikalingas kanalizuojamų vandenų valymo įrengimas, o pirmoje eilėje pagrindinio kolektooriaus pastatymas (apie 10 km ilgio), kad apsaugotų upę nuo užteršimo. Vandentiekio reikalams buvo daromi tyrimai surasti naujus artezinius šulinius, mes esantieji Bernardinų sode nepatenkina poreikavimui. Numatomas buvo centralinės Turniškų hidroelektrinės projekto patikrinimas, kad galima būtų tęsti tolimesnius statybos darbus.

Galima laikyti, kad, pagerėjus politinei ūkinei konjunktūrai, gyventojų skaičius pakils iki 300 — 350 000. Dabartinio užstatymo ploto analizė rodo, kad numatomas gyventojų skaičius galės būti lengvai sutalpintas esamame plote ir jis bus pilnai išnaudotas ir pilnai aprūpintas visais techniniais įrengimais, geru susisiekimu ir tinkamais žaliavų plotais.

Susisiekimas miesto ribose numatomas organizuoti taip, kad tolimas ir tranzitinis susisiekimas nesibaigtų miesto ploto. Pervažiavimas iš vienos krypties į kitą gali vykti tik pagrindiniu apvažiuojamu keliu. Tranzitinis susisiekimas per miestą (vidaus susisiekimas) neturėtų liesti miesto centro. Perėjimas iš vienos krypties į kitą, pvz., iš vieno miesto rajono į kitą, atliekamas apvažiavimo gatvėmis arba atitinkamai įrengtu tarprajoninių gatvių paaiba. Išvengti judėjimo užsikimšimų, kuris atsiranda senojo miesto siaurose gatvėse, nepritaikytose modernioms ir gyvam susisiekimui, projektuojama įrengti senojo miesto apvažiavimo gatvę.

Pagal šią programą bus išvestas visas tinklas naujų gatvių, tiltų, viaduktų, pastatyta centrinė autobusų stotis tolimam susisiekimui, kartu su garažais ir dirbtuvėmis.

Užstatymo srityje numatyta atskirų miesto dalių reguliacija jų paskyrimo atžvilgiu. Pagal užstatymo planą „Naujas miestas“ (kvartalas) numatomas su būsimais 4, 3, 2 ir 1 aukšto pastatais ir didesniais, nei miesto centre, sklypais išskirti aplink miesto centrą žiedo pavidalu. Kad užstatymas būtų normuotas, kiekvienam miesto rajonui nustatomas tam tikras sklypų tipas, pastatų rūšis ir didžiausias užstatymo nuostimis. Užstatymo nuostimis numatomas ribose nuo 25% gyvenamose miesto rajonuose iki 40% prekybos ir pramonės centre. Senasis miestas dėl savo ypatybių skiriamas butams, mokykloms, viešbučiams ir kt.

Projektuojama visa eilė naujų parkų ir sodų. Numatoma apželdinti miškais šiaurės vakarų pusėje esančias kalvas (Snipiskės). Kartą numatoma įrengti erdvų sporto kvartalą, kuris būtų aprūpintas gausiais sporto įrengimais ir aikštelėmis, aikštelėmis. Šis sporto kvartalas numatomas Snipiskės išilgai upės. Projektuojama uždaryti kai kurias senas kapines ir įrengti naujas pietinėje miesto dalyje.

Užstatymo planas numato Vilniuje įkurti visą eilę įmonių ir pastatų, kurių stoka jau dabar jaučiama. Miesto kultūrinių reikalių analizė rodo reikala pastatyti taip pat eilę valdinių pastatų. Čia galima paminėti šiuos pagrindinius objektus: reprezentacijos valstybės ir savivaldybės pastatai, muziejai, teatrai, kina, centralinė biblioteka ir viešoji skaitykla, įvairios rūšies mokyklos, centralinė miesto ligoninė, įstaigų namai, o taip pat ir prekybos įrengimai, kaip turgaus halės, sandėliai ir kt. Smulkiai prekybai skirtami daugiaaukščių pastatų pirmieji aukštai (parterai) miesto viduryje. Butų reikalas bus suformuotas miesto rajonuose racionalumo atžvilgiu.

Regionalinei pramonei išvystyti pagrindinis užstatymo planas numato įkurti išstius pramonės kombinatus. Pvz., odos kombinatas apimtų skerdyklą, konservų, odų, trąšų, klijų, šerių fabrikus; medžio kombinatas — lentpiuvės, statybos medžiaga, celulozės, baldų, dirbtinos korkos, izoliacinių medžiagų ir kt. fabrikatus, ir t. p.

Pramonės rajonui skiriama vieta vakarų pusėje nuo Vilkpėdės iki Jankiškių kaimo. Toje vietoje rajono parinkimas yra tikslingas, kadangi yra atskirtas nuo gyvenamųjų rajonų, patogioje vietoje plėtojama atžvilgiu ir pavandentui nuo viso miesto, neužstatytas ir turis laisvas vystymosi sąlygas bei galimybę išvesti geležinkelio šaką arba praveisti numatomą Vilnius — Panevėžys liniją. Į būsimąjį pramonės rajoną pirmoje eilėje numatyta perkelti odų išdirbimo įmones, lentpiuvės ir pastatyti naują skerdyklą. Be to, projektuojama įrengti atmatų utilizacijos įmonę.

Toks bendrasis bruožas būtų Vilniaus miesto aptvarkymas.

Gabrielius Zemkalis

LIETUVIAI GESTAPO KALĖJIMUOSE

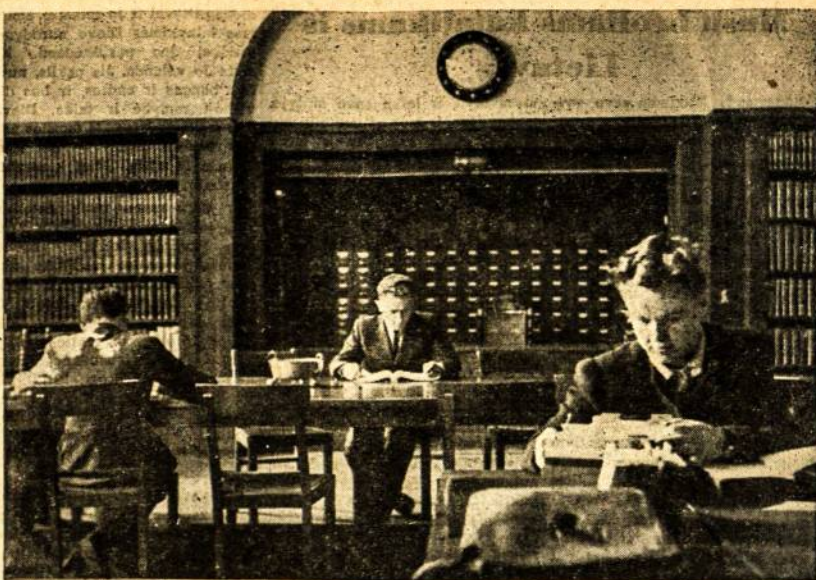
(Tęsinys)

Į kamara grįžtu visas spindėdamas. Pietų valgyti nesinori, ir juos su visu priedu, kurį irgi tą dieną pasisekė gauti, atiduodu draugams. Iškrečiu puspalčio kėšenes, gal ką nors rasiu? Yra. Aiskiai per nesupratimą į kėšenę pakliuvęs cigaras. Kaip jis ten atsiradęs, nesuprantu, nes tėvas juk nerūko. Pagaliau kam gi čia dėl to rūpintis. Faktas, kad cigaras pas mane. Tačiau ką su juo daryti, nesugalvoju.

Vakare, aišku, kalbų nepribrūksta. Visi jaudinamės lyg atgiję, nes žinome, kad vėl esame ne vieni. Vėl juntame, kad yra žmonių, kurie ne tik kalėjimo mūruose gyvena; kurie gyvena tame kitame, grafiame pasaulyje, iš kurio mes esame išplėsti. Ir mes džiaugiamės, kad tas kitas pasaulis dar atsinaus mus, dar deda pastangas dėl mūsų visų 27, nes mes, iš tikrųjų, turime būti ne dvidešimt septyni, bet vienas.

Cigarą draugai patarė išskirti su kalifikatorių į duoną. Taip ir padariau.

Už kelių dienų gaunu žinią, kad tėvas jau susirio su kitais lietu-

Hamburgo Baltijos Universiteto skaitykloje

V. Augustino nuotr.

viais, jau yra žinomi mums ir kitų Landsberge gyvenančių lietuvių adresai. Darbas su dėžutėmis ėjo ramiai toliau. Žinoma, neapslėjo ir be išradimų. Padarytas dėžutes sukradavome prieš save ant stalo ir tuo būdu užsideddavome nuo rūpestingos prižiūrėtojo akies pro durų vilkelį. Kartais mūs nuvartydavo ir prie kitokių darbų. Būriausia buvo, kai reikėjo anglis krauti. Darbas labai sunkus ir purvinas, o reikia vis skubinti. Tačiau po kiek laiko, kai į mūsų dirbtuvę atsilanko atstovas iš firmos, mes jam pasiskundžiame, kad negalini išpildyti normos, kadangi turime eiti prie pašalinio durio. Rezultate, gauname sau iš firmos civilį prižiūrėtoją, kuris vienintelis yra mūsų, kaip darbo bėgos, viršininkas.

Vieną vakarą, atsimenu, tai buvo maždaug trečia savaitė Landsberge, turėjau nemalonų įvykį, kuris mane labai paveikė. Darbas baigėsi, ir tą vakarą kamerą šlaviau aš. Šlaviau neskubėdamas, linksmai nusiteikęs. Mano šlavimas, matyt, nepatiko ponui Vogt, kuris sėdėjo už važinėjamais šviesiniais dviračiais, ir jis pradėjo mane komanduoti, nurodinėdamas, kaip reikia dirbti. Pamątes tačiau, kad į jo komandas aš nereaguojau, priešo prie veiksmų. To man buvo jau per daug, ir senukas Vogt, susipainiojęs savo klumpėse, turėjo užimti sėdimąją vietą ant grindų. Tuo pačiu momentu pajutau iš visu pusių į mane krinantčius antausius. „Tu, prakeiktas užsienietis, drįsti ranką kelti prieš seną vokieletį. Koks žūlumas!...“ girdėjau šauksmus ir keiksmus. Pasibaigus pyliui, pamaciau, kad „divirtininkas“ Vogt keliai nuo grindų ir talsiai man dar trinkelėti, kaip toje pasakėčioje asilas. Daviau jam su-
prasti, kad reikalaus vėl nepasibaigęs geruoju, ir jis atstojo. „Jie visada tokie“, pasakė man Tadas: „nors ir kaliniai, bet į tave vis tiek žiūrės kaip į užsienietį, kuris tinka tik vokiečiams vergauti.“ Ta syki buvau labai paveiktas, bet vėliau, geriau pažinęs vokiečius, pamaciau, kad „ponų tauta“ kitaip ir negali elgtis.

Buvau nutaręs eiti pas kalėjimo inspektorių ir prašyti jį, kad jis mane perkeltų į kitą kokią dirbtuvę ar lauko komandą, kad būtų nereikėtų su tais vokiečių vagimais toliau kurti būdą. Pas inspektorių prašytis buvo galima du kartus per savaitę, ir tai labai re-

Kūčių vakara

Kastytis

Kiek daug žvaigždučių, šviesių ir linksmučių!
Tai mūsų malonūs svečiai!
Mes kviečiame jas prie pabėgėlio Kūčių —
papuot mūsų būrį skaisčiai.

Iš seno, iš seno mes esam papratę
šį vakarą burtis kartu:
po staltiese šieno kvapais pakratę,
ragauti plotkelių šventų.

Ir kviestos žvaigždutės ateina prie stalo,
tai linksmos akutės vaikų —
tai angelas sargas kelionė be galo,
kada širdyse mūsų klei.

Po Kūčių išieikim į kiemą, vaikeliai,
nes pilnas dangus deimantų:
ieškosim žvaigždutes, kur rodys mums kelią
prie mūsų tėvynės krantų.

tai leisdavo. Iki skirtosios dienos man reikėjo truputį palaukti, o per tą laiką mane išlėkė į kitą celę, kur atsidūriau kartu su Tadu. Į tą celę atsisėdau ir savo įrankius bei medžiagą, ir iš čia jau mums niekur neberekėjo eiti. Celė Nr. 14 tapo mūsų „tvirtovė“ penkiems mėnesiams. Reikėlas eiti pas inspektorių atkrito.

Pirmas darbas, kurį padarėme, tai buvo apžiūrėjimas visų kamų, ieškant blakių. Ačiū Dievui, jų nebuvo. Tada pagrindiniai išieškojome visus savo drabužius ir daiktus, užmušėm kelio-liką (nedaug...) ten tupėjusių blakių ir pasiklojome lovas, tėsingiau, vieną prie sienos prikabinamą lovą ir ant grindų gulėjusi čiužinį. Burtų kelių lova atiteko man. Mums besivarkant, kelis kartus nerimaudamas pas mus buvo užsėkęs „Herr Meister“, bet jam pareiškėme, kad nuo gero susitvarkymo ir blakių išnaikinimo padides mūsų darbo našumas... Ta „darbo našumą“ didinome visą dieną...

— Aš tau turiu dabar prisipažinti dėl vieno dalyko, kurį tau melavau, bet dabar, kai gyvensi vienoje celėje, manau, kad bus netikslius nusiūti... — perreikė man Tadas

— Zinau, — atsakiau, ramiai sau begaudydamas blakes.

— Ką tu žinai?

— Kad esi ne čekas, bet lenkas, — juokiais aš iš Tado nustebimo.

— Tikrai, bet iš kur tu tą galėjai sužinoti?

Paaikšinau Tadiui, kad joks čekas taip gerai nebus informuotas apie Lietuvos istoriją, joks čekas taip nesidomės Vilniaus klausimu ir t. t.

— Bet Vilnius juk priklauso mums, lenkams, ar ne? — Tadas buvo nusiteikęs lenkiškai.

— Ne, Vilnius buvo, yra ir bus mūsų, — gincijausi su Tadu. Nupasakojau jam Vilniaus iškūrimą, jo reikšmę Lietuvai, papasakojau ir po dviejų dienų įvykusį gėdingą generolo Želigovskio žygį.

Tadas susimąstė.

— Gera! — tarė jis, — tuo klausimu daugiau nebeabėkėrė. Aš manau, kad, nežiūrint į tai, vis tiek galėsime likti gerais draugais.

— Suprantama. Mūsų, t. y. ne tik tavo ir mano, bet ir tavo ir mano tautos likimas yra dabar bendras, ir būtų didiosios nusikaltimas, jei mes šiuo momentu užmirštume didįjį mūsų tikslą ir susmulkėtume senuose gincuose. Baigsis karas, būskime laisvi, ir tada, kieno pusėje bus taisybė, tas laimės, — ir paspaudžiau Lartuvas — Lenkijos taikos ženklą Tado ranka...

(Bus daugiau)

Suomijos gyvenimo tikrove

Nuo 1946 m. kovo mėn. įvykusio pasikeitimo vyriausybėje ir prezidentūroje taika tapo dominuojančiu veiksmu Suomijos politikoje. Pekkalos vyriausybė, tuo metu sudaryta, tatų užsibrėžė kaip savo svarbiausią darbą. Suomija yra nedidelė tauta, kuri, galutinę taiką sudarant, nori tikrai išlaikyti savo poziciją tautų šeimoje. „Mums netinka (pasakė Pekkala deklaracijoje) savo kolegoms pasikliauti savo karine ir fizine jėga bei ko tikėtis iš didžiųjų valstybių lenktyniavimo.“ Kitomis progomis jis neabejojotinai pripažino, kad Suomija kare buvo neteisingo pusės ir kad dėl to ji neturi teisės nieko reikalauti iš ugalėtojų.

Sitokie įspėjimai laikytini psichologiniu tautos stiprinimu apsaugai nuo optimizmo dėl būsimos taikos sudarymo. Pati vyriausybė nebuvo pasyvi. Balandžio mėn. Pekkala su keliais ministrais nuvyko į Maskvą supažindinti sovietų vyriausybės su suomių pažiūromis. Šis kontaktas buvo padarytas prieš balandžio mėn. užsienio reikalų ministerių konferenciją Paryžiuje taikos sutartims svarstyti.

Maskvoje rusai atsisakė diskutuoti sienų klausimą, nes, pagal Stalino pareiškimą, jos esančios galutinai nustatytos; tačiau jie prižadėjo jų simpatiją atsižvelgti į suomių pagėdavimą dėl tiesioginio geležinkelio susisiekimo tarp Helsinkio ir Turku per Poriškės sritį ir dėl atidarymo medžių transportui Saimos kanalo, kurio pietinė dalis įeina į sovietams perleistą sritį. Suomija sutiko palikti Rusijai kaip koncesiją Jäniskoski elektros jėgainę, pastatytą 1938 m., bet 1944 m. vokiečių sugriautą, kuri aprūpina energiją Patsamo nikelio kasyklas, dabar priklausančias Rusijai.

Rusija atleido Suomiją nuo tolimosnio atlyginimo už turtus, išvežtus per karą iš sovietų teritorijos (įskaitant seną suomių teritoriją, perleista 1940 m.) į Suomiją. Šio atlyginimo vertė praėjusio buvo nustatyta 22 milijonai aukso dolerių. Dalis to jau buvo sumokėta, ir tebuvo likę mokėti 11,5 mil. aukso dolerių. Sovietų vyriausybė atsisakė sumažinti 300 mil. iki 200 mil. aukso dolerių karo nuostolių atlyginimo, kaip to pagėdavo suomių delegacija. Rusai nurodė, kad reparacijų mokėjimo terminas jau esąs prailgintas nuo 6 iki 8 metų, atsižvelgiant į Suomijos ekonominius sunkumus.

Palengvėjimas dėl tolimosnio atlyginimo mokėjimo buvo tik laikinis; netrukus buvo sužinota, kad Suomija turi Rusijai pagal Potsdamo nutarimą sumokėti visas jos

Spakenbergo liet. pašto agentūroje

V. Augustino nuotr.

prekybines ir karines skolas Vokietijai ir perduoti Rusijai visą Vokietijos plitelių ir firmų turą Suomijoje; už tai Suomijai nebuvo leista gauti nei Vokietijos clearingo skolas Suomijai, nei Suomijos turto Vokietijoje, nei kalbėti apie atlyginimą už vokiečių padarytus sunaikinimus šiaurinėje Suomijoje, kurių vertė nustatyta 14,5 mil. suomių markių. Bendra šių naujų mokėjimų Rusijai suma, nenumatyta paliaubų sutartyje, siekia 6,5 mil. suomių markių.

Vis dėlto Suomijos delegacija savo vizitą į Maskvą turėjo laikyti sėkmingu. Ji gavo bendrą įspūdį, kad tolimesni laimėjimai gali būti pasiekti per susitarinimo politiką su Sovietų Sąjunga. Dėl gegužės mėn. 1 d. įvykusio tarp studentų ir darbininkų kai kurių incidentų, kurie išaukė kontrolinės komisijos protestą, vyriausybė ėmėsi drastiškų žygių, kad išsklaidytų Rusijos įtarimą dėl Suomijos orientacijos nuosirdumo. Kai kurios dešiniojos organizacijos, kurios galėjo būti įtartos rėmimu antisovietinių elementų, buvo paleistos. Kai kurie aukšti policijos pareigūnai buvo apkaltinti dėl gegužės 1 d. neramumų ir atleisti. Komunistai suagitavo darbininkus, ir didžiulė demonstracija, reikalaujanti viešojo gyvenimo pilno išvalymo nuo antikomunistinių elementų, įvyko prieš parlamento rūmus.

Tačiau vyriausybė tvirtai laikė padėtį savo rankose. Beveik kartu su rusų skundais dėl tariamai ne draugiškos veiklos britų ministras Helsinky Sherpherd pareiškė užs.

reikalų ministerijai protestą dėl antibritiškos agitacijos kraštutinių kairiųjų laikraščiuose. Britų protestas buvo juo reikšmingesnis, kadangi buvo pirmas po paliaubų sudarymo, ir jis parodė, kad britai stebi, kokia kryptimi suka Suomijos reikalai. Suomijos vyriausybė davė patikinimą abiem pusėms, ir pagaliau buvo atstatyti geri santykiai.

Taikos sutarties projekto paskelbimas liepos mėn. pabaigoje išaukė gilų nusivylimą. Dabar aišku, kad taikos sąlygos bus mažiau žiauros, negu paliaubų nuostatai, kurie buvo pakankamai sunkūs. Teritorinės ir ekonominės klausulės buvo tos pačios, bet, be to, ten buvo tam tikras skaičius naujų ekonominių nuostatų, kurių reikšmė buvo sunki pramatyti. Jau išpldyti paliaubų sutarties straipsniai buvo pakartoti taikos sutarties projekte. Taip pat buvo jaučiamas neteisingų punktų, kuriuo taikos sutarties projekte uždedama pareiga garantuoti piliečiams pagrindines laisves ir panaikinti visus diskriminacinius įstatymus, nors Suomija Europoje buvo pirmasis kraštas, kuris pripažino demokratines teises ir kur niekada neveikė jokie diskriminaciniai įstatymai, liečiant religiją ir rasę.

Karinės klausulės buvo dar toliau siekiančios, negu buvo laukiama. Saūsoms kariuomenės ir laivyno pajėgumas, koks jis yra nustatytas taikos sutarties projekte, yra beveik normalus, tačiau Suomijai yra uždrausta turėti daugiausia ginklų, negu yra reikalinga esamai kariuomenei, ir todėl negali būti laikoma jokių ginklų atsargų. Tokiu būdu Suomija negalėtų vesti defenzyvinio karo, jei negautų ginklų iš užsienio. Visi ginklai, kurie viršija esamos kariuomenės aprūpinimą, turi būti perduoti D. Britanijai ir Rusijai be atlyginimo — ekstra mokėjimas nenumatytas paliaubų sutartyje. Suomija taip pat laiko nuostata, kad kontrolinė komisija dar veiks 18 mėnesių įsigaliojus taikos sutarčiai, nesuderinamą su jos suverenumu.

Suomijos delegacija Paryžiaus taikos konferencijoje, į kurią įėjo visų keturių vyriausybės partijų atstovai ir užs. reik. min. Enckell, rūpestingai vengė bet kokių veiksmų, kurie galėtų parodyti antonizimą Rusijai ir sukelti įtarimą, kad Suomija bando mobilizuoti kitas jai paremti valstybes. Kontaktas su sovietų delegacija buvo sudarytas, bet šiaip misija gyveno

beveik visiškai izoliacijoje. Suomijos klausimą konferencijoje iškelė Enckell, primindamas netektas teritorijas 1939 metais. Buvo prašoma sumažinti karo skolas. Višinskis pareiškė min. pirmininkui ir užs. reik. ministeriui didelį nepasitenkinimą dėl delegacijos laikysenos. Jis apkaltino suomių ieškant kitų valstybių paramos

(Brolių Beržinskų ir V. Minkūno žodžiais)

Per pastaruosius vienerius tremties gyvenimo metus pasirodė nemaža įvairių žodynų, žodynėlių. Visi jie gana menki, su eile klaidų ir netiklumas. Laukė vargšas DP geresnio žodyno, kuriuo galėtų pasitikėti, kuris ne tik prilygtų anksčiau jau Lelio ar Herlito išleistiems, bet dar geresnis būtų. Laukė mūsų tautietis, kantriai tarp svetimųjų gyvendamas, na, ir pagaliau sulaukė didesnio žodyno. Tai brolių Beržinskų ir V. Minkūno paruoštas ir brolių Beržinskų Münchene 1946 m. išleistas Angliškai-Lietuviškas-Vokiškas Žodynas nuo A iki L raidės, 476 + XL psl.

Žodynas esamoms sąlygoms išleistas gana skoningai. Visa bėda, kad autoriai be jokių paaiškinimų tik pirmąją dalį išleido ir kainos nepažymėjo. Kiek atsimenu, broliai Beržinskai jau nuo pereinamosios žiemos skelbė mūsų periodinėje spaudoje ir, rinkdami prenumeratą, žadėjo išleisti visą žodyną. Dabar mūsų tautiečiams neaišku, ar dar išeis antroji dalis, kiek teks laukti ir kiek dar reikės primokėti.

Žodynas išleistas trimis kalbomis. Visos jos, aišku, mums Vokietijoje, tarp anglų-amerikiečių gyvenantiems, labai reikalingos ir naudingos. Bet ar vokiškosios reikšmės angliškai lietuviškam žodynui naudingos, ir ar mūsų žmogus, nemokėdamas anglų kalbos, o vokiškai irgi tik angraišiom, žinės kada nors į vokiškasias reikšmes ir savo galva suks dėl tos kalbos, yra didelis klausimas. Atrodo, kad vargu lietuvis, skaitydamas anglišką spaudą arba girdėdamas anglų-amerikiečių šnekantčius, žinės į vokiškąją dalį. Būtų suvartamas atvirkščias žodynas, būtent: lietuviškai-angliškai-vokiškai. Tada lietuviui turėtų du žodynus viename ir vartytų ji tiek dėl anglų kalbos, tiek dėl vokiečių kalbos žodžių. Aukštesnė kaina ir

prieš Sovietų Sąjungą; jis išpėjo juos, kokios pasekmės laukia, jei jie toliau tokiu keliu eis; pagaliau pareiškė jis, kad santykiai tarp Suomijos ir Sovietų pasisuko blogesne kryptimi.

Namie komunistai pradėjo smarkią kampaniją prieš „reakcionierius Paryžiuje“. Šis apkaltinimas buvo juo keistesnis, kad delegacijoj buvo kraštutinių kairiųjų atstovų. Pekkala, min. pirmininkas, ir Leino, komunistas vidaus reikalų ministeris, kuris nulėmė visus nutarimus. Didesnė delegacijos dalis buvo priversta grįžti namo dėl klusio įdėjimo. Ji sugrįžo į Paryžių tikrai konstatuoti, kad konferencija nebekeisla daugiau dėmesio į suomių memorandumą ir kad jų pastangos buvo tuščios. Delegacijai išvykstant, Molotovas juos pakvietė pusryčių ir, norėdamas sudaryti nuosirdžią nuotaiką, nebekėlė jokių ginčų. Tačiau savo baigiamoj kalboj konferencijoje Molotovas dar kartą išklė savo įtarimą, kad D. Britanija ir JAV flirtuojančios su Suomija tikslu įtraukti ją į avantiūrą.

Šitas pavyduliavimas čia yra glūlų apgalastaujamasis. Yra įsitikinimas, kad tiesioginės derybos su Rusija yra vienintelis Suomijos kelias pasiekti laikinį ar uolatinį palengvinimą ekonominės naftos, susidariusios iš karo skofų. Iš kitos pusės Suomija žiūri į Vakarų kreditų, be kurių ji negali ekonomiškai išlaikyti. (The Times, Dec. 4, 1946).

V. Pétaraitis

Pagaliau sulaukėm!

(Brolių Beržinskų ir V. Minkūno žodžiais)

žodyno storumas būtų patiesinami. Dabar nematau jokios naudos, nebent vokiškai mokantiems patikrinti lietuviškų reikšmių tikslumą ar kartais išaiškinti vienos ar kitos kalbos reikšmių neaiškumus.

Su šiais išvedžiojimais galima sutikti arba nesutikti. Jie žodyno vertės nuleidžia. Paties žodyno vertingumas priklauso grynai nuo anglų kalbos žodžių tikslaus vertimo arba apibūdinimo, atskirų žodžių reikšmių išsamumo, žodžių parinkimo, žodžių bei reikšmių grupavimo ir last but not least nuo anglų kalbos žodžių fonetinės transkripcijos.

Norėdamas įsigilinti į žodyną, atsitiktinai atskleidžiau 49 psl. ir nuo antros skilties pradėjau žinoti ir pirmuosius penkis žodžius. Gal ne pro šalį juos ščia pažymėti (be fonetinės transkripcijos):

berry uoga — Beere
berth inkarui išmesti vieta — Ankergrund, Koje
beseech (irr.) prašyti — ersuchen, bitten
besem su kuo susitikti, kam pasiduoti — sich schicken
beside 1. adv. nuo — s. 2. prp. šalia, prie; be — neben, bei; ausser.

Tik iš viršaus į šiuos žodžius žiūrdami, pastebėsime štai ką: a) vokiečių kalbos reikšmių yra daugiau negu lietuvių, vadinasi, vokiškai yra didesnis tikslumas (ž. Ankergrund; Koje ir ersuchen, bitten); b) kalbos dalys tik išimtiniais atsitikimais žymimos ir tik lietuvių kalboje (užtat neaišku, kas „neben“ ir „bei“, katras jų prieveiksmis, katras prielinksnis); c) korektūros klaidų irgi pastaiko (ž. nuo — s).

Panagrinėję šiuos pavyzdžius iš esmės, pamatysime, kad lietuviški anglų kalbos žodžių atliepimai a) gana netiksūs, pvz.: „beseech“ verčiamas „prašyti“, o reikėtų —

Spakenbergo lietuviai DP apsirūpina kuru

V. Augustino nuotr.

„maldauti, prašyti“; b) neįsamiš, pvz.: „berth“ verčiamas tik „in- karui iškėsti vieta“, o reikėtų dar bent „kabina, miegama vieta laive ir vagone“; c) visai klaidingi, kaip, pvz.: „besem“ verčiamas „su kuo susitikti, kam pasiduoti“. Šis lietuviškasis atliepimas nieko bendro neturi nei su vokišku „sich schicken“, nei su anglisku „to besem“, nes ir vienas, ir kitas reiškia „priderėti, pritikti“.

Jeigu dėl pirmųjų pastabų buvo galima ginčytis ir pateisinimų rasti, tai dėl šių negalima ginčytis ir pateisinimų nerandu. Juo labiau, kad tai nėra specialiai išrinkti žodžiai, o atsitiktiniai pirmo žodžio atskleidimo užtikti ir iš eilės paimti. Šių ir panašių klaidų yra visame žodyne, gal nekelsiu pasakės, kad kiekviename puslapyje. Kad tai nebūtų tušti žodžiai, parinksiu iš sekančio puslapio pačias stambiausias klaidas. (Būdinga kad tik lietuviškoji daly pasitaiko tokios stambios klaidos, o vokiškoji — ne.) Riebiu šriftu parašytos reikšmės visai klaidingos.)

Stai serija rikiuojasi:

1. bestir judinti; jaudinti; reikia 1. judinti, krutinti, išjudinti; 2. sududinti, sukrutėti.
2. bestow sunaudoti; išskolinti; duoti (pvz., titula); reikia duoti dovanoti, suteikti, pavesti.
3. bet laizbos; pralaimėti laiznantis; reikia 1. laizbos; 2. derėtis, eiti laizbą.
4. betake o. s. atsitikti, įvykti, keliauti; reikia imtis, leistis, vykti, keliauti.
5. betimes ankstybas, tuoj; reikia iš anksto, laiku, savo laiku, tuoj; nes minėtas žodis ne būdvardis, o praeivis.
6. bevy lėkimas; būrys (paukščių); reikia būrys, pulkas (paukščių); kraupa, draugystė (motery).
7. bewall dejuoti, valioti, skęsti; reikia apverkti, apgailėti, apgailauti.
8. bewilder supainioti, sujaukti; reikia nusteibinti, suklaidinti.
9. bias 1. adj ir adv. pažulnus, įžambus, 2. nuolinkis, lūštas; lenkti, turėti palinkimą; reikia 1. adj. pažulnus, įžambus; adv. pažulinai, įžambiai; 2. palinkimas, pakrypimas; 3. pakreipti, įtauoti.

— Tai pačios stambiausios klaidos. O kiek dar smulkesnių klaidų, kaip, antai, nepakankamai tikslūs vertimai, paviršutiniškas reikšmių supaprastavimas, žodžių reikšmių neįsamišumas ir žodžių parinkimas. Bet jeigu ir tik devynios klaidos vienam puslapyje, tai žodyno pirmoje daly 9 kl. × 476 psl. = 4284 klaidos.

Kodėl tiek daug klaidų ir kodėl jos neišvengiamos, paaiškėja lyginant lietuviškas reikšmes su vokiečių kalbos reikšmėmis. Jos atitinka. Atitinka taip pat ir angliskos reikšmės vokiškas. Bet jeigu angliskos atitinka vokiškas, o vokiškos lietuviškas, tai dar nereikia, kad lietuviškos reikšmės atitiktų angliskas. Čia ir yra šuva pakastas.

Angliškai lietuviškas žodynas sudarytas iš vokiečių kalbos, arba, geriau pasakius, duotas ne anglų, bet vokiečių kalbos žodžių vertimas į lietuvių kalbą; pavyzdžiui: „bestow“ verstas vokiškai „verleihen“, kuris reiškia a) „išskolinti“, b) „duoti“ (titula); 2. „betimes“ vok. „zeitig“, gali būti ir būdvardis, ir praeivis, bet angliskai „betimes“ yra tik praeivis. 3. „bevy“ vok. „Flug“, kuris reiškia ir „lėkimas“, ir „būrys paukščių“, bet angliskai tik „būrys paukščių“.

Prieš pereidamas prie paskutinio skirčiausio — fonetikos, noriu dar pailiešti amerikizmus. Reikėtų manyti, kad autoriai, gyvendami amerikiečių zonoje, turėtų atkreipti dėmesį į šią sritį, juo labiau, kad ne tik dabar susiduriame

su tuo pasauliu, bet ir ateityje, tur būt, teks naujam pasauliui prieglaudos ieškoti ir rasti. Bet žodyne amerikizmų pasigenda. Tiesa, yra pažymėta vieno kito žodžio amerikoniškoji prasmė, bet tik vieno kito. Veltui ieškosime tokių kasdienių amerikizmų, kaip „apartment-butatas“, „baggage-bagažas“, „candy-saldainis“, „chicken-vištos, paukščiai“, „comforter-antklodė, vatinis apklotas“, „conductor-traukinio konduktorius“ ir t.t. Kai kurie žodžiai, tiesa, pasitaiko, bet nepažymėta, kad tai Am. Pasigenda taip pat paaiškinimų dėl kai kurių amerikoniškų nukrypimų nuo anglų kalbos rašyboje ir tarime.

Daug klaidų ir netikslumų lietuviškose reikšmėse, bet nemažiau jų ir fonetinėje transkripcijoje bei tarties ženklų apibūdinime. Pažvelkime į fonetinės transkripcijos pagrindą, t. y. į tarties ženklų aprašymą ir pavyzdžių parinkimą.

Labiausiai nevykęs ženklų yra a ir o umlautų (ä ir ö) parinkimas; a) tamsios spalvos užpakaliniam pusiam atviram a spalvos garsui (pvz., duster, butter) ir b) visat atviram užpakaliniam o spalvos garsui (pvz., not, box). Skaitant šią pavyzdžių transkripciją, norisi tarti vokiškai — suminkintai.

Kad autoriai fonetikoje ne tik elementarinių žinių, bet ir sveikos nuovokos neturi, vaizdžiausiai byloja vokiško paaiškinimo bei pavyzdžių nesutapimas su lietuvišku paaiškinimu bei jų pavyzdžiais. Paimkime kad ir „a“ ženklo aprašymą: „trumpoji, atviroji o tariama kiek panašiai į garsą „a“, o tam pačiam ženkliui vokiškai — kurzes offenes ö, wie im Wort „können“.

žinoti, ką bendro turi angliskos trumpas o (not, box) su vok. „a“. Umlaut žodyje „können“? Arba ilgajam „a“ vok. kalboje duodami pavyzdžiai „Rand, kam“. Jeigu a žodyje „kam“ yra ilgas, tai žodyje „Rand“ tikrai yra trumpas, ką galėtų patvirtinti kiekvienas gimnazistas. Toks pat nevykęs yra „ae“ ženkliui parinktas vokiškas pavyzdys: „ganz offenes, kurzes ä, wie im Wort „Ähre“ (angl. black). Nežinančiam anglų kalbos, neaišku, kas čia klaidinga. Bet tas, kuris šiek tiek jau grabalioja, iš karto pasakys, kad „Ähre“ visai priešingas duoties anglų kalbos pavyzdžiui. Klasiškiausias šios miltainės pavyzdys yra anglų kalbos žodžio „girl“ balsui nušviesti parinkti žodžiai: lietuvių k. „merga“ ir vokiečių k. „Beet“. Pameginkime rasti viena e garsą žodyje „merga, Beet, learn“. Čia ne tik kad ilgieji garsai neskiriami nuo trumpųjų, bet ir uždari

Hamburgo Baltijos Universiteto valgykloje

V. Augustino nuotr.

nuo atvirųjų: „offenes, breites e, wie im Wort „Beet“. Čia e ne atviras, o užduras. Toji pat klaida tam pačiam puslapy su ö: „atviroji, ilgioji o, kaip žodyje „oras“. Lietuvių kalbos ilgasis o garsas priešingas anglų ilgiam o, nėra atviras, bet užduras. Tas pats taikytina ir vokiečių kalbos ilgajam o garsui.

Baigdamas noriu pabrėžti, kad lauktasis žodynas vilčių nepateisins. Tokiam stovui netinka nė fonetikos atvilgiu. Autoriai, tiesa, daug darbo įdėjo, kol žodyną sulipdė ir išleido. Būtų galima juos už trūšą, darbą ir kantrybę pa-

girti, jeigu ne aukšta kaina ir žodyno klaidingumas.

Jeigu žiūrėti anglistikos žvilgsniu, tai mes toji sritį su šiuo žodynu pažengėm gerą žingsnį atgal. Kad ir 1931 m. Herlito pasirodęs žodynas nebuvo ir nėra tobula, tai bent tokių nesąmonių nepasitaiko. Tai kodėl gi jo neįsileisti, jeigu geresnio nėra? Nebūtum žmogus klaidinamas ir nedidelis mokytis nesąmonių.

Laukė mūsų tautietis žodyno, rodos, jau susilaukė, bet dar teks laukti, kol bus perspausdinti seniau išleisti arba išleistas naujas.

Pr. Mažys

Emigracija ir asimiliacija

Gyventojų kilnojimosi priežastys visada ir visur buvo ir yra tos pačios: tirštai apgyvendintuose kraštuose veržimasis į užsienį ir retai apgyvendintuose kraštuose kvietimas pas save naujų gyventojų. Tokiu būdu vyksta natūralus, instinktyvus gamtos grįžimas prie pusiausvyros.

Svarstant, kas verčia gyventojus išvykti iš savojo krašto, tenka pripažinti, kad to pagrindai yra įvairūs ir jų yra gana daug. Pirmiausia, pramonės ir ūkio krizės, kurios paprastai atneša bedarbių problemą. Atsiranda pragyvenimo sunkumai. Yra daug šio skurdo ir nepasitenkinimo laipsnių; būtent: badas, rūpesčiai, labai dažnai sumažinamas pragyvenimo minimumo arba

skurdas, kuris tampa chronišku ir tęsiasi gan ilgai. Žmonės, ypač jaunesnieji, turi daug sunkumų, kol jie susiranda savo gyvenimo kelią, labai dažnai ir nesuranda būdų bei galimybių savo veiksmams išvystyti ir dažnai įsitikina neturi kitos išeities, kaip tik vegetuoti. Juose atsiranda noras kur nors kitur pabandyti ieškoti galimybių panaudoti savo energiją ir iniciatyvą.

Bet yra ir kitokių priežasčių emigracijai, neturinių socialinio ar ūkinio pobūdžio; jos yra daugiau politinio ar moralinio pobūdžio. Šie paskutiniai motyvai atsiranda dėl persekiojimo, kraštų prijungimo ir socialiskai žiaurios režimo. Todėl asmenis, kurie nuo to ypatingai kenčia, ieško

būdų susirasti žemėje vietą, kur jiems būtų įmanomesnės gyvenimo sąlygos.

Kaip jau minėta, prie emigracijos daug prisideda kitų kraštų kvietimas pas save naujų gyventojų. Šis kvietimas turi taip pat keletą priežasčių, iš kurių svarbiausios yra šios: pirmoji ir svarbiausioji priežastis — nedidelis gyventojų tankumas, dėl ko kraštas negali būti pilnai išnaudotas; kita priežastis yra žinojimas, kad tame nepilnai išnaudotame krašte gali būti naujų gyvenimo šaltinių. Po tokiu dangumi langai yra atviri, yra dar erdvės, čia vyksta kvietimas į darbą, dinamiką, pažadėjimas pasisekimo tiems, kurie turi sąvyrę įmonininko dvasią ir veržimąsi į darbą. Aukso kasyklos atsirado tik šiam kvietimui esant.

Daug provincijų šiandien yra tirštai apgyvendinta tik dėl to, kad čia buvo rasta aukso arba tikėtasi jo rasti. Tokius pavyzdžius mes turime Kalifornijoje ir Australijoje.

Galima taip pat pasakyti, kad viltis gauti didesnį atlyginimą už darbą taip pat sukėlė norą keliauti. Visą XIX amžių Amerikos atlyginimas buvo žymiai aukštesnis kaip Europos. Dėl šios priežasties milijonai žmonių paliko senąjį pasaulį, kad įsikurtų anapus Atlanto.

Tokiu būdu abiejose atvejuose, tiek dėl spaudimo iš vidaus, tiek dėl kvietimo pas save, šio problemos pagrindu turi tą patį pobūdį, tik du skirtingus aspektus. Yra nustatyta, kad iš senų kraštų daugiau emigruojama į jaunus kraštus. Iš to yra kilęs pasakymas: senoji Europa, jaunoji — naujoji Amerika.

Tenka pastebėti, kad vyrai emigruoja visada jaunesnio amžiaus, kaip moterys. Iš to susidaro, kad senajame krašte visada yra didesnis moterų skaičius ir priežinai, jaunajame krašte vyrų daugiau, kaip moterų. Tokiu būdu krašto ar valstybės senumą galima nustatyti pagal vyrų ir moterų santykį tame krašte. Išeinant iš to punkto, aišku, kad Vakarų Europos valstybės yra senos, o Prancūzija ir Anglija labai senos.

Europos emigracija dalijama į du periodus: pirmasis, kurį galima pavadinti šiaurės tautų, yra tarp 1815 — 1880 m. ir antrasis, slavų — lotynų tarp 1880 — 1914 m.

Pirmąjį periodą sudaro emigracija iš centrinės, šiaurės ir vakarų Europos. Masiskai vykstanti į JAV. Daugumoje emigruojanti

Maisto dalinimas Spakenbergo lietuvių stovykloje

V. Augustino nuotr.

elementą sudarė geriausio būdo žmonės, išvyti iš Europos dėl politinių ar tautinių kovų. Šiame pirmajame emigracijos periode devyni mil. europiečių paliko Europą ir įsikūrė JAV, britų dominijose ir Pietų Amerikoje.

Antrajame periode taip pat vykdė milijonai žmonių iš savo krašto ir veržiasi į JAV. Manoma, kad šiame periode tik į JAV atvyko apie 23 mil. Bet šiame periode tinkamo elemento buvo mažiau. Daugiausia šie emigrantai buvo neturintys, mažai išsilavinę; jie atvyko daugiausia ne savo patį asmenine iniciatyva, bet suorganizuoti ir atgabenti suinteresuotų kolektyvinių organizacijų ir Pietų Amerikoje, grąžios biurų.

Naujasis Pasaulis negalėjo priimti visų norinčių emigruoti. Tokiu būdu prancūzai ir ispanai vyksta į Šiaurės Afriką. Čia jie įsikuria, ir tokiu būdu įvyksta Viduržemio jūros užėmimas Vakarų Europos žmonėmis.

Po pirmojo pasaulinio karo žmonių kilnojimas sustabdomas. Pasikeičia visuose kraštuose gyventojų augimas. Nors, gal būt, ir neįsivysta daugiau, negu gimsta, bet gimimų yra žymiai mažiau, kaip kad buvo anksčiau. Daugumoje Vakarų valstybių atsiranda rūpestis dėl ūkio, socialinių ir politinių problemų. Tai yra priežastys krizių, kurios apėmė Europą. Atsiranda nedarbas, dėl kurio kyla pavojus, kad jis gali tapti chronišku. Kartais streikuojančių darbininkų skaičius siekia 2 mil., bet visada jų yra ne mažiau 1 mil.

Dėl šios aplinkybės atsirado dar politinis ir moralinis įtempimas, netikrumas, karo ir revoliucijų pavojus grėsmė, ir daugelis pageidavo dėl Europos neaiškos padėties ją palikti.

Vis dėlto po 1918 m. emigracija smarkiai krito. Tai įvyko todėl, kad vieni kraštai varžė išvykimą, o kiti davė suprasti, kad imigrantai nėra pageidaujami. Atsisakymas nuo emigrantų pagrindu buvo todėl, kad, išsivysčius technikai, nebuvo tiek reikalingi paprasti darbininkai. Sumechanizavus žemės ūkį, taip pat ir čia, kaip ir pramonėje, sumažėjo darbininkų poreikis. Taip Kanada prieš 15 – 20 metų kiekvienam darbuotojui įsiveždavo iš Europos tūkstančius darbininkų. Panaudojus žemės ūkyje mašiną, naujų darbininkų įsileidimas tapo nebereikalingas. Jei ir yra dar kraštų kurie įsileidžia imigrantus, tai tik mažas skaičius, bet ne masiškai, kaip kad anksčiau. Statistiniai duomenys, 1913 m. emigrantų buvo 2 mil., o tuo tarpu 1938 m. — tik 100.000.

Po 1929 m. ūkio krizės emigracija iš Europos buvo visiškai sustabdyta. 1933 m. ji vėl prasidėjo, bet tik naujomis sąlygomis. Čia emigracijai pagrindą sudarė ne tiek ūkio ar socialiniai klausimai, kiek grynai politiniai. Naujoji emigracija prasidėjo naciams pradėjus persekioti žydus ir kitus asmenis. Be to, daugelis norėjo padėti į saugią vietą savo turtus. Naujojo karo baimė, nepakeliami mokesčiai, nuosavybės teisių suvaržymo pramatymas — visa tai reikė nepasitikėjimą Europa. Šie paskutiniai emigrantai daugiausia buvo intelektualai, kurių nuostolius tėvynei nebuvo vlenodas. Tenka pastebėti, kad šio paskutiniojo laikotarpio emigrantų kategoriją sudarė ne tiek emigrantai pilna to žodžio prasme, kiek daugiau pabėgėliai. Tai buvo bėgimas kapitalo ten, kur jis jautėsi saugiausiai. Tai buvo ne normalus gyventojų judėjimas, kaip anksčiau, bet to viso fenomeno buvo grynai patologiškas.

Panagrinėjus emigracijos priežastis ir jos etapus, tenka paminti ir asimiliacijos klausimą.

Asimiliacijos ritmas ir etapai priklauso nuo naujojo krašto, ku. emigrantai apsigyveno, esamų įstatymų, jų laikymosi ir kt.

Paprastai pirmoji karta lieka visam laikui svetima. Naujai atvykusieji, kurie yra žemesnio išsilavinimo, dažnai išmoka naują kalbą ne visai aiškiai ir nepasivaina naujų papročių. Didieji amerikiečių miestai knibzdė knibžda nuo egzotinių emigrantų, kurie kalba angliškai lauzytai, ir juos galima pažinti iš jų pasisūsiusių išvaizdos. Dar ir šandien Čikaga, New Yorkas, Bostonas ir kiti miestai turi Italų, lenkų ir daugelį kitų miesto dalių.

Amerikiečiai apie Aliaską

J. Venta

Aliaska, turtingas, retai gyvenamas kraštas Jungtinėse Amerikos Valstybėse, jau kelintą kartą nuo 1867 metų, kai ją JAV nupirko iš Rusijos, kreipia į save dėmesį. JAV senatė, spausdėjęs naujo pradėdama kalbėti apie didelius gamtos turtus, galimybes pasidaryti pinigų krašte, tris kartus didesniais kaip Prancūzija, kur gyventojų tiek mažai, jog jų vienam tenka dvidešimt kvadratinį kilometrą.

Kodėl tasai turtingas auksu, variumi, anglimi, mišku, žuvių kraštas net šiais laikais yra ven-

kytis naujoje žemėje bei neteikia sąlygų jų kūrybinei iniciatyvai nevaržomai reikštis. Tiesa, Aliaska turi savo įstatymų leidžiamąją instituciją, tačiau josios įstatymai privalo JAV prezidento siūlymo gubernatoriaus pritarimo, gi šis priklauso Home Secretary, faktinio Aliaskos valdytojo. Aliaskos institucijos neturi teisės tvarkyti savo gyvenimo, jau ilgus dešimtmečius tebesančio primityviojo būklėje. Beveik 98% visos teritorijos priklauso centro valdžiai; ji naujakuriams leidžia kurtis tik šiaurinėje dalyje, išnuo-

tarifai, aukščiausi visame pasaulyje: prekių tonos frachto išlaidos yra aštuonis kartus didesnės, kaip pačioje JAV valstybėse. Dėl to ir pragyvenimas ten yra du kartus brangesnis, kaip New York, brangiausiame JAV mieste.

Zymiausioji pramonė šiuo metu yra žvejyba ir žuvų konservavimas. Ji galėtų būti didesnė, turėdama puikių perspektyvų plėstis, jei nepriklausytų koncernų ir sindikatų, valdomų ne Aliaskos žmonių. Pramonei suverbuoti darbininkai po metų kitų grįžta iš kur atvykę, tiesa, su pinigais, tačiau liudijai nepajėgę ten savarankiai įsikurti dėl daromų klaidų iš JAV vidaus reikalų ministerijos ar koncernų pusės. Iš 11.000 baltųjų, gimusių Aliaskoje, tik 4.000 ilko gyventi savo gimtinėje, o kiti išvyko kitur, nes „aliaskiečių tėviškėje įsikurti neįmanoma“.

Tai keli faktai, paimti iš „The Reader's Digest“ 1946 m. spalio mėn. leidinio. Jie pateikiami skaitytojui, širdėjusiam, be abejo, apie JAV vyriausybės planus įkurdinti Baltijos valstybių tremtinių dalį turtingoje Aliaskoje, kur klimatas esąs panašus į mūsų, kur esama galimybė darbiams žmonėms tvarkyti savo gyvenimą, kurti ateitį. Iš pamėnimo vieno kito pačių amerikiečių nusakymo matyti sąlygos, kurios šiuo metu vyrauja tame krašte. Esamas gyvenimas Aliaskoje eventualūs baltų imigrantus pavestų darbo jėga ar biologine medžiaga. Tačiau reikia manyti, kad JAV vyriausybė susirūpinusi „naująja Skandinavija“, būsiandis sudarytos visos reikalingos sąlygos įsikurti tam kraštui į civilizuotąjį pasaulį. Antai, pastarojo karo metu pastatyta autostrada, įrengta aerodromas.

Prisimintina tačiau, kad jau nuo seno rodoma noro Aliaską surišti tamais ūkiniais ryšiais su JAV valstybėmis, betgi ligi šiolinės pastangos, kaip matyti, nedavė jokių išdavy, kuriomis susidomėtų kad ir tas pats amerikietis-kasis Babbittas. Gali būti, kad ilgainiui Aliaskon savo noru pradės plaukti minios žmonių, kaip anais romantiškais auksu ieškotojų laikais į Klondaiką. Užsiminus apie Aliaskos ateitį, prisimena kažkuriam laikraštyje matytoji nuotrauka: moteris, pasitęsusi ant stalo JAV valstybių vėliavą, liko rankoje naują žvaigždę ir susirūpinusi žiūri vėliavoje vietos naujai Aliaskos žvaigždę padėti. Be abejo, kai JAV valstybių vėliavoje bus 49 žvaigždės, tada galima bus rimčiau svarstyti kurdinimosi galimybes Aliaskoje.

Paskaitos metu Hamburgo Baltijos Universitete

V. Augustino nuotr.

Antroji karta asimiliuojasi žymiai geriau, jei dar nėra visiškai asimiliavusi. Emigrantų vaikai, tiek čia gimusieji, tiek maži atvykę, lanko vietines mokyklas. JAV tokie vaikai išmoka anglų k. labai greitai, ir jie visiškai neturi kita kalba kalbėti. Tėvai turi daug rūpestio, kad vaikus patrauktų prie tėvų kalbos. Bet vis dėlto ir čia asimiliacija dar nėra baigta, kaip kad atrodo, kadangi naujieji piliečiai labai gerai prisimena savo kilmę. Tik trečioje kartoje, galima sakyti, asimiliacija yra baigta. Dabar nebėla jokių paeities pėdsakų, dažnai net pavardės pasikeičia. Taip pat dažnai atsisakoma nuo savo tėvų religijos. Prisiminimas savo tėvų tėvynės ir kilmės yra jau dingęs.

Tačiau asimiliacija nevienodai pavelkia visas tautas. Kai kurios rasės asimiliuojasi greitai, kitos lėčiau, o trečiosios — visai nesiasimiliuoja.

JAV tyrimais nustatyta, kad šiaurės Europos protestantai greitai ir lengvai suamerikonėja. Sunkiau einasi slavų — lotynų katalikams. Geltonosios rasės žmonės visiškai nesiasimiliuoja, todėl JAV įstatymai draudžia įvažiuoti jiems ka'o „neasimiliuojantiems“. Inteligental asimiliuojasi greičiau, kaip paprasti darbininkai. Italai ir ispanai Prancūzijoje asimiliuojasi labai greitai; lenkai, sakoma taip pat asimiliuotusi, jei jie nebūtų globojami lenkų kunigų. Tačiau kinai visada ir visur pasilieka „ausländeriais“.

Dabartinio metu asimiliacijos problema sudaro pagrindą imigracijai. Ties kraštų gyventojai, kurie greičiau asimiliuojasi, greičiau gauna įvažiavimo leidimus, ir priesingai.

(Palyg. „Dokumente“, Nr. 8, Freiburg i. Br.)

giamas kad ir tu pačių „biznieriškai“ nusiteikusių amerikiečių? Argi baimintų juos ledynai, raliai, vasarų trumpumas ir vėsuyimas, žiemos speigai ar, pagaliau, primityvios gyvenimo sąlygos? Ne geografine Aliaskos padėtis (ji pati yra tarp 60 ir 70 šiaurės palaralių, jos pati šiauriausioji dalis yra poliarinėje srityje) sutrikdė ir tebetrukdė jos kolonizavimą, bet JAV valstybių vyriausybės vedamoji politika toje srityje. Aliaska nėra „statė“, bet „teritorija“, administracinis požūriū priklausanči Vashingtonui, vidaus reikalų ministerijai, kuri neduoda pionieriams reikiamų laisvų tvar-

modama, bet neperleisdama nuosavybės žemes, ir, iš viso, mažai teidomi to krašto eksploatavimui, priveigia ilgalaikių investicijų, būkštadama „rizikos“. Būdingu vedamosios politikos Aliaskos atžvilgiu pavyzdžiu gali būti kad ir potvarkis, kuriuo nustatyta, kad išilgai vandens kelių besikuriantios sodybos turi būti atstu viena nuo kitos per ketvirtį mylios, kas, suprantama, sudaro itin didelę kliūtį bendruomeniniam gyvenimui. Arba vėl, Aliaska, pati turėdama didelių anglies klotus, reikiamą anglį turi įsivežti. Krašto turtams eksploatuoti didelį kliuvinį sudaro aukšti transporto

Hamburgo Baltijos Universiteto gyvenamieji barakai

V. Augustino nuotr.

J. Jašinskas

14

„Čiurlioniečių“ džiaugsmas ir vargai

„Čiurlionies“ ansamblis, vadovaujamas A. Mikulskio, yra tapęs lietuvių garbe ir pasididžiavimu. Jis jau sėkmingai aplankė daugumą vakarinės Vokietijos lietuvių kolonijų — stovyklų. Tęsdamas šiuo sėkmingu gastroliu pyne, jis lapkričio mėnesį vėl apskriejo keletą lietuviškai kalbančių vietovių amerikiečių zonoje, jų tarpe ir Traunsteino stovyklą. Čia, kaip daugely vietų, neapsieita be nuotykių: lapkričio mėn. 4 d. „Čiurlioniečiams“ atvykus į Traunsteina, ta pat dieną juos „atsivijo“ Rosenheimas (apie 40 km) karinės valdžios komendantas — lenkų tautybės JAV armijos karininkas dar kartą (ansamblis vakarykščiai buvo koncertavęs Rosenheimas) pasiklausyti lietuviškų dainų ir giesmių. Po koncerto Amerikos karys pasakė padėkos žodį dainininkams, pažymėdamas nuosirdžios bičiulystės tarp lietuvių ir lenkų reikala: „Mes turėjome didįjį poetą Adomą Mickevičių, rašiusį lenkiškai, bet lietuviškoje dvasioje ir lietuviškais jausmais; šie poeto paskleisti dvasinės sandoros ryšiai teduodė mums, lenkams ir lietuviams, įgėję šiandien kraštiei nešti mūsų sunkų likimą...“

Traunsteino UNRRAs vadovybė išrūpino čia gyvenantiems lietuviams katalikams bažnyčią; jos atidaryme giedojo „Čiurlionies“ ansamblis, nepaprastai pajavindamas bažnytinį iškilmų šventę. Kaip bažnyčioje taip ir miesto „Turnhallėje“ duotieji koncertai paliko klausytojams gilų spūdį ir susilaukė pelnyto įvertinimo.

Galime teigti, kad A. Mikulskio ansamblis yra tapęs vienu didžiausių lietuvių tautos reprezentantu. Apie jo pasisekimus ne kartą esame girdėję ir skaite tiek savaitės, tiek savaitės spaudoje, bet retas lietuvis yra turėjęs progos pažvelgti į kasdienį čiurlioniečių gyvenimą, patirti jų džiaugsmus, vargus ir tolimesnius užsimojimus. Šia proga norėtume pakelti nors mažą jų užkulisinio gyvenimo uždarangos kamputį. Tai yra leides padaryti pats ansamblio inspiratorius ir vadovas p. A. Mikulskis, kuris, kiek energingas ir įkvėpiąs būna scenoje, chorui dirigudamas, tiek malonus ir įdomus pokalbyje. Ypač tingal nuosirdžiu atsidavimu ir meile kalba jis apie savo kūrinių ir jo dalyvių:

—Tarpusavy mes puikiai sutariame. Kiekvienas mūsų gerai žinom pa-

siimto uždavinio svarbą; todėl mūsų kolektyve vyraujanti kieta tvarka yra samogingas dalykas, išplaukias iš kiekvieno dalyvio vidinio įvertinimo. Tuo labiau tarsi pabrėžtina, kad visi dalyviai yra arba studentai, arba atitinkama meninį mokslą baigę asmenys. Prilindamas naują narį, aš visada tokiu atvirai pasakau, kad jis daugiau nebeprisklausau sau, bet asmeninį gyvenimą privalės subordinuoti viso kolektyvo labui.

Toliau pasakodamas apie „Čiur-

turėjęs ir mažiausio nusikundimo nesąs gaves. Mes patys taip pat savo gyvenvietė esame patenkinti: gražioje vietoje — aukštumoje turime puikią vilą, gražiai susitvarkėme, — įsirengėme mankštai ir sportui aikštę ir pn. Dienos programa pas mus iš anksto nustatyta: keliamės 7,30 val., pasimankštiname nusiprausime ir papursyčiavę repetuojame. Darbo dieną baigame ir išsėtis einame 22, 30 val. Šios tvarkos griežtai laikomės. Mes ne tik dainuojame ir šokame, bet ir sportuojame: turime stiprą krepšinio komandą, kuri ne kartą „išplėkė“ kailį prancūzams, o mūsų tinklinio šešetukas yra vienas pajėgiausių visose zonose.

valstybę, reikia uždėti atitinkamą sumą frankų kaip garantiją, jog neprasyti pašalpos ir išsiversi sava išteklius. Dabar šį kliūtis yra pašalinta, užstatas uždėtas, tik laukiam galutinio atsakymo.

— Leiskite, Maestro, paklausti, kodėl ano koncerto metu vienas dainininkas beveik nuapo, ir dėl ko kai kurios šokėjos tautinius šokus šoka basomis kojomis?

— Dėl pirmo atsitikimo galiu pakartoti gydytojo padarytą diagnozę: „Bendras nusilpimas dėl neprivalgymo“. Anksčiau, kol dar nebuvo taip smarkiai „apkarpytos“ maisto normos, „namie“ būdami, maitinomos nebologai, o dabar dažnai tenka diržus susiveržti...

Augsburgo liet. krepšininkai: L. Meilus, E. Kudaba, A. Puikūnas, E. Jonaitis, L. Baltušauskas ir V. Račkauskas su komandos vadovu T. Matulevičium.

lioniečių“ šeima, P. A. Mikulskis sako:

— Galite patikėti, kad mus gerbia ne tik prancūzai, anglai ir amerikiečiai, bet ir vokiečiai. Kartą suruošėme pobūvį su atitinkama programa mūsų gyvenamo miesto diduomenėi. Tame pobūvyje dalyvavęs Dettingeno burmistras pasakė esąs laimingiausias visų Vokietijos miestų, kur tik gyvena trimtiniai, burmistras, nes su lietuviu, kurie virš pusantros metų jo vadovaujamame mieste gyvena, jokių nesupratimų nesąs

Ansamblio sportinei veiklai vadovauja žinomas fizinio lavinimo srities darbuotojas Leonas Baltrūnas. Taip ir slenka mūsų „čigonaiškas“ gyvenimas. Jį teisingai charakterizavo BALFo pirmininkas kun. dr. Kon. Čius:

„Daug kraštų apeliavau, mačiau vyrų ir moterų vienuolynų, bet bendro vyrų ir moterų vienuolyno dar nebuvau užtikęs. Dabar, apsilankęs „Čiurlionies“ ansamblio būstinėje, pamačiau ir tokį. Grįžęs į Ameriką, pradėsiu agituoti ir ten tokius vienuolynus steigti.“

— Ar nepasiūlėte jam nors laikinai Jūsų ansamblių perkelti į Ameriką?

— Šnekėjavos, ir jis žadėjo daryti viską, kas nuo jo priklausau, bet didelių yra sunkumų: vien kelionė tokiu kolektyvui atsiėtu apie 15.000 dol., o ten — jis abejoja, ar mes vien iš gastroliu išsilaukyme. Mūsų ansamblis norėtu turėti progos Amerikoje įrodyti tokių abejonių nepagrįstumą.

— O kaip čia, Europoje, Jūsų meninio vieneto gastroliu reikalai?

— Pirmiausia mes norėtume iš „zoninių“ scenų pereiti į užsienį. Jau senokai buvome gavę leidimą vykti į Paryžių. Leidimas paties vyriausybės šefo Bidault buvo aprobuotas, bet kol viską galutinai susitvarkėme — priartėjo taikos konferencija. Reikėjo laikinai susilaikyti. Mat, ir čia „didžioji politika“ pakiso koją. Iš Prancūzijos mums būtų atviras kelias į Belgiją. Į Šveicariją taip pat esame nukreipę žvilgsnį, bet vis būdavo kliūčių: įvažiuojant į šią

Be to, kelionėje smarkiai išvargstama. O dėl šokėjų mums tikrai nesiseka: niekur negalime gauti batukų. Klausinėjome, teiravomės, prašėme L. R. Kryžių, patys ieškojome, bet nėra, ir gana, UNRRa jau seniai pažadėjo ir vis dar žada. O mes dėl to juk negalime namie sėdėti, kol rasiame kur nors nupirkti kelias poras paprasčiausių lauko teniso ar panašių batukų. Tiesa, BALFo pirmininkas kun. Končius, svečiuodamasis pas mus, pažadėjo, ir, grįždamas į Ameriką, nupirko Šveicarijoje ne tik batukų, bet ir kostiumų, tačiau tos valstybės muitininkai nepraleidžia pirkinio išvežti. Taip ir stovi jis Šveicarijos teritorijoje. Jei nuvažiuosime į ten gastroliuoti, — pasipuošime visi kaip reikiant, ir mums šiuo atžvilgiu nieko nebetruks, — ansamblio vadovas sėdi žvelgdamas į nežinomą toli, tarsi matydamas savo meninio vieneto dalyvius apsirergusius patogiais ir šiltais drabužiais, socialiai pavalgusius, ir tautinių šokių šokėjas apsiavusias tinkamais batukais, kurie apsaugo jų kojas nuo įvairiausių pašūnų. Tuo tarpu aš, eilinis lietuviškų ansamblių koncertų lankytojas, girdžiu skambant meniškas lietuviškų giesmių ir dainų melodijas, matau gražius šokėjus ir šokėjas atliekančius mūsų senoviškus šokus, ir poju ansamblininkams, iki delnai įkaista, ir šaukiu jiems „BISS!!!“, o po koncerto pasididžiudamas sakau: „Stai, ką mes lietuviu turime ir koki meną esame sukūrę!“ Aš taip darau, kaip ir jūs, mieli tautiečiai. Bet vien tuo ar gali klestėti mūsų datnos ir šokių menas? ...

Vaclovas Ratas

Dėl piešimo pradžios mokykloje

Viename pradžios mokyklos tėvų susirinkime komiteto pirmininkas, pareikšdamas simpatiją svetimų kalbų mokymui, priėjo išvados, kad, jo nuomone, šie dalykai galėtų būti dėstomi vietoje mažiau svarbių (antraeilų), pvz., piešimo ir kitų pamokų. Kadangi šiandien panašiai galvojančių piešimo pamokų atžvilgiu yra ir daugiau, o daugeliu taip pat neaišku, koks tikslas piešimo pamokų pradžios mokykloje, noriu šiuo klausimu kaip tik ir pasisakyti.

Piešimo dėstymas gimnazijose, o ypač pradžios mokyklose neturi tikslo iš mokinio padaryti arba bent rengti dailininko profesijai. Priėmimas pradžios mokyklose dėstomas tikslu auklėti vaikų skonį, pojūčius, vaizduotę, pastabumą ir visą eilę panašių dalykų, kurie yra ne mažiau reikšmingi bei reikalingi gyvenime, kaip matematika, kalbos ir visi kiti dėstomi dalykai.

Vaikas piešti imasi noriai, be jokio raginimo. Jis atkuria regimą pasaulį pagal savo sugebėjimus. Jo nevaržo suaugusio žmogaus autokritika, nevaržo jo ir technika. Vaikas vaizduoja viską, kas tik tuo metu jam į galvą ateina: jis uolus, didelis kūrėjas. Gamta kopijuoti stengtis piešti matomą daiktą jam neįdomu. Jame veikia pasąmonė — jis pilnas asociacijų. Čia ir yra pedagogas uždavinys — nevaržant individualybės, nurodyti kelią tobulėti, ugdyti vaiko pojūčius, nurodyti, kas aplinkoje gražu, spalvų derinį, daiktų formą... Šiuo atveju pedagogas yra tikrai laimingas. Jam nereikia didelių bibliotekų, be ko negali apsieiti kitų dalykų dėstytojai. Gamta yra neišsemiamas šaltinis jo pavyzdžiui. Spalvų deriniai, gražiausios formos čia pat: gėlės, medžiai, žolės, dangus. Bet mokėti gamtoje tą viską įžvelgti reikia jau lygiai tokio pat pasirengimo, kaip kad teisingai vertinti ir džiaugtis gražių miesto stiliumi bei jo išplanavimu.

Norėtusi atkreipti piešimo dėstytojų dėmesį į laisvosios kūrybos koregavimą. Šio „didelio kūrėjo“ lakios fantazijos savo koregavimu negalima silpninti: reikia mokėti įvertinti intuityviai pajautą geros kompozicijos bei spalvų piešinį.

Tiesa, reikia sutikti, kad labai mažas nuosimtis pradžios mokyklos pedagogų piešimo dėstymui yra tinkamai parengti. Gal todėl ir liko šis dalykas „antraeilis“.

Kada visose mokyklose piešimo pamokos bus tinkamai vedamos, tai šį mintis, kad piešimas esąs antraeilis dalykas, savaime atelty išnyks.

Ir tremtyje moterys nenustoją sportavusios

Ukmergėje

Sovietu repatriacinės komisijos atstovas Reutlingeno lietuvių stovykloje

Prancūzų zonoje lietuvių tremtinių stovyklas pradėjo lankyti sovietų repatriacinės komisijos atstovai. Gruodžio 14 d. sovietų repatriacinės reikalams karininkas apsilankė Reutlingeno lietuvių kolonijoje, kur padarė atitinkamą pranešimą. Tuojau po antros valandos sovietų repatriacinės komisijos prancūzų zonoje narys, raudonosios armijos kapitonas Luchin, lydimas prancūzų karinės valdžios pareigūnų ir vietos UNRRAo atstovų, atvažiavo į lietuvių ir estų gyvenamąjį namą — stovyklą. Darydamas pranešimą pradžios mokyklos salėje, kpt. Luchin ilgai žiūrėjo į ant sienų esančius Lietuvos kunigaikštį ir kitų tautos didvyrių paveikslus, Lietuvos žemėlapią, Vytį ir Lietuvos trispalvę vėliavą.

Pranešimo pradžioje kapitonas Luchin kreipėsi į susirinkusius, prašydamas juos arčiau prieiti ir paklausti:

— Kas mokate rusiškai ir galėsite mano pranešimą išversti? Susirinkusių tylėjo. Tada rusišką kpt. Luchin pranešimą į vokiečių kalbą vertė prancūzų karinės valdžios palydovas.

Pranešėjas pasisakė atvykęs paaiškinti, kaip visų sovietų piliečiai gali grįžti į savo kraštus. Repatriacija nebusianti amžina. Ji turėsianti greit pasibaigti. Kas atsisakysias grįžti, tas neteksias sovietų pilietybės, ir paskui busia labai sunku ją gauti. Sovietinė repatriacija esanti savanoriška, ką nori — grįžta, kas nenori — ne grįžta, kal tuo tarpu kiti kraštai repatriaciją vykdo priverstinai.

Toliau kapitonas Luchin, apeliuodamas į mažus vaikus, priminė, kad negrįžtant jų laukianti sunki ateitis. UNRRA darbą baigianti, prancūzai, anglai, amerikiečiai ir sovietai iš užimtų kraštų, taigi ir iš Vokietijos, pasitraukia, tai benamiai vėl atsidursią vokiečių žinioje.

Pabaigoje sovietų atstovas sutiko atsakyti į jam pateiktus klausimus.

— Jus sakote, kad be prancūzų, anglų, amerikiečių, iš užimtų kraštų pasitrauks ir sovietai. Tokiu būdu sovietai turės pasitraukti ir iš jėga užimtų Baltijos valstybių. Tada mes grįšime į savo kraštus.

— Baltijos valstybės, sovietų požiūriu, nėra užimtos. Jos yra lygiateisės respublikos, — atsakė.

— Nei Amerika, nei Anglija, nei visa elė kitų valstybių Baltijos valstybių užgrobtimo nepripažįsta ir mus laiko Lietuvos, Latvijos ir Estijos piliečiais, kokiais mes ir esame.

— Amerika, Anglija gali ir nepripažinti, gali jus laikyti Lietuvos, Latvijos ir Estijos piliečiais, kokiais ir jūs save laikote. Tai Amerikos, Anglijos ir jūsų reikalas. Aš atstovauju sovietų vyriausybės požiūriui, kuri jus laiko ne rusų, bet sovietų piliečiais.

— Jei mūsų respublikos yra lygiateisės, tai kodėl pranešimo padaryti atsiuntė ne lietuvi, latvė ar estas, bet jus, kurs esate ne lietuvis?

Kpt. Luchin, kiek pagalvojęs, pasakė, kad prancūzai tik tris sovietų karininkus į savo zoną tešileidė.

— Pasakykite, kodėl 1941 m. sovietai 40.000 lietuvių be jokios priežasties išvežė vergų darbams į Sibirą, jų negrąžina, neleidžia susirašinėti, ir ar galite jus pasakyti, kur jie dabar yra?

— Aš visai nežinau, kodėl juos išvežė. Aš nežinau nieko, kas buvo 1940 metais. Aš kalbu tik re-

patriacinės reikalais. Jei tokių klausimų nėra, tai pasikalbėjimą baikime.

Taip pranešimas, užsitęsęs apie pusantros valandos, baigėsi. D. S.

6.250.000 sv. sterlingų fondas nacių aukoms padėti

Joel Fisher iš Naujorko yra paskirtas Tarpyvyriausybino Pabėgėlių Komiteto (Intergovernmental Refugee Committee) Londono direktoriaus pavaduotoju; jis prižiūrės reparacijų klausimo tvarkymą, pabėgėlių išlaikymą ir įvairius teisinius bei finansinius susitarimus su kitais kraštais ryšium su parama ir rūpinimusi pabėgėliais.

Gen. John Woods bus komiteto atstovas Vokietijoje, o Abba Schwartz yra paskirtas reparacijų karininku.

Komitetas kontroliuos 6.250.000 sv. sterlingų fondą, sudarytą iš nacių indėlių Švedijoje ir Šveicarijoje ir nepiniginio aukso, kurį paėmė JAV kariuomenė Vokietijoje. Tam tikras nacių aukų turtais, kuriams nėra įpėdinių, taip pat gali būti atiduotas jo disponuojami.

Yra laukiama, kad komitetas įkurtas Rooseveltto remtos Evianlos Bains konferencijos 1937 m. ir vadovaujamas sir Aerbert Emerson, padarys konkrečių pastangų surasti vietų apgyvendinti daugeliui nacizmo aukų, kuriuos iki šiol tebėra išvietę įvairių stovyklose Europoje, jas pervežti ir padėti joms iškurti.

Komitetas derasi su keleta Pietų Afrikos valstybių dėl nacių aukų priėmimo ir ruošiasi padėti perkelti žydus į Palestiną, jei grįžti atidarys šio krašto vartus emigrantams.

(Continental Daily Mail, December 6, 1946)

Dr. Kazio Griniaus 80 metų sukakties minėjimas Augsburgėje

L. T. Bendruomenės Augsburgio Komitetas š. m. gruodžio mėn. 16 d. paminėjo dr. Kazio Griniaus 80 metų amžiaus sukaktį iškilminga akademija ir koncertu.

Akademijoj turėjo dalyvauti 3 pranešėjai, bet, deja, dr. Garmus negalėjo atvykti.

Pirmasis pranešėjas smulkiai apibūdino dr. Kazio Griniaus gyvenimą ir konstatavo, kad dr. Griniaus viešojo veikla daugiausia reikšė:

a) visuomeninėmis darbe — pažangioje ir demokratinėje srovėje: varpininkuose, Lietuvos Demokr. Partijoje, Lietuvos Valst. Sąjungoje, Lietuvos Valst. Liaud. S-goj;

b) valstybinėmis darbe: Rusijos Lietuvių Taryboje, Taikos konferencijos Lietuvos delegacijoj Pariziuje po pirmojo pasaulinio karo, Steig. ir visuose trijuose demokratiniuose Lietuvos seimuose, per 1½ metų pirmininkaujant Lietuvos Resp. Ministerių Tarybai ir einant Respublikos Prezidento pareigas;

c) savivaldybėse — keliolika metų tvarkant laikinosios sostinės Kauno miesto sveikatos reikalus; d) spaudoje — redaguojant daugybę laikraščių ir aktingai bendradarbiaujant „Priešaušry“, „Išslepant“, „Varpe“, „Ukininke“, „Vilniaus Žiniuose“, „Lietuvos Žiniuose“, „Lietuvos Ukininke“, „Sveikatoj“, „Medicinoje“ ir daugybę kitų leidinių, rašant brošiūras politiniams klausimais: Teisingas žemės valdymas, Kaip tvarkosi amerikiečiai, Šveicarija ir kt.;

e) gydytojo darbe — daugiau kaip 50 metų gydant daugiausia kaime žmones ir paskutiniams metais vadovaujant profilaktinėms sveikatos organizacijoms: motinų ir vaikų globos, kovos su socialinėmis ligomis — džiova, vaikų

mirtingumu ir t. t.; rengiant sveikatos reikalais lietuvišką literatūrą;

f) moksle: Kaip rinkti ir žymėti augalus, Apie botanikos organografijos lietuvišką terminologiją, Botanikos terminologija, S. Baltromaičio Liet. bibliografija iki 1904 m., Sargaus medicinos knygų lietuvių kalba, Iš Seinų vyskupijos istorijos, medžiaga Ivinskio biografijai, monografija apie „Varpą“ ir jo istoriją, tautosaka, straipsniai specialiniuose žurnaluose ir t. t.

g) mene — renkant liaudies meno kūrinius (garsioji dr. K. Griniaus lietuvių meniškių prijuosčių kolekcija).

Savo mūziškaisiais darbais lietuvių tautai dr. Kazys Grinias tapo visos lietuvių tautos istoriniu asmeniu, kaip dr. J. Basanavičius, dr. V. Kudirkas, kun. J. Tumas ir kt.

Antras pranešėjas, V. Kasakaitis, keliais epizodais pavaizdavo dr. K. Griniaus paprastumą, gilų demokratiškumą ir orumą, kurį jam pripažino ir jo politiniai priešai.

Po pranešimų buvo pasiūlyta pasiūti sukaktininkui šitokio turinio adresą: Buvusiam Lietuvos valstybės Prezidentui Dr. Kazui Griniui 80 metų sukakties proga Augsburgio lietuvių bendruomenė, susirinkusi š. m. gruodžio 16 d. minėti šio garbingo sukakties, sveikina tikrąja idealista, išvairių ir nepalaikijama demokratu, nuosirdų liaudies mylėtoju, darbingumu ir pasiaukojimo pavyzdį, garbingą kovotoją dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės, sulaikusį tokio garbingo amžiaus, ir reikią didį padėką už didžius darbus, atliktus mūsų tautos įvairiose, kultūrinio, politinio, moksline ir visuomeninio gyvenimo srityse, taip pat linki šiam tauriam vyrui dar ilgai gyventi ir veikti Lietuvos tautiečių gerovei, taip pat ir ten, neturkūs pasiekimų didžių laisvių ir tikros demokratijos šalyje — Amerikoje, kad mūsų tėvynė vėl atgautų laisvę ir nepriklausomybę. Pasiūlymas plojimu buvo priimtas. Tuo buvo baigta pirmoji minėjimo dalis.

Antrąją dalį gražiai atliko kolonijos menininkai: J. Krįstolaitis, St. Baranauškas, A. Paukštys ir A. Šimkus.

J. Zet.

LITERATŪRINIS POBŪVIS EICHSTÄTTE

Gruodžio mėn. 8 d. Eichstätto-Rebordo lietuvių bendruomenės salėje įvyko vietinės Aukštosios Filosofijos-Teologijos Mokyklos studentų literatūrinis pobūvis.

4086. Ligeikytė-Petnūnienė Adė, D. R. K. Lėjren, Nymindagab, pro. Nörre Nebel, Danmark, ieško vyro Petnūno Aleksandro.

4087. Kazlauskas Jonas, Würzburg (Zell), Lit. Lager, ieško sūnaus Kazlauskio Benedikto, gim. 1927 m.

4088. Bernotas Juozas, Osterreich, US-Zone, Ried i. Inn, DP Camp 701, ieško Dikino Algiamento.

4089. Mickėnas Gūbertas, Osterreich, US-Zone, Ried i. Inn, Camp 701, ieško Justo ir Antano Mickėno.

4090. Kaševskaitė Janina, München 27, Mauerkircherstr. 10/III, bei Pabst, ieško Rimšienės Emilijos su dukrele, 1945 metais gyv. prie Vienos.

4091. Zinaitis Anjanas, (23), Oldenburg i. O., „Untern Berg“ Lager, ieško giminaitės Lizaiteš-Zinaitienės Onos. Yra gautas iš Amerikos laiškas, kuriame teiraujamasi jos adreso.

Pobūvių atidarė studentų valdybos pirm. A. Mikulis, supažindindamas visuomenę su šia mokykla. Joje studijuoja 47 lietuvių, kurių tarpe dvi moterys, Čia, be filosofijos ir teologijos dalykų, dėstoma dar fizika, chemija bei anglų, prancūzų, lotynų, graikų, hebrajų kalbos.

Pobūvyje savos kūrybos paskaltė Pr. Daukny, E. Strimaitė, J. Indriūnas, St. Dainauskas, J. Končius; A. Valeišaitė paskaltė ištraukas iš K. Pažeraitės romano ir iš A. Nykos-Niliūno poezijos. P-tis

Pranešimai

Gerb. Skaitytojų ir Platintojų dėmesui

Sis „Ziburis“ numeris yra šiais metais paskutinis. Sekantis numeris pasirodys 1947 m. sausio mėn. 3 d.

Prašome visus platintojus ir skaitytojus pilnai atsiskaityti už šiuos metus, kad su naujais metais galėtume užvesti naują sąskaitą be mūsų debitorų. Kadangi spausdinamas laikraščio kiekis yra ribotas ir platintojai toli gražu negali patenkinti visų savo buvusių skaitytojų, mes paratume gerb. Platintojams sudaryti nuolatinį savo skaitytojų sąrašą, surinkti prenumeratą už keletus numerius ir, atskačius 10% platintojo išlaidų, persiųsti mums. (Platintojais laikomi gaunantieji ne mažiau 10 egz.) Sis mūsų projektas yra siūlomas, bet gerb. Platintojai, išeidami iš savo vietinių sąlygų, gali ir kitaip pasielgti; svarbu, kad atsiskaitymas būtų tvarkingai ir punktualiai.

Pavieniams skaitytojams laikraštį siunčiame tik apmokėjus iš anksto. Pasibaigus prenumeratai, siuntimą tuo nutraukiame. Naujų prenumeratų priimti negalime.

Prašome senuosius skolininkus baigti išlyginti savo sąskaitas. Iki šių metų galo negave sąskaitų padengimo, būsimie priversti apie tokių skaitytojų bei platintojų painformuoti vietinius komitetus. Už pasiūstusius leidinius „Lietuva“ prašome kiek galima skubiau atsiskaityti. Siunčiant pinigų, prašome žymėti, už ką jie siunčiami.

Administracija

VADOVĖLIS GIMNAZIOMS

Neseniai rotatorium Wiesbadene apsaudinta kun. A. Valtiekaitis „Trumpa Bažnyčios istorija“. Perspaudinta iš to paties vardo vadovėlio antrosios laidos, išleistas Lietuvoje. Leidėjas — „Giedra“ (neseniai persikėlusį iš Wiesbadeno į Kasselį).

4092. Armonas Juozas, Krs. Neuburg a. d. Donau, Thierhaupten 103, ieško puseserės Zagrakalaitės Valerijos.

4093. Čiūželis Justinas, (14a) Weilheim Teck, Poststr. 3, ieško brolio Čiūželio Vlodo.

4094. Juras Jonas, (14a) Weilheim Teck, Obr. Grabenstr. 46, ieško Jaso Juozo.

4095. Hermanas Emilis ieško tėvų, brolių seserų ir pažįstamų. Rašyti: J. Bakšys, (23) Oldenburg i. O., Kanonierstr. 3

4096. Alonderis A., Augsburg, Haunstetten, Flachstr. 30, ieško Vrubliausko Antano, Vrubliauskienės Anelės, Vrubliauskaitės Teklės.

4097. Bevelnis Jonas, (20) Seesen a. Harz, Jacobsonschule, ieško žmonos Bevelnienės-Blauskaitės Eleonoros ir dukrelės.

4098. Endziantienė Augustina, Hana a. Main, DP Camp, Lamboy-

str. 84, ieško sūnaus Endziantio Prano, gim. 1925 m., buv. Gottenhagen bei Danzigi.

4099. Ščiuka Vincas, UNRRA Team 198, DP Camp, Seligenstadt bei Würzburg, ieško sūnaus Ščiukos Albino, gim. 1915 m.

4100. Pakalnis Romualdas, Hamburg 36, HDP University, Karolinenstr., ieško Cipienės Elenos ir Ramaskaitės Danutės.

4101. Lukšys A., (14a) Biberach a. d. Riss, Lit. Lager, ieško brolio Lukšio Jono, dirbusio Rytrpūsioose, netoli Angerapo.

4102. Mykolaitis Vytautas, München, Freimann SS Kaserne, DP Camp, ieško Mykolaitės Valerijos, med. stud.

4103. Rimkevičius Leonas, gyv. Geesthacht-Spakenberg I, ieško Rozancko Boleslovo.

4104. Sinkevičienė Juzė, Svelcarija, Yverdon, Hotel de la Prairie, ieško veter. dr. J. Jurkevičiaus.

4105. Zelba Pranas, Oldenburg, Wehnen Lager, ieško Zebos Boļiaus, gyvenusio Austrijoje, Vlenoje.

4106. Madame Ona Isbach, 92, rue du chateau, Paris (14), France, prašo atsiilepti seserį Pavilionienę Juliją ir svaivius Pavilionį Adolfa ir Stanevičių Juozą.

4107. Casimiras Thomas, 32 Elert Street, Brooklyn, N. Y., USA, ieško Mikulskytės Apolonijos, apie 22 m., Mikulskytės Pranutės, apie 19 m. ir Mikulskio Antanuko, apie 17 m. amžiaus. Pranešti Liet. Raud. Kryžiui, Tübingen, Karlstr. 11.

4108. Anna Litvinas, 193 Ralph Ave, Brooklyn, N. Y., USA, ieško savo sesers Gurauskaitės — Grigaitienės Jadvygos, anksčiau gyv. Kloster Windberg, Post Hunderdorf, Kr. Bogen, Bayern. Pranešti L. R. Kr., Tübingen, Karlstr. 11.

4109. Vabolis Jonas, Donado 863, Buenos Aires, Argentina, ieško brolio Vabolio Anatolijaus, stud. med. Pranešti: L. R. Kr., Tübingen, Karlstr. 11.

4110. Vallukevičius Petras, s. Vlodo, g. 1893. VI. 1 Kaune, iš Kauno kalėjimo 1944 deportuotas į Belgiją, gyv. 35, rue Wilmart, Chatelincieu pres Charleroi, Belgique, ieško savo šeimos: Vallukevičienės Barbaros, gim. 1896, Vallukevičiūtės Vitalijos, g. 1930, Vallukevičiūtės Aldonos. Žinias siųsti Liet. R. Kryžiui, Tübingen, Karlstr. 11.

4111. UNRRAos paleškojimų įstaiga, Arosen prie Kassello, ieško šių asmenų: Churamowitsch Leokadia, 49 metų, gyv. Bialostok; Cipienė Jadogos, 45 metų; Čiūskas Vincas, 37 metų; Dabulewicz Michal, 62 metų; Dainauskas Jonas, 42 metų; Dambrauskas Kazys; Dambrauskas Izidorius, 38 metų; Dambrauskas Juozas, 32 metų; Dambrauskas Vincas, 59 metų; Dambrauskis Kazys.

4112. Žilinskis Juozas, gim. 1918 m., ieško giminių bei pažįstamų. Adresas: Innsbruck, Südtirolerpl. 10/II, Lit. Verband.

4113. Anne Metelonis-Uzdilaitė, 603 West Weber Ave, Du Bois, Pa., USA, prašo atsiilepti Anjevičienę iš Beviršų km. ir brolius Antaną, Joną, Kostą ir Kazį Uzdilius iš Palūnų km.

4114. Grubertas H., (20b) Kissenbrück über Borsum, ieško pažįstamų ir buv. bendradarbių iš Kauno ir Petrašiūnų.

4115. Arno Fuksas, (20b) Heiligendorf über Fallersleben, Kr. Gifhorn, ieško pažįstamų iš Lietuvos.

4116. Pakutkaitė-Konciėnė Marija, (17a) Heidelberg — Wiebl. Mannheimerstr. 97, ieško Pakutkos Vlodo.

J. Būtėnas

Pries Europos problema

„Tylėjimo sąmokslas“

Lapkričio pabaigoje britų publicistas Randolph Churchill (buv. premjero sūnus) „Daily Mail“ laikrašty pasmerkė „tylėjimo sąmokslą“ prieš Baltijos kraštus ir pareiškė esąs įsitikinęs, kad atsisiras drąsų laisvojo pasaulio politikų, kurie Baltijos kraštų likimo problemą pagaliau išvilkis į viešų debatų platformą. Ir šveicarų „Weltwoche“ redaktorių skundžiasi, kad „šiandien veikia nerasytas — nevalia rašyti kai kuriais klausimais, kad nesužadintum viešosios opinijos“. Tasai žurnalistas teisingai sako, kad nei atskiras individai, nei net atskiros vilstybės to „tylėjimo sąmokslu“ nesulausys. Kupinas taurių nusiteikimų prancūzų „Temps Présent“ publicistas šaukia „su-jungti jėgas, suteikti gerą valią kovai su nežinojimu, prietarais, bloga valia, melu, dvasios ir kūno pavergimu“. Jis, kaip ir jo šveicariskasis kolega, tikisi, kad šią akciją imsis organizuoti UNESCO. Jungtinių Tautų kultūriniai ir auklėjimo reikalams organizacija, neseniai atidariusi savo biurus Paryžiuje. Šią viltį palydime su nuosirdžiausiais linkėjimais ir su labai ribotu pasitikėjimu...

Visuotinis „tylėjimo sąmokslas“ maskuojasi garsiai trimituodamas apie „taikos kūrimą“ tarptautinėse konferencijose, kur tiek daug kalbama ir priimama ar bent siūloma tokių imantrių ir juristiskai suraizgytų formulių, kad milijoninės pasaulio masės jų net laikraščiuose neskaito ir paskaitę nesusivokia. O anot buv. JAV prekybos sekretoriaus Wallace, dabar prasideda kaip tik „paprastojo žmogelio“ gadinė. Bet, seno britų publicisto Harold Nicolsono žodžiais, tasai „paprastas žmogus“ dažniausiai labai blogai painformuotas. „Tylėjimo sąmokslas“ jį apsaugo nuo jaudinimosi ir gal net nuo siaubo, kuris tūno gū-

džioose tylos užkulisiuose ir kurių patys išgyvena yra bebalisiai. Eiliniams pasaulio masių žmogui nebus lengva išsiskysoti, kodėl, pvz., maršalas Smuts, gruodžio 6 d. Amerikos pramonės kongrese nuraminęs, jog „nematyti realių nerimo priežasčių“, čia pat savo klausytojams patarė „budėti atviromis akimis, kad, davus trumpą ženklą, būtų galima per vieną akimirksnį pereiti į karinės parengties padėtį“. Tuoj kitą dieną, gruodžio 7, ir gen. Eisenhoweris pranešė, jog JAV generalinis štabas esąs pasirengęs kiekvieną momentą sutikti „automatų karą“.

Minėtasis „Weltwoche“ redaktorius rašo: „Jau kelios savaitės, kai aš gaunu labai tikslų ir tikrą informacijų dekančio aktualumo klausimais: apie sovietinio „prie-tičio“ sudarymą Pietų Tirolie; apie slaptųjų anglasų tarnybų skverbimasi į Jugoslaviją; apie slaptą JAV taktiką Kinijoje; apie keistus Franco ir Perono kontaktus; apie slaptus susitarimus tarp Maskvos ir kai kurių arabų vadų... Mano pirminė mintis buvo tas informacijas paskelbti: ar gi mes, kaip kariai ir būsimosios atominio ginklo aukos, neturėsim pakelti padarinių, kurių pradai glūdi tose paslaptys? Tačiau...“ — Tačiau redaktorių prisipažinta pabūgęs anų nerašytųjų „tylėjimo sąmokslu“ nuostatų. Gal ir ne be pagrindo Montrealio „Relations“ kalba apie „naujo tarpkario tragikomediją“.

Jungtinių Tautų atmosfera

Jungtinių Tautų atmosfera yra neabejotinai pagerėjusi; Molotovo nuolaidos čia suvaidino svarbiausią regimą vaidmenį. Šis reiškinys įvairiai aiškinamas, bet visi niuansai susiveda į vyraujančią motyvą: Sovietų Sąjungai rūpi gauti vakarinių valstybių, pirmoje eilėje JAV, finansinę paramą,

Malūnas prie Panevėžio

E. Karpavičiaus nuotr.

savajam ūkiui atstatyti. Taip mano britų liberalų „Manchester Guardian“, kurio akimis Sovietų Sąjunga neabejotinai pakeitė savo užsienio politiką. Šitokią pažiūrą skelbia ir prancūzų „Le Monde“ londoniški korespondentas, kuris po respublikonų laimėjimo ižūri tolydinį JAV ir SSSR suartėjimą. Šis žurnalistas perduoda kai kurių Londono stebėtojų nuomonę, jog tasai suartėjimas pagrįstas tam tikru tyliu įtakos zonų pasiskirstymu: Amerikos kapitalas labiau susidomėjęs Tol. Rytų rinkos galimumais, kaip Europos, dėl to, pvz., sovietai neareagavę prieš JAV — Kinijos prekybos sutartį, o amerikiečiai vengia per daug kištis į Graikijos istoriją. Tačiau „Manchester Guardian“ teigia, jog sovietai pagaliau įsitikinę, kad amerikiečiai apsisprendę nepalikti Europos vienos. Greičiausia, kad šis dalykas nėra galutinai stabilizuotas. Šiuo atveju būdinga angliškųjų Maskvos radijo transliacijų linija, kuri amerikiečiams įtaigoja šitokias mintis: „Amerikos politika Europoje kelia nepasitenkinimą tarp Europos tautų, kurios jau pasidaro savo likimo lėmėjai. Tokia politika nesiderina ir su istorinėmis JAV diplomatijos tradicijomis...“ Jeigu amerikiečiai išsijungtų iš Europos politikos, sovie-

tai yra pasirengę jų vieton patatyti savąją konstrukciją. Jos motyvus galima įžiūrėti iš tendencijų, kurios buvo pareikštos slavų kongrese Belgrade (prasidėjusiame gruodžio 8 d.). Maskvos radijas, gruodžio 12 d. komentodamas tą kongresą, pabrėžia: „laisvos ir demokratinės“ slavų tautos visiškos lygybės pagrindu susibūrusios aplink Sovietų Sąją; jos plečiančios tarpusavį kultūrinį, politinį ir karinį bendradarbiavimą, kuris jokių būdu nereikšias uždaro slavų bloko sudarymo. Jis jau spėjęs laiduoti saugumą Rytų ir Pietų-Rytų Europoje. Tokios rūšies tautų draugystė ir bendradarbiavimas, išplėstas visame kontinente, pakeičias visos Europos veidą su visais palaimingais tokio pakeitimo padariniais...

Triukšmas dėl Dr. Schumacherio

Kad „slavų tautų draugystės“ pavyzdžių būtų galima pakeisti visos Europos veidą, tenka susidurti su dviem didžiosiomis Vakarų Europos tautom — Vokietija ir Prancūzija, kurių pirmoji evoliuciuoja sąjungininkų kontroliuojama, o antroji savarankiai stengiasi stabilizuoti savo politinę tvarką. Abi jos tebėra konvulsinio tapimo stadijoje ir tuo būdu palieka atvirus duris likimiams europinio masto galimums.

Keturiems užsienij reikalingi ministriams besirengiant iš pagrindų svarstyti Vokietijos problemą, ir eilinis stebėtojas jau gali įžiūrėti jos natvarkymo uvertūros motyvą. Prieš porą savaičių britų darbielių partijos privačiai pakviestas, Anglijoje lankėsi Vakarų Vokietijos socialdemokratų lyderis Dr. Schumacheris.

Prancūzai šito virto dabūgo, manddami, kad anglasai, ypačiai britai, kuria's nors sumetimais balankūs politiškai vieninos ir stiprios Vokietijos atstatymui; tokia Vokietija, kaip jau nbe kartą, vėl galėtų būti pavojinga Prancūzijai. Britai naaikičino, kad privatus Dr. Schumacherio pakvietimas aplankyti brolišką partiją teturėjo tikslą sustorinti demokratiją Vokietijoje. Jeigu toks naaikišinimas prancūzais ir anramino, tai jis nbe kiek neaaguodė sovietų, kurių demokratijos su-pratimui atstovauja ju zonos komunistų ir socialistų vienybės partija (SED). Dr. Schumacherio asmeny matanti savo mirtini priešą. Jo ir jo vadovauiamos SPD ušimošimurse sovietų nro-paanda dabar įžiūri tolytas tendencijas, kurias praeitą pavasarį

britų ir amerikiečių spauda įžiūrėjo SED komanijoje. Tada daugis matė, kad per SED norima atstatyti politiškai vieningą, stiprią komunistiškai nacionalistinę Vokietiją. Rinkimai parodė, kad SED nepajėgė įsitiprinti, ir, pvz., „New York Herald Tribune“ Berlyno korespondentas numato greitą višiską tos klijuotinės partijos iširimą. Dabar sovietai aliarmiška skelbia, kad Dr. Schumacherio SPD „anglosakų kapitalas“ noris padaryti įrankiu „kapitalistiškai nacionalistinei“, vieninei ir stipriai Vokietijai atstatyti. Maskvos radijas Dr. Schumacheriui prikiša, esą, jis Cambridge britarę Churchillio siūlomam Vakarų Europos blokui su D. Britanija prieiką ir su stipria Vokietija tuo į paskos. Tokia gi perspektyva visiškai nesiderina su „Europos tautų draugisko bendradarbiavimo“ idėja slavų pavyzdžiu.

Prancūzijos eksperimentas

Visiškai kitokius horizontus sovietai mato Prancūzijoje, kur Thorezo ir Duclous komunistų partija ketina ateiti į valdžią.

Euroninės tokio galimumo perspektyvos iš paviršiaus nieko piktą neada. Thorezas „Times“ korespondentui užtikrino, kad „rusiškojo komunizmo formos Prancūzijoje nebus pakartotos“, nes „komunizmo metodai ir formos įvairiuose kraštuose yra skirtingos“. Jis pareiškė, jog „laikas dar nepribrendęs griežtai marksistinei prancūzų Prancūzijoje įgyvendinti“. Užtat dabar komunistai tenorį „konsoliduoti ir praplėsti demokratiją kapitalistinės sistemos rėmuose“. Thorezas net kalbėjo apie prancūzų komunistų triukšmą sudarantį sąjungą su D. Britanija — tiesa, tam tikromis sąlygomis Vokietijos sąskaita.

Šitoks, labai bendrais bruožais, yra fonas, kuriame prieš keturių užs. reik. ministrų akis atsistoją Vokietijos problema. Niekas neginčia, kad ji yra visos Europos problema. Dėl to ji be galo sudėtinga ir naiekia erdvės saušioms kombinacijoms bei interesų manevrams. Didelio masto natvarkymai reikalauja ir daug laiko. Bet tse sudėtingu natvarkymų patlybėse gali slyvėti staigmeninių veiksmų, kurių kartais nepastebės nbe didieji tvarkytojai, nors tylėjimo sąmokslininkai ir nieko nenorės nuo jų slepti. Dėl to ir maršalas Smuts, patsai nematydamas „realių nerimo priežasčių“, pataria kiekvieną akimirksnį būti pasirengis.

Hamburgo Baltijos Un-to liet. studentės savo kambary

V. Augustino nuotr.